SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ A
MUZEULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ ŞI ARHEOLOGIE
CONSTANȚA

PONTICA 2017

PROGRAM

<table>
<tr><td>11 oct
Miercuri
12.00

13.30</td><td colspan="6">Aula „Adrian Rădulescu"

• Deschiderea Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale PONTICA 2017 – alocuțiuni oficiale
• Vernisajul expoziţiilor „Ţărmuri îndepărtate", „Ovidio poeta", „Masacrul de la Fântâna Albă"
• Lansare de carte: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu: "Monede bizantine descoperite în nordul Dobrogei (jud. Constanța) vol. II"</td></tr>
<tr><td colspan="7">Comunicări pe secţii</td></tr>
<tr><td></td><td>Sala 1
Preistorie

(Etajul I)</td><td>Sala 2
„Mircea cel Bătrân"

(Etajul I)</td><td>Sala 3
„Tezaur. Colecție sticlă"
(Parter)</td><td>Sala 4
" Ovidiana"

(Parter)</td><td>Sala 5
"Independenței"

(Etajul II)</td><td>Sala 6
„Pipe"

(Etajul II)</td></tr>
<tr><td>11 oct.
Miercuri
16.00
20.00</td><td>Preistorie</td><td>Greco – romană</td><td>Medievală</td><td>Numismatică</td><td>Modernă - Contemporană</td><td>Exilul și migrația de la Ovidiu la Europa sec XXI</td></tr>
<tr><td>12 oct.
Joi
9.00
13.30</td><td>Preistorie</td><td>Greco – romană</td><td>Medievală</td><td></td><td>Modernă - Contemporană</td><td>Exilul și migrația de la Ovidiu la Europa sec XXI</td></tr>
<tr><td>12 oct.
Joi
16.00
19.00</td><td></td><td>Greco – romană</td><td></td><td></td><td>Modernă - Contemporană</td><td></td></tr>
<tr><td>13 oct.</td><td colspan="6">Excursie documentară Capidava</td></tr>
</table>

11 - 13 octombrie
2017

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 1 - *„Preistorie"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECŢIA PREISTORIE

Moderatori: Stănică Pandrea, Valeriu Sîrbu
Secretar: Valentina Voinea

- Done Șerbănescu

Inventarul funerar descoperit în necropola culturii Boian de la Sultana-Valea Orbului, jud. Călăraşi

- Valentina Voinea, Bartłomiej Szmoniewski

Tipuri de habitat Hamangia în microregiunea Valea Casimcei

- Adrian Bălășescu, Valentin Radu

Considerații arheozoologice despre cultura Hamangia

- Valentin Radu, Monica Mărgărit, Ioana Daniela Dulama, Valentina Voinea

Prelucrarea carapacei de Testudo graeca (țestoasă de stepă) în așezarea Hamangia de la Cheia

Pauză de cafea

- Stănică Pandrea

Observații cu privire la raporturile dintre tell-ul de la Brăilița și mediul geografic

- Lazăr Cătălin, Theodor Ignat, Valentin Parnic, Vasile Opriș, Mihai Florea, Dan Ștefan

Date noi privind locuirile "off-tell" de la Sultana-Malu Roșu (România)

- Olguța Androne

Complexe funerare descoperite în jurul așezării Măgura Gumelnița

- Katia Moldoveanu, Radian Andreescu

Pandantivul de aur de la Vitănești-Măgurice, jud.Teleorman în contextul prelucrării aurului eneolitic la Dunărea de Jos

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 1 - *„Preistorie”*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA PREISTORIE

Moderatori: Cristian Schuster, Adina Boroneanț
Secretar: Constantin Șova

- Igor Manzura

The archaeological complex at Orlovka and the problem of cultural attribution of Late Eneolithic sites in the Northwest Pontic Region

- Hristina Vasileva

The secrets on the bottom of the sea. The EBA ceramic vessels from museums in Kiten and Primorsko

- Adina Boroneanț, Clive Bonsall, Cristian Virag, Ciprian Astaloș

Determinarea surselor de obsidian în situri preistorice din nord-vestul României

Pauză de cafea

- Cristian Schuster

Exploatarea şi comercializarea sării în Preistorie în Oltenia de Nord-Est

- Carmen Miu

Despre o posibilă exploatare a sării în preistorie în Câmpia Bărăganului

- Denis Topal, Yuriy Polidovych

Bronze model of the akinakes from Medgidia as an attempt of archaization

- Valeriu Sîrbu

Descoperiri getice din sudul Bălții Ialomiței

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Moderatori: Emilian Popescu, Iulian Bîrzescu
Secretar: Irina Sodoleanu

- Vasilica Lungu

Aşezarea de la Babadag, între prima epocă a fierului şi epoca romană

- Iulian Bîrzescu

Noi cercetări în zona sacră de la Histria

- Adela Bâltâc, Paul Damian, Virgil Apostol

Histria – Sectorul Poarta Mare – Turnul Mare, noi date arheologice

- Viorica Rusu-Bolindeț, Alexandru Bădescu

Elemente ale locuirii romane timpurii descoperite în săpăturile arheologice recente din sectorul Basilica extra muros de la Histria

- Florina Panait-Bîrzescu

Statui onorifice de epocă romană de la Histria

- Kate Mower

The Elusive Location of Apollo's Temple at Apollonia Pontica (Bulgaria)

Pauză de cafea

- Constanțiu Mara

„Regele Decebal la Florenţa" Studiu privind descompunerea Forului Împăratului Traian din Roma

- Emilian Popescu

Creștinii în armata romană

- Ovidiu Mihail Cățoi

Piese creştine din secolul al III-lea la Praetorium (jud. Vâlcea)

- Ionuț Holobeanu

Organizarea bisericească în Armenia Maior și Satrapiae și importanța ei pentru înțelegerea dependenței canonice a episcopiilor de pe țărmul de nord al Mării Negre (sec. IV-VI p.Chr)

- Georgi Atanasov, Ioto Valeriev

Early Christian Basilica № 1 in the Late Antique city of Zaldapa – past and present researches. The new-found crypt

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Moderatori: Alexandru Barnea, Andrei Opaiţ
Secretar: Laurenţiu Cliante

- Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu

Inscripții fragmentare în limba greacă din colecția MINAC

- Alexandru Barnea

Subiect rezervat

- Ioana Mureșan, Lucian Mureșan

Efectul dreptului roman asupra practicii ridicării monumentelor funerare la Dunărea de Jos. Instrucțiuni, limitări, interdicții

- Mihaela Denisia Liușnea

West of the Black Sea Region: Cultural Exchanges (1st century AD)

- Andrei Opaiț, Alexandru Barnea, Bianca Grigoraș

Aprovizionând cu vin, ulei si produse din peşte frontiera Dunării de Jos în secolele II – VI p. Chr. Un studiu de caz, Dinogetia

- Mihail Zahariade

Poarta de Nord a castrului de la Halmyris în secolele II-III p.Chr. - încercare de reconstituire

Pauză de cafea

- Ghiorghe Papuc, Liviu Lungu

Via Principalis Tomitana

- Mircea Negru, Ionuț Săvulescu, Ingrid Poll

Considerații privind producția de cărămizi romane la Romula

- Valeri Yotov, Alexander Harizanov

Ceramic kilns in the Early Byzantine town on St. Atanas Cape

- Alexander Minchev, Valeri Yotov

The pottery production in the Late Antique town on Sveti Atanas Cape near Byala, Region of Varna (5th – 6th century AD)

- Georgi Atanasov, Svetlana Gancheva

Where is the camp of the milites IIII Constantiani (Notitia Dignitatum, V, 86-87) in Durostorum (Silistra)

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 19.00

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Moderator: Ioan C. Opriş
Secretar: Tiberiu Potârniche

- Mihai Ionescu, Robert Constantin, Sorin Marcel Colesniuc, Laurenţiu Radu

Cercetări arheologice cu caracter preventiv la Callatis. Campania 2017

- Constantin Băjenaru

Metropolis Tomitanorum - necropolis et territorium. Topografia și peisajul arheologic în necropola și teritoriul orașului roman

- Ioan C. Opriș

Capidava de la Traian la Heraclius. Cinci secole de apărare a frontierei romane de la Dunărea de Jos

- Alexandru Rațiu, Raluca Moței

Noi cercetări privind principia de epocă romană târzie de la Capidava. Considerații preliminare

- Tiberiu Potîrniche

Capidava sector Est. Campania 2017

Pauză de cafea

- Constantin Nicolae

Carsium, sec. IV-V

- Cristian Matei

Roman signal stations identified in Scythia Minor

- Cătălin Dobrinescu, Vitalie Bodolică, Tiberiu Potârniche, Mircea Popa

Evaluări de teren în Marea Neagră, 2016 – 2017

- Adina Velcescu

Synthèse sur le patrimoine archéologique subaquatique en Roumanie

- Laurențiu Marian Dobre

Arheologie subacvatică, potențialul arheologic submarin constănțean - elemente de ancorare

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 3 - *„Tezaur. Colecţia sticlă"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECŢIA MEDIEVALĂ

Moderatori: Oana Damian, Ioan Marian Ţiplic
Secretar: Cristina Talmaţchi

Lansare de carte: Simona Maria Cursaru-Herlea, *Ceramica medievală de la Capidava (secolele IX-XI)*, Editura ASTRA Museum, 2016.

- Simona Maria Cursaru-Herlea

Ceramica medievală timpurie descoperită la Capidava

- Emilia Corbu

Piese de uz casnic din os descoperite la Vlădeni-Popina Blagodeasca (jud. Ialomiţa)

- Cristina Paraschiv-Talmaţchi, Constantin Şova

Archaeological landmarks regarding the chronological framing of the early medieval settlement from Oltina (Constanţa County)

- Stella Doncheva, Ivajlo Bunzelov

Lead Models of Strap End Appliques at the 10th century from Metalwork Centers near Preslav

- Ioan Marian Țiplic, Maria Emilia Țiplic

Câteva considerații referitoare la ritualul funerar în Transilvania în secolul al X-lea: necropola de la Orăștie - Dealul Pemilor X2

Pauză de cafea

- Ioana Paraschiv-Grigore

Un pandantiv din lapis-lazuli descoperit la Dinogetia

- Oana Damian, Mihai Vasile, Andra Samson

Cetatea bizantină de la Nufăru, jud. Tulcea. Structuri de locuire cercetate în punctul "Trecere bac"

- Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Mihaela Mănucu-Adameșteanu

Cruci relicvar descoperite la Păcuiu lui Soare

- Costel Coroban

The Byzantine Empire in Old Norse Sagas, Literary Sources

- Alexandru Madgearu

Problema relațiilor regiunii Gurilor Dunării cu Imperiul Bizantin în vremea lui Mihail VIII Paleologul

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 3 - *„Tezaur. Colecţia sticlă”*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA MEDIEVALĂ

Moderator: Radu-Ştefan Vergatti
Secretar: Aurel Mototolea

- Erich Noris Szakács

Proprietățile Ordinului Teuton în secolul al XIII-lea și contractele de tip emfiteotic

- Radu-Ştefan Vergatti

Mărturii documentare ale dominaţiei primilor Basarabi asupra Deltei Dunării şi Dobrogei de Nord

- Preslav Peev

Data about fishing from medieval sites of Bulgaria Black Sea coast

- Eugen Cernenchi

Când au început plățile Ţării Moldovei către Hanatul Crimeei?

- Aurel Stănică, Niculina Dinu

Aspecte privind locuirea otomană în teritoriul Cetăţii Noviodunum

Pauză de cafea

- Ion Mareş

Descoperiri arheologice de la Biserica armenească Sfântul Simion (Turnu Roşu) din Suceava

- Roxana Gâscă

Osmân al II-lea (1618-1622). Lupte dinastice, rebeliuni și conflicte militare

- Bogdan Rusu

Navigaţie şi comerţ la gurile Dunării: vectori ai migraţiei între Orient şi Occident

- Dimitrie - Ovidiu Boldur

La graniţa imperiilor – punctul vamal al cetăţii Rákóczi de la Ghimeş-Făget (judeţul Bacău)

- Niculina Dinu

Ceramica de Milet în date cronologice

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 4 - *„Ovidiana"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECŢIA NUMISMATICĂ

Moderatori: Emanuel Petac, Gabriel Talmaţchi
Secretar: Dan Vasilescu

- Emanuel Petac, Aurel Vîlcu

Tezaurul de dioboli din Apollonia Pontica şi Mesembria descoperit la Constanţa în anul 1911

- Steluţa Marin

O piesă de plumb inedită de la Callatis

- Silviu Purece

Tipul monetar Aninoasa-Dobrești și posibilele evoluții politice din spațiul sud-carpatic

- Delia Moisil

A hoard of ancient coins found in the area of Brănești-Fundulea

- Theodor Isvoranu, Mircea Dăbâca

Descoperirile monetare de la Histria-sector Sud, campanile 2011-2016

- Mihaela Iacob

Limes-ul danubian de la Beroe la Halmyris în sec. I-III: evidența numismatică

Pauză de cafea

- Gabriel Talmaţchi, Claudiu Munteanu

Despre un tezaur de silicve descoperit probabil în Dobrogea

- Dan Vasilescu

Monede cu particularități din tezaurul de epocă romană târzie de la Straja (jud. Constanța)/ Particular coins from the Late Roman hoard found at Straja (Constanța County)

- Eugen Paraschiv-Grigore

Sigilii cu monograme descoperite în sudul Dobrogei

- Lilia Dergaciova

Tezaurul Cociulia și importanța acestuia pentru cunoașterea sistemului monetar moldovenesc de pe timpul lui Alexandru cel Bun

- Gabriel Custurea

Noi capsule de teriac descoperite în Dobrogea

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 5 - *„ Independenței"*
Orele: 16.00- 20.00

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Marian Moșneagu, Alexandru Porțeanu
Secretar: Iulian Boțoghină

- George Ungureanu

România, Bulgaria și dosarul dobrogean în primul an al Marelui Război

- Radu Cornescu

Pe urmele General-Feldmareșalului August von Mackensen în România (1916-1918)

- Ioan-Codruț Lucinescu

Dobrogea în vâltoarea ,,războiului secret" 1916-1918

- Marian Moșneagu

Acțiunile flotei de operațiuni a României în campania anului 1917

- Leonida Moise

Mărturii inedite despre participarea militarilor dobrogeni la bătălia de la Mărăşeşti

- Iulian Boțoghină

Sumară schiță de portret a unui tulcean din armata română: ofițerul-arhitect Stelian Boiangiu

Pauză de cafea

- Valentin-Dumitru Pătrașcu

Participarea preotului Ilie Roşoga la ceremonia de reînhumare a Ecaterinei Teodoroiu

- Iulia-Cristina Bulacu

București sub ocupație - informații oficiale din presa ocupanților publicată în capitală

- Mioara Ioniță

Banca Națională în sprijinul activității Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române în timpul Primului Război Mondial

- Anemari Monica Negru

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române în anii 1916-1918: exil și asistență socială

- Remus Macovei

Lupta invalizilor, orfanilor și văduvelor din campania 1916-1919 cu birocrația și reaua credință a autorităților

- Angela Pop

Revistele „Arhiva Dobrogei" şi „Analele Dobrogei". Contribuţii la istoriografia războiului pentru întregire naţională

- Alexandru Porțeanu

Vicisitudini ale memoriei publice și ale istoriografiei Marii Uniri

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 5 - *„ Independenței"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Daniela Bușă, Paul Dominte
Secretar: Lavinia Dumitrașcu

- Nicolay Todorov

Steuerpächter in Tulcea sandschak in den siebzigsten jahren des XIX jahrhunderts

- Daniela Bușă

Oameni şi locuri din Dobrogea anilor 1877-1878 în relatările unor martori străini

- Cristian Constantin

Bursa din Constanţa (sfârşitul secolului al XIX-lea- începutul secolului al XX-lea)

- Ana-Maria Petrescu

Zone portuare adiacente Dunării. Evoluție urbanistică în timpul reglementărilor Comisiei Europene a Dunării

- Paul Dominte

Viața portuară la Constanţa de la Independență la Primul Război Mondial

- Dan-Dragoș Sichicea

Proiecte de organizare a Marinei militare române în viziunea Inspectoratului General al Marinei (1918-1932)

Pauză de cafea

- Lavinia Dumitrașcu

I.N.Roman avocat al familiei Nicolae Iorga

- Corina Apostoleanu

Publicistica lui Ion Marin Sadoveanu la Constanța

- Constantin Cheramidoglu

1940. Primul plan urbanistic al orașului Constanța

- Gheorghe Grigore Stănculescu

Inginerul Ion Stănculescu. Consolidarea falezei Constanța (1955-1961)

- Mariana Păvăloiu

De la Şcoala Flotilei, la Academia Navală „Mircea cel Bătrân"

- Ligia Dima

Și clădirile vorbesc…

- Adrian Ilie

Primarii Medgidiei în perioada comunistă

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 5 - *„Independenței"*
Orele: 16.00 – 19.00

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Cristina Boțoghină, Cosmin Popa
Secretar: Delia-Roxana Cornea

- Mariana Momciu

Condicile de intrare a hârtiilor în cancelaria Epitropiei Sfântului Mormânt din Moldova pe anii 1862, 1863

- Robert Stănciugel

Apostol Mărgărit, „Apostolul" românilor balcanici care s-a trădat pe sine?

- Alexandru Ghișa

De la Moscopole la Budapesta. Problema Fundației Gojdu

- Cristina Boțoghină

Pictorul N. Grant (1868-1950) - vlăstar al neamului Goleștilor

- Sorin-Marcel Colesniuc

Eroi ai mișcării anticomuniste din județul Botoșani, în Arhiva CNSAS

- Delia-Roxana Cornea

Considerații asupra mișcării de rezistență anticomunistă în Dobrogea: Lotul Tofan-Tomoșoiu în Arhivele Securității

Pauză de cafea

- Cosmin Popa

Lupta pentru privilegiul minciunii: Ion Popescu-Puțuri versus Miron Constantinescu sau metehnele "intelectualilor de partid"

- Delia Marinescu

Din istoricul instituțiilor de artă românești – cazul Pinacotecii Municipale București

- Claudia Ilie

Includerea în arealul Uniunii Europene a Canalului Dunăre-Marea Neagră-Rhin-Main

- Ionuț Cojocaru

Turcia după 15 iulie 2016

- Mihai Nicolae

Românii de pretutindeni în programa școlară

Miercuri, 11 octombrie 2017
Sala 6 - *„Pipe"*
Orele: 16.00- 20.00

SECŢIUNE
„EXILUL ȘI MIGRAȚIA: DE LA POETUL OVIDIUS LA EUROPA SECOLULUI XXI"

Moderatori: Emanuel Plopeanu, Gabriel Stelian Manea
Secretar: Andreea Andrei

- Adriana Cîteia

Tipologia exilului în cultura europeană

- Constanţiu Mara

Ovidius- Reîntoarcerea la Roma

- Daniel Citirigă

Publius Ovidius Naso în memorialistica și propaganda Primului Război Mondial

- Adrian Lucian Scărlătescu

Constantin I. Niculescu (Clasicul, 1897-1965). Un traducător ialomițean al lui Ovidiu din Pont

Pauză de cafea

- Dumitru-Mircea Buda

Exil interior, disidență, nostalgie. Dinspre John Neubauer spre Svetlana Boym

- Metin Omer

Emigrarea musulmanilor din România în Turcia (1918-1940). Perspective ale autorităților de la Ankara

- Viorel Achim

Deportările în Transnistria – tipologie şi legătura cu politica de populaţie a guvernului Antonescu

- Octavian Ţîcu

Românii din Kazahstan: o perspectivă prin prisma Expedițiilor Memoriei

Joi, 12 octombrie 2017
Sala 6 - *„Pipe"*
Orele: 9.00- 13.00

SECŢIUNE
„EXILUL ȘI MIGRAȚIA: DE LA POETUL OVIDIUS LA EUROPA SECOLULUI XXI"

Moderatori: Daniel Citirigă, Adriana Cîteia
Secretar: Oana Grigoruță

- Daniel Lazăr

Refugiații iugoslavi din România în anchetele Securității (1948-1951). Documente inedite din Arhiva CNSAS

- Silviu B. Moldovan

Ipostaze şi motivaţii ale exilului politic în/din România comunistă

- Emanuel Plopeanu

În exil, pe frontul Războiului Rece: experiența americană a lui Frederic C. Nanu

- Gabriel Stelian Manea

Un episod din istoria comunităților ortodoxe române din America: alegerea arhiepiscopului Victorin Ursache în 1966

- Răzvan Victor Pantelimon

Exilaţi chilieni în România după 1973

Pauză de cafea

- Cristina Preutu

Regimul plecărilor din Republica Socialistă România la finalul anilor '60

- Florin Stan

Emigrarea evreilor din URSS în Israel în perioada 1989-1991. Implicarea autorităţilor din România. Mărturii şi documente inedite (studiu de caz)

- Giordano Altarozzi

Problema migranţilor în Italia. Probleme şi perspective

- Ana-Maria Gajdo

Efectele primăverii arabe în Europa: refugiați, solidaritate și islamofobie

- Iulia-Alexandra Oprea

Musafiri sirieni în Turcia: între excludere și asimilare

SECȚIA PREISTORIE

Inventarul funerar descoperit în necropola culturii Boian de la Sultana-Valea Orbului, jud. Călăraşi

Done ŞERBĂNESCU

Necropola culturii Boian de la Sultana-Valea Orbului a fost cercetată între anii 1974-2010 (13 campanii arheologice). Din motive independente de voinţa noastră, cercetarea întregii necropole nu a putut fi însă finalizată. Au fost săpate 253 de morminte de înhumaţie; în câteva morminte au fost găsite şi resturi din alte schelete pe care le considerăm reînhumări. Prin analiza orientării scheletelor din morminte, adâncimea de înhumare şi componenţa inventarului funerar în cadrul necropolei s-au identificat două grupuri de morminte din etape diferite cronologic. Primul grup de 79 morminte a fost cercetat pe versantul de nord-est al văii, iar al doilea grup de 174 morminte se afla pe versantul de sud-vest. În întreg arealul necropolei s-au întâlnit atât morminte sărace, cât și morminte bogate. În mormintele de pe versantul de nord-est al văii s-au descoperit următoarele categorii de obiecte: unelte de silex, de piatră şlefuită, obiecte de os, podoabe din colţ de mistreţ, brăţări de *Spondylus*, fragmente ceramice fără decor caracteristic. În mormintele de pe versantul de sud-vest s-au descoperit fragmente ceramice fără decor caracteristic, unelte de piatră şlefuită, microlite de silex, pandantive - idoli cu cap inelar, pandativ de ocru, pandantive şi paftale ornamentale de centură, tăiate din scoici marine, inele de *Spondylus*, mărgele de diferite forme din piatră și scoici marine, brăţări de *Spondylus* și *Glycimeris* În mormintele de pe versantul de sud-vest apar şi alte categorii de obiecte, fapt care ne îndreptăţeşte să afirmăm că există o diferenţă cronologică între cele două grupuri de morminte.

Inventarul funerar evidențiază diferențe sociale: cei care se bucurau de prestigiu aveau şi inventar funerar mai bogat, dar şi descendenţii acestora, copiii se bucurau de acelaşi statut. Întrucât nu s-au găsit fragmente ceramice cu decor caracteristic, datarea necropolei o facem prin analiza inventarului funerar şi, aşa cum am mai menţionat şi cu alte ocazii, necropola aparţine fazei Boian-Bolintineanu. Inventarul funerar recoltat din morminte este foarte asemănător cu inventarul funerar descoperit în necropola de la Cernica, astfel încât considerăm că cele două necropole au fost parţial contemporane. În necropolă s-au înmormântat mai multe generaţii; mormintele de pe versantul de nord-est datează dintr-o epocă puţin mai târzie, când idolii cu cap inelar, paftalele ornamentale de centură şi brăţările de *Glycimeris* nu mai erau în vogă. Datarea necropolei făcută de noi este susţinută şi de rezultatele analizelor radiocarbon.

Tipuri de habitat Hamangia în microregiunea Valea Casimcei

Valentina VOINEA, Bartłomiej SZMONIEWSKI

Cultura Hamangia, individualizată în peisajul *Vechii Europe,* continuă să ne surprindă cu noi elemente culturale specifice. În timp ce în eneoliticul timpuriu din Balcani se generalizau aşezările de tip *tell*, comunităţile Hamangia au avut aşezări de scurtă durată, cu reveniri succesive, migrând în apropierea principalelor cursuri de apă, îndeosebi la gurile de vărsare ale paleovăilor în Marea Neagră. Cercetările arheologice întreprinse în cadrul proiectului româno-polon *Study of the Prehistoric and Early Mediaeval Settlements in the Casimcea River Valley in Central Dobrudja* (2007 – 2017) au permis surprinderea în detaliu a alternanței dintre secvențe de locuire și niveluri de abandon în așezarea Hamangia din punctul Cheia Vatra Satului și în grotele învecinate din Cheile Dobrogei.

Consideraţii arheozoologice despre cultura Hamangia

Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU

Materialul arheozoologic studiat în cadrul culturii Hamangia provine doar din șase situri preistorice (Ceamurlia de Jos, Cernavoda, Cheia, Golovița, Hamangia, Techirghiol). Activitatea de creștere a animalelor este dominantă. Bovinele domestice (*Bos taurus*) și ovicaprinele (*Ovis aries* și *Capra hircus*) sunt dominante din punct de vedere al numărului de resturi identificate. Ponderea relativ mare a ovicaprinelor reprezintă una dintre caracteristicile acestei culturi și aceasta ar putea

fi explicată de condițiile geografice ale Dobrogei. O altă particularitate a acestei culturii este reprezentată de către numărul redus de porcine (*Sus domesticus*). Această observație este strâns legată de faptul că aceste comunități eneolitice probabil erau relativ mobile dacă avem în vedere cantitate de hrană de care aceste cornute mari și mici aveau nevoie. Vânătoarea joacă un rol secundar în alimentație, aceasta suplimentând și completând dieta, dacă avem în vedere că erau vânate speciile de talie mare și medie, cum ar fi mistrețul (*Sus scrofa*), cerbul (*Cervus elaphus*) și hemionul (*Equus hemionus*), lucru demonstrat de cantitatea de resturi care aparțin acestor specii.

În situl de la Cheia (județul Constanța), studiul izotopilor stabili (C, O și N) a relevat mediul și exploatarea diferitelor ecosisteme din preajma așezării. Măsurătorile secvențiale ale valorilor δ18O din dinți au permis să se determine că sezonalitatea la naștere a ovicaprinelor și a bovinelor a avut loc într-o perioadă mai mică de patru luni. Culesul moluștelor și pescuitul pare să joace un rol secundar în paleoeconomia acestei culturii. Această prezentare a fost realizată în cadrul unui grant al CNCS – UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676.

Prelucrarea carapacei de *Testudo graeca* (țestoasă de stepă) în așezarea Hamangia de la Cheia

Valentin RADU, Monica MĂRGĂRIT, Ioana Daniela DULAMA, Valentina VOINEA

Țestoasa de stepă (*Testudo graeca*) este o reptilă răspândită în zona eurasiatică, mai ales în zonele cu un climat stepic. Prezența resturilor atât de la carapace cât și de la celelalte elemente anatomice printre resturile menajere ne confirmă ca țestoasa a fost consumată din punct de vedere alimentar în acele timpuri. Profitând de forma naturală a carapacei, oamenii preistorici au folosit-o ca recipient pentru diverse produse dar nu numai. Studiul de față analizează resturile de carapace ce prezentau urme atât de prelucrare cât și de folosire. Acestea au fost identificate în situl eneolitic de la Cheia (Dobrogea) datat la începutul mileniului V cal.BC.

Studiul a încercat reconstituirea etapelor de prelucrare a carapacei și evidențierea intervențiilor asupra acesteia. La Cheia, procesarea carapacei a presupus îndepărtarea plastronului dar și a rândului de plăci periferale cu păstrarea doar a celor anterioare. Intervenția tehnologică este minimă, constând în eliminarea părților inutile prin tăiere și, uneori, în fasonajul laturii de debitaj. La nivelul suprafețelor s-au observat reziduuri de diverse tipuri dar și un grad accentuat de uzură rezultate în urma folosirii carapacei ca recipient.

De asemenea, urmele de pigmenți descoperite pe carapace au fost investigate utilizând microscopul electronic cu baleiaj (SEM) SU-70 cuplat cu spectrometru cu dispersie după energie (EDS). Această prezentare a fost realizată în cadrul unui grant al CNCS – UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676

Observații cu privire la raporturile dintre *tell*-ul de la Brăilița și mediul geografic

Stănică PANDREA

Tell-ul gumelnițean de la Brăilița este situat la confluența mai multor brațe ale Dunării și la sud de vărsarea Siretului în Dunărea. În mil. V. a. Chr., mediul geografic era total diferit de cel de azi, ceea ce explică în bună măsură topografia, evoluția culturală și cronologia *tell*-ului gumelnițean. Locuitorii *tell*-ului gumelnițean de la Brăilița au exploatat inteligent mediul geografic, caracterizat de prezența câmpiei, Dunării și fostei Bălți a Brăilei. De asemnea, au folosit inteligent poziția dominant a locului, la confluența a unor mari cursuri de apă, care se adună toate în dreptul *tell*-ului.

Date noi privind locuirile „off-tell" de la Sultana-Malu Roșu (jud. Călărași)

Cătălin LAZĂR, Theodor IGNAT, Valentin PARNIC, Vasile OPRIŞ, Mihai FLOREA, Dan ŞTEFAN

Cercetările din ultimii doi ani de la Sultana-Malu Roșu, jud. Călărași, s-au concentrat pe cercetarea unei construcții incendiate eneolitice (C1/2014), identificate în vecinătatea așezării de tip tell, chiar în limita estică a necropolei preistorice.

Construcția respectivă prezintă majoritatea caracteristicilor constructive și arhitectonice specifice locuințelor gumelnițene din perimetrul așezărilor de tip tell, dar și unele elemente

particulare. Cercetările au condus la dezvelirea întregului nivel de distrugere al locuinței C1/2014. Dimensiunile acesteia, pe baza caracteristicilor planimetrice ale nivelului de distrugere, sunt de cca. 12 x 10 m, forma fiind rectangulară neregulată. Evident, respectivele dimensiuni ne indică doar distribuirea nivelului de distrugere, modul în care construcția s-a prăbușit și amprenta nivelului de chirpici ars, nu dimensiunile reale ale acesteia. Distrugerea se prezintă sub forma unor blocuri masive de chirpici de mari dimensiuni, provenite, probabil, de la pereți, dar și fragmente de dimensiuni mai mici, provenite tot din structura constructivă. Inventarul recuperat din nivelul de distrugere nu este spectaculos și constă în piese de silex, greutăți de lut, fragmente ceramice și oase de animale. Cercetările din vara 2017 au condus la cercetarea complexelor posterioare ce afectează nivelul de distrugere al construcției respective. De asemenea, prospecțiunile magnetometrice realizate în intervalul 2016-2017 au condus la identificarea altor construcții asemănătoare în proximitatea celei cerecetate în prezent.

Complexe funerare descoperite în jurul așezării Măgura Gumelnița

Olguța ANDRONE

Ideea prezentării acestei teme pornește de la descoperirea întâmplătoare a unui schelet uman, pe jumătate distrus în urma unei excavații în zona de nord-est a așezării Gumelnița, schelet așezat în poziție chircită , care avea ca inventar o lamă de silex și pe care l-am recuperat din malul distrus de excavație, fără o săpătură sistematică. Întreaga zonă excavată era plină de rămășițe osoase, ceea ce denotă că mai multe morminte au fost distruse, iar scheletul descoperit nu era singular, el făcea parte dintr-o necropolă ale cărei dimensiuni se întind pe o suprafață mare, lucru ce urmează a fi dovedit în cercetările viitoare. Acestă descoperire a ridicat însă câteva întrebări. Face parte acest schelet dintr-o necropolă izolată aflată pe partea de nord-est a așezării Măgura Gumelnița ? Face parte doar dintr-un grup de morminte similar celui săpat în anii 60 de către Barbu Ionescu și Silvia Marinescu Bâlcu sau cele două grupuri de morminte se unesc într-o necropolă întinsă ?

După cum arăta savantul Vladimir Dumitrescu, Măgura Gumelniţa a fost una dintre marile aşezări ale culturii Gumelniţa, iar materialele ceramice, plastica și obiectele prețioase de aur descoperite în urma cercetărilor efectuate până acum, o situează printre cele mai importante așezări neolitice din țară. Măgura Gumelniţa era o așezare terasată, la a cărei amenajare a contribuit o populație numeroasă. Într-o asemenea situaţie, nu mai poate fi vorba de o comunitate alcătuită numai pe bază de rudenie, ci era alcătuită și din grupuri umane eterogene.

Pe toată terasa de vizavi de Măgura Gumelniţa se află morminte neolitice semnalate atât din cercetările anterioare cât și din constatările făcute în 2015, morminte ce aparțineau membrilor comunității eneolitice din așezarea eponimă. Întrebarea care se ridică este dacă putem include într-o singură mare necropolă toate punctele în care s-au facut descoperiri funerare: ,,necropola" de la Calomfirescu, ,,necropola" din partea de nord a Măgurii Gumelniţa, ,,necropola" de la poligonul de tragere şi ,,necropola" de pe malul drept de la Valea Mare. În urma unor cercetări sistematice am putea constata dacă aceste „necropole" sunt unitare sau dacă sunt complexe funerare răspândite pe laturile de nord, vest şi est ale așezării.

Pandantivul din aur de la Vitănești-Măgurice, jud.Teleorman, în contextul prelucrării aurului eneolitic la Dunărea de Jos

Katia MOLDOVEANU, Radian ANDREESCU

Descoperirile recente de piese din aur (pandantive sau verigi) în tellurile eneolitice atât la nord cât și la sud de Dunăre, dar și existența unor ateliere de prelucrare a aurului (Peștera Ungurească) au adus noi dovezi privind prelucrarea aurului de către comunitățile eneolitice de la Dunărea de Jos în mileniul V BC.

Pe lângă studiile tipologice realizate în anii 60-70 de către E. Comșa și H. Dumitrescu asupra pieselor din aur eneolitice, cercetările din ultimii ani, beneficiind și de aportul tehnicilor fizico-chimice de investigare noninvazivă (XRF, PIXE, microsopie electronică etc.) au adus noi contribuții la cunoașterea tehnolologiei de prelucrare a aurului în eneolitic. Astfel, au fost clarificate o serie de aspecte precum compoziția chimică și au fost evidențiate unele detalii tehnologice de

fabricare, iar, în unele cazuri, s-a încercat și determinarea provenienței materiei prime utilizate, subiecte care până nu demult se aflau în domeniul ipotezelor.

Prezentarea de față are ca punct de plecare descoperirea unui pandantiv din aur în așezarea gumelnițeană de la Vitănești-Măgurice, jud. Teleorman. Pandantivul a fost găsit printre resturile unei locuințe incendiate aparținând ultimului nivel de locuire de pe Măgurice (Gumelnița B1), în asociere cu un vas antropomorf.

The archaeological complex at Orlovka and the problem of cultural attribution of Late Eneolithic sites in the Northwest Pontic region

Igor MANZURA

The archaeological site at Orlovka on the Lower Danube consists of a multilayer tell-like settlement and adjacent cemeteries which are related to different chronological periods. The late Eneolithic period is represented by the settlement and cemetery of the Cernavodă I culture which is dated to the second quarter of the 4th millennium BC according to radiocarbon dates. Numerous and various structures were uncovered at the settlement. They include remains of surface houses, utility structures and fortifications. The flat cemetery of the same culture contains more than 30 graves which are characterized by fairly stable traits of the burial rite. Some attributes of the material culture and funerary customs find obvious parallels in burial sites situated in the steppe zone between the Lower Danube/Prut and Dniester. According to these parallels most of burial sites on this territory traditionally attributed to the Usatovo culture in reality can be connected with the Cernavodă I culture. Such inference supports the idea that the Northwest Pontic steppes represent part of the area of this culture.

Determinarea surselor de obsidian din situri preistorice din nord-vestul României

Adina BORONEANȚ, Clive BONSALL, Cristian VIRAG, Ciprian ASTALOȘ

Piese de obsidian au fost semnalate în multe situri preistorice din România, pornind din paleoliticul superior și până în chalcolitic. Contrar unor informații existente în publicațiile de specialitate care sugerează atât o proveniență sudică cât și una carpatică, cercetarea de față indică doar sursele carpatice ca fiind utilizate pe durata preistoriei timpurii a României.

Așa cum era de așteptat, siturile cu un număr mare de piese de obsidian se grupează în nord-vestul țării – zona cea mai apropiată de sursele respective – numărul pieselor descrescând pe măsura depărtării de acestea. Studiul de față (XRF nedestructiv) contribuie la o mai bună înțelegere a modului de acces la sursele de obsidian, a modului de distribuție a acestui tip de materie primă și a utilizării sale, deschizând noi perspective asupra contactelor economice și sociale între diverse regiuni geografice pe parcursul preistoriei.

The secrets on the bottom of the sea. The EBA ceramic vessels from museums in Kiten and Primorsko

Hristina VASILEVA

The archaeological materials exhibited in Kiten and Primorsko keep a lot of secrets. The ceramic vessels were derived from the bottom of the sea and remained almost unknown to the archaeological audience for more than 30 years. These evidence represent a small indicative sample from larger collections of pottery finds from the underwater excavations of the settlements in the southern bay of the Urdoviza, in the present day the town of Kiten and in the port of Sozopol, which is located between the western part of the peninsula and the island of St. Kirik.

The analysis of ceramic assemblages undertaken recently gives important information about the chronology of the local culture. The site in the southern bay of the Urdoviza peninsula was discovered in 1986 during the investigation of a shipwreck in the aquatory of Kiten. The excavating team recovered from the bottom of the sea, beneath the ship, ceramic vessels, dating from the Early Bronze Age and documented the existence of vertical wooden piles in that same place. That is the begging of the systematic underwater archaeological excavation of the prehistoric settlement there, which lasted for the next four seasons.

The other part of the ceramic assemblages under consideration comes from the town of Sozopol. Clues about the existence of an EBA settlement there are known since 1927, when while dredging the port, EBA ceramic finds were found. To check on the information, the Centre for Underwater Archeology in Sozopol conducted excavation in 1987. Later in 1990 a rescue excavation was done, due to the intended deepening of the port.

Reported assemblages represent a small part of the vast collection of pottery, found in the two settlements. Yet these materials are representative for the whole complex. Their characteristics shed light on the everyday life of the people inhabited those sites and could give answers to questions as: where, when, how and with who. Their plotting marks the place and borders of the inhabited area. As regards answering the question of dating the vessels and the settlement as well, we could look at their stylistic characteristics – shape, decoration, technology, etc. In that manner it is possible to describe the local peculiarities of pottery production. The parallels with other sites suggest connections in wider area – to the northern and southern parts of the Black sea coast, Anatolia and the inland parts of the Upper Thrace.

Sourcing obsidian from prehistoric sites in NW Romania

Adina BORONEANȚ

Use of obsidian is documented in many prehistoric sites in Romania, ranging in age from Upper Palaeolithic to Chalcolithic. Despite previous reported results attributing the obsidian to geological outcrops in both the Carpathian Mountains and the Aegean, our research points to the former as the only source area used during Romanian prehistory. As expected, the sites with the highest proportions of obsidian artefacts cluster in the northwest of Romania – the area closest to the geological sources – with the frequency of obsidian decreasing with distance from the sources. Our non-destructive XRF analyses contribute to a better understanding of obsidian access, distribution and use, as well as providing insights into the social and economic contacts among various regions of Romania in prehistory.

Exploatarea şi comercializarea sării în Preistorie în Oltenia de Nord-Est

Cristian SCHUSTER

Sarea, un „aliment" vital pentru om şi animale, a jucat un rol major în viaţa economică şi nu numai a unor comunităţi preistorice. Acest fapt este bine ilustrat de grupurile umane care s-au aşezat lângă sursele de sare – sare gemă sau izvoare sărate – din nord-estul Olteniei. Aşezările, cu un caracter sezonier, aflate în uz, foarte probabil, în anotimpurile calde, prin vestigiile pe care le-au adăpostit şi care au fost recuperate pe cale arheologică, dovedesc preocupările economice ale locuitorilor. Vorbim, în primul rând, de uneltele specifice, care înlesneau spargerea aflorismentelor de sare, o parte dintre acestea vizibile la suprafaţa solului, anume ciocanele de piatră de tip minier, folosite în perioada de tranziţie spre epoca bronzului (cultura Coţofeni) şi în epoca bronzului (culturile Glina şi Verbicioara). Dar şi, mai ales, în neolitic (cultura Starč-Criş) şi cultura Coţofeni, vasele de brichetaj a sării extrasă din izvoarele sărate.

Despre o posibilă exploatare a sării în preistorie în Câmpia Bărăganului

Carmen MIU

Zone salifere pe teritoriul României sunt cunoscute în Transilvania, Maramureș, Subcarpații Moldovei, Buzăului, Prahovei și Olteniei, atât ca zăcământ la diferite adâncimi, cât și sub formă lichidă în izvoare și lacuri. Pentru zona Bărăganului, remarcăm prezența unor lacuri cu apă sărată a căror utilitate, în prezent, este fie preponderent curativă (ex: Lacul Amara), fie legată de creșterea animalelor (ex.: Lacul Strachina). Sursele de sare din zona lacurilor din Câmpia Bărăganului au fost exploatate, probabil, încă din neolitic, deși, pentru această perioadă, numărul descoperirilor nu este semnificativ. De altfel, s-a demonstrat arheologic rolul important al surselor de sare pentru perioada neolitică, atunci când se produce sedentarizarea comunităților umane, în directă legătură cu domesticirea erbivorelor (ovine, caprine, bovine etc.).

Utilizând fotografii aeriene și imagini satelitare, care indică o locuire intensă a unor zone din Câmpia Bărăganului, și pornind de la conceptul potrivit căruia ecologia, ca studiu al plantelor și animalelor, în relație cu așezarea și în raport cu restul habitatelor din zonă, aduce o deosebită contribuție la noțiunea de arheologie contextuală, am studiat zona lacurilor sărate din Bărăgan și sub aspect geologic și hidrologic. Cumularea tuturor acestor surse constituie elemente de interpretare a tipurilor de urme identificate în imagini și determină emiterea unor ipoteze, care necesită, totuși, verificări în teren pentru a fi confirmate/infirmate.

Presupunerea unei exploatări a zonelor salifere, în conexiune cu nucleele de locuire identificate prin analiza fotografiilor aeriene și imaginilor satelitare, ne determină să apreciem că pentru zona Lacului Strachina, dar și pentru zonele din apropierea lacurilor sărate din Bărăgan, se înregistrează o intensă locuire, începând din neolitic și până în epoca modernă.

În imaginile satelitare analizate remarcăm că urmele de locuire sunt foarte greu de distins în culturile agricole, dar se diferențiază extrem de ușor în perioadele în care vegetația, care influențează identificarea urmelor arheologice în cazul altor structuri, lipsește. Practic, urmele care se diferențiază în anotimpurile fără culturi sunt așa numitele soilmarks – urme la suprafața solului vizibile, ca diferențe cromatice la suprafața acestuia.

Cu titlul de presupunere și sub rezerva că sunt absolut necesare verificări ample în teren, se poate avansa ideea că, pe lângă creșterea animalelor, activitatea comunităților epocii bronzului și epocii fierului din zona lacurilor din Bărăgan era legată și de exploatarea sării, cantitățile mari de cenușă putând fi și rezultatul unor arderi constante a masei lemnoase, deloc neglijabilă în acest areal în preistorie, utilizată probabil în procesul de obținere a sării prin evaporare.

Cercetarea de teren, în scopul identificării urmelor la sol, nu a constituit un obiectiv al prezentei comunicări, dar pot determina preocupări în cadrul unor proiecte viitoare. Cele câteva periegheze – efectuate în patru puncte din cele 30 identificate în imaginile satelitare și aeriene – au avut numai rolul de a verifica, confirma sau infirma aprecierile făcute cu privire la epoca în care se pot încadra locuirile reperate.

Bronze model of the *akinakes* from Medgidia as an attempt of archaization

Denis TOPAL, Yuriy POLIDOVYCH

In 1955, a unique artifact was discovered in the vicinity of the city of Medgidia (Constanța district) in Romania — a famous bronze model of the akinakes decorated in Animal style. This product was cast from high-quality bronze in a simple single-winged mold. On one side it is richly decorated with reliefs and carved ornaments, on the other - untreated and equipped with two studs for fastening. The absence of analogies to this object, as well as traces of use, does not allow us to determine its purpose with certainty, but it should be noted that a sword or a dagger is one of the most popular elements of Scythian anthropomorphic sculpture and is depicted on more than 40% of statues.

A number of characteristic features of the Animal style (the frontal image of the head of a feline predator; the bird's head with the emphasized large round eye highlighted in relief; hatching ornament characteristic for the classical period of Thracian art, etc.) indicate the time of manufacturing of this product as not earlier than the end of the Middle Scythian period (1st half of the 5th century BC). However, such features as parallel blades of the akinakes, the shape of its hilt and pommel make it possible to compare this finding with archaic swords from the Melgunov and Kelermes burial mounds (mid-second half of the 7th century BC). In addition, attention is drawn to such details as the ornamentation of the pommel with horizontal stripes and the rib that is shown on the upper two-thirds of the blade — the characteristic signs of swords of the Kelermes type. Such features of the depicted animals (in particular, the figures of ibex with bent legs and the heads turned back (on the hilt), the birds' heads (on the sheath), the figures of the bird of prey with the snake on the handle), show the creative rethinking of the archaic heritage of the ceremonial swords like Kelermes. Thus, we could assume that there are two various traditions combined in the design — the archaic one and the other, contemporary to the molder.

These traditions are separated in time at least for a century and a half. The explanation of this phenomenon probably lies in the molder's desire to cast off the archaic model but in

accordance with the canons of the Middle Scythian art. This interpretation compels us to turn to the passage of Herodotus about the worship of the Scythians to the "ancient sword" — the idol of Ares (Herod. IV, 62.2). Thus, a unique find from Medgidia, in our opinion, perfectly illustrates the message of Herodotus and indicates the presence of Scythians' notions of old, ancient swords. However, we could not also exclude the possibility of the existence of special treasuries in some sacred centers, where the ancient items could be stored.

Descoperiri getice din sudul Bălții Ialomiței

Valeriu SÎRBU

Evoluția cultural-arheologică a Bălții Ialomiței în a doua epocă a fierului trebuie studiată împreună cu ambele maluri ale Dunării, deoarece descoperirile atestă faptul că aceste zone au avut o serie de trăsături comune, dar și altele diferite.

Descoperirile arheologice atestă faptul că geții au ales zonele cele mai potrivite pentru a-și asigura atât resursele necesare vieții și condiții favorabile de apărare, cât și posibilități de comunicare pe apă și pe uscat. Astfel, în timp ce așezările din câmpie sunt în imediata apropiere a malului stâng al Dunării, cele din baltă au ocupat grindurile, pentru a nu fi inundate, iar cele din Dobrogea se află fie pe platouri, fie pe pantele acestora.

Dunărea asigura comunităților din această zonă legături directe cu spații foarte întinse, în amonte până spre centrul Europei, iar în aval cu toată lumea pontică și egeeană. Există, deocamdată, discrepanțe evidente în documentarea noastră privitoare la evoluția istorică din această zonă, atât cronologice, cât și zonale. Astfel, în timp ce pentru secolele V-III a. Chr. cunoaștem numeroase și variate tipuri de situri, descoperirile din sec. II-I a. Chr. sunt mult mai puține. Reflectă această situație o realitate istorică ori doar un stadiu al cercetării? Toate siturile de pe malul stâng și dintre brațele marelui fluviu sunt nefortificate, în timp ce în cazul malului drept, cel dobrogean, care oferea condiții favorabile prin înălțime și materiale de construcție, se cunosc și câteva cetăți.

Vom prezenta, succint, principalele tipuri de situri (așezări și necropole) și complexe (spații de locuit și gospodărești, morminte, gropi izolate) descoperite în partea sudică a Bălții Ialomiței, pentru a evidenția trăsăturile esențiale ale locuirii getice de aici.

Legăturile comerciale cu centrele grecești de pe malul vestic al Mării Negre au fost intense, ele fiind favorizate atât de marele fluviu, cât și de distanțele reduse pe uscat până la acestea. Cantitatea impresionantă de produse grecești și elenistice, între care se remarcă amforele din centre mediteraneene, egeene sau pontice, uneori descoperite în adevărate depozite, reflectă nu doar faptul că geții deveniseră consumatori obișnuiți ai vinurilor fine, ci și că ei intermediau comerțul cu aceste produse în comunitățile din stânga Dunării.

SECȚIA GRECO-ROMANĂ

Noi cercetări în zona sacră de la Histria

Iulian BÎRZESCU

Săpăturile arheologice efectuate între 2012 și 2017 în sanctuarul din colțul de nord-est al cetății Histria s-au concentrat la est de templul lui Zeus. În această parte a cetății au avut loc cercetări mai ales în anii 50 ai secolului trecut, rezultatele fiind publicate în volumul Histria I (București 1954). Cercetările noi au fost reduse ca intensitate, însă nu lipsite de însemnătate în ceea ce privește începuturile sanctuarului histrian.

În comunicarea de față va fi prezentată, în primul rând, o arie votivă, caracterizată prin mai multe vetre și arderi fără o amenajare specială. În jurul acestora au fost descoperite numeroase oase provenite cel mai probabil de la animale sacrificate. O altă caracteristică a arealului cercetat este dată de descoperirea *in situ* a unor votive mari și mici. Descoperirile mari sunt reprezentate de traverse de ancore din marmură, cele mici de vase ceramice și teracote. Ancore descoperite în contextul sanctuarelor pontice nu reprezintă o noutate, însă la Histria sunt primele traverse de acest fel. Mai mult, contextul imediat în care aceste traverse au fost descoperite contribuie la o mai bună înțelegere a dedicaților de ancore din sanctuarele ioniene.

Histria, Sectorul Poarta Mare –Turnul Mare. Noi date arheologice

Bâltâc ADELA, Paul DAMIAN, Virgil APOSTOL

Cercetările arheologice din sectorul Poarta Mare-Turnul Mare au demarat în anul 2000, având ca scop principal cunoașterea Histriei în epoca romana timpurie, dat fiind amplasamentul sectorului în chiar centrul cetății definite de incinta din epoca Principatului. Pe parcursul celor 12 campanii au fost adus la lumină date noi, cele mai importante fiind cele legate de urbanismul Histriei în epoca Principatului, dintre acestea fiind de menționat porțiuni din trama a două străzi, dintre care una necunoscută din cercetările anterioare, trei clădiri adosate acestora, elemente de arhitectură și tehnici constructive, dar și date despre stratigrafia zonei. Toate acestea aduc informații noi și completează unele dinte lacunele existente despre urbanismul Histriei romane, în ciuda celor peste 100 de ani de săpături arheologice de aici.

Elemente ale locuirii romane timpurii descoperite în săpăturile arheologice recente din sectorul Basilica extra muros de la Histria

Viorica RUSU-BOLINDEȚ, Alexandru BĂDESCU

Unul dintre obiectivele cercetărilor arheologice demarcate începând cu anul 2001 în sectorul *Basilica extra muros* de la Histria a fost acela de a întregi imaginea legată de locuirea romană timpurie a zonei, puțin cunoscută în comparație cu alte perioade istorice.

Pentru îndeplinirea acestui obiectiv, a fost realizată o secțiune magistrală orientată Vest-Est, situată la 50 m nord de *Basilica extra muros* și paralelă cu aceasta. În perioada 2001-2012, cercetările arheologice derulate aici au dus la descoperirea unor elemente constructive aparținând perioadei romane timpurii (secolele I-III p.Chr.), reprezentate de urmele unui atelier meșteșugăresc și de o clădire de dimensiuni impresionante, aparținând probabil un edificiu public.

Vestigiile aparținând atelierului meșteșugăresc au fost descoperite în extremitatea vestică a secțiunii Vest-Est, pe o lungime de 15 m x 5 m, unde cercetarea arheologică a acesteia (din cei 40 m inițiali) a fost încheiată în anul 2012. Ele au constat în urmele a 16 cuptoare de reducere a minereului de fier (în principal) și de prelucrare a fierului și bronzului și a unui perete de lemn cu fundație din piatră, care ar putea indica o posibilă compartimentare a acestuia. Cuptoarele în discuție au fost ulterior demantelate și transformate în gropi menajere. În interiorul acestora, ca și pe suprafața atelierului, au fost descoperite foarte multe artefacte arheologice – de la cele specifice activității meșteșugărești (o mare cantitate de zgură de fier, creuzete pentru topirea bronzului, tipare, obiecte din metal și oase de animale în curs de prelucrare, rebuturi ceramice

etc.) la cele legate de viața cotidiană. Atelierul meșteșugăresc a avut trei faze succesive de activitate, încadrabile în intervalul reprezentat de primele trei sferturi ale secolului al II-lea p.Chr. El a fost dezafectat în perioada Severică în vederea construirii unui edificiu impresionant, construit în manieră greacă, din ziduri de piatră legate cu mortar, îmbrăcate cu plăci mari de calcar în exterior și având pereții decorați cu tencuială pictată policromă în interior. Existența acestei clădiri, cu reamenajări ulterioare, se întinde din ultimul sfert al secolul al II-lea până în a doua jumătate a secolului al III-lea p.Chr. O clădire cu fundații din piatră legată cu mortar, cu o compartimentare realizată cu un perete de lemn, de asemenea cu tencuială pictată policromă în interior, a fost dezvelită în jumătatea estică a secțiunii Est-Vest. Ea este contemporană cu edificiul public amintit mai sus.

Comunicarea propusă de noi urmărește să discute importanța acestor descoperiri pentru cunoașterea perioadei romane timpurii de la Histria în general, a celei din sectorul *Basilica extra muros* în particular.

Statui onorifice de epocă romană de la Histria

Florina PANAIT-BÎRZESCU

Practica ridicării de statui onorifice este cunoscută la Histria încă din perioada elenistică prin câteva baze de statui purtând inscripție, dar, mai ales, printr-o serie de decrete, ce păstrează mențiuni detaliate despre acordarea acestui tip de onoruri. Pentru epoca romană nu se cunosc decrete onorifice similare, iar bazele de statui, care ne pot oferi indicii suplimentare, nu au primit atenția cuvenită. Plecând de la un grup de 16 monumente interpretate până în prezent drept cip, altar sau simplu bloc, prezentarea de față are în vedere analiza practicii de onorare prin înălțarea de statui în epoca romană. Acestea au fost descoperite în zidul de incintă roman târziu de la Histria, studiate din perspectiva epigrafică și reașezate la loc. Formula epigrafică indică faptul că avem de a face cu baze de statui. Mai mult, două exemplare, expuse în aer liber, care au putut fi studiate, prezintă urmele specifice încastrării unor statui de bronz. Analiza acestui tip de monument va face obiectul primei părți a prezentării. Implicațiile pe care le are acest grup de monumente pentru cunoașterea practicii ridicării de statui la Histria în epoca romană, vor fi discutate în cea de-a doua parte a prezentării. Sunt avute în vedere, în primul rând, schimbările petrecute în această practică în noua epocă care a urmat integrării cetății în Imperiul Roman. Membrii familiei imperiale încep să aibă un loc însemnat printre persoanele onorate, ca și în restul lumii grecești. Nu în ultimul rând, este avut în vedere contextul expunerii acestor monumente.

The Elusive Location of Apollo's Temple at Apollonia Ponitca (Bulgaria)

Kate MOWER

Two major projects have developed in Sozopol, Bulgaria during the past decade which help to flush out the archaeological and geographic complexities of the peninsula. The National Institute and Museum of Archaeology, the Bulgarian Academy of Sciences, and Archaeological Museum of Sozopol have combined efforts to excavate the available portions of Saint Kirik Island, while also establishing a French-Bulgarian collaborative team working on the "geomorphological evolution of the coastal area of Apollonia," (Baralis, Alexandre, "Coastal geoarchaeology of Apollonia Pontica (Bulgaria)," *Méditerranée*, 2011, 103). In addition to their main objectives, these projects also seek to find the famous temple dedicated to Apollo Ietros, in front of which once stood the equally famous colossus statue of Apollo Ietros. One word in Strabo (7.6.1) has spurred archaeologists, historians, and geographers alike to scour the small peninsula of Sozopol in search of this temple. Strabo says that the famous temple to Apollo at Apollonia Pontica was located on a *νησίῳ*, which could be interpreted three different ways, with three vastly different locations.

This paper seeks to historically analyze the three different location options and how the recent archaeological and geographical findings in Sozopol highlight particular locations as more likely than other ones. The first location, Saint Ivan Island, is the only true island left in modern Sozopol, and clearly a good choice, but is bigger than the diminutive of *νησίον* would suggest. The other two options depend upon the ancient coastline, with some suggesting the entire peninsula

was disconnected from the mainland at one point. This choice can now be ruled out due to the work of the French-Bulgarian team. Others insist that Saint Kirik Island – attached to the peninsula today by a man-made causeway – clearly offers the best interpretation. With these archaeological teams laboring each summer on Saint Kirik Island – and finding a number of important and interesting structures and roads – this particular temple remains elusive. I seek to highlight the best remaining options.

„Regele Decebal la Florenţa"
Studiu privind descompunerea Forului Împăratului Traian din Roma

Constanțiu MARA

Prezentarea își propune prezentarea forului lui Traian, a unei prime folosiri de sculpturi şi reliefuri la compunerea Arcului lui Constantin precum și analiza folosirii ca material brut pentru alte construcţii şi obţinere de var. Mutarea statuilor antice a continuat în timpul Renaşterii, cum a fost și cazul celor duse de familia Medici la Florenţa.

Creștinii în armata romană

Emilian POPESCU

S-a afirmat, atât de către cercetătorii români, cât și de către cei din afara țării noastre, că militarii creștini din armata romană au fost nu doar apărători ai Imperiului, ci și misionari. Pe teritoriul actual al țării noastre, au fost cantonate trupe romane atât în apus – în *Dacia Traiană* –, cât și în răsărit – în *Scythia Minor*. Cercetarea de față urmărește să prezinte în ce măsură soldații romani creștini au fost și misionari. În atingerea acestui deziderat, va fi prezentată situația de pe teritoriul întregului Imperiu Roman și, în mod special, cea din teritoriile românești actuale care s-au aflat sub stăpânire romană.

Piese creştine din secolul al III-lea la *Praetorium* (jud. Vâlcea)

Ovidiu Mihail CĂȚOI

Autorul analizează patru piese arheologice descoperite în castrele de la *Praetorium I* (Copăceni) şi *Praetorium II* (Racoviţă), jud. Vâlcea, în vederea stabilirii caracterului creştin afirmat sau infirmat de cercetători. Este vorba despre: vasul de provizii de la Copăceni, pe umărul căruia au fost incizate un peşte şi litere ale alfabetului grecesc, o cărămidă pe faţa căreia a fost incizat un peşte, o cărămidă pe faţa căreia a fost incizată inscripţia DEUM şi o placă de gresie pe care a fost incizată o cruce şi inscripţia XIΛIA.

Organizarea bisericească în *Armenia Maior* și *Satrapiae* și importanța ei pentru înțelegerea dependenței canonice a episcopiilor de pe țărmul de nord al Mării Negre (sec. IV-VI)

Ionuț HOLUBEANU

În *Armenia Maior* și *Satrapiae*, teritorii situate la frontiera de răsărit a Imperiului Roman, au funcționat în secolele IV-VI p.Chr. mai multe scaune episcopale – *Theodosiopolis* și *Leontopolis* (în *Armenia Maior*); *Anzitene*, *Arsamosata*, *Belabitene*, *Citharizon*, *Ingilene*, *Martyropolis* și *Sophene* (în *Satrapiae*). Cetățile și/sau regiunile peste care aceste episcopii își întindeau jurisdicția nu aparțineau de niciuna dintre provinciile civile ale Imperiului Roman. Cu toate acestea, în planul organizării bisericești, ele erau arondate eparhiilor bisericești *Cappadocia Prima* – cele din *Armenia Maior* – și *Mesopotamia* – cele din *Satrapiae*.

Situația din *Armenia Maior* și *Satrapiae* permite înțelegerea organizării bisericești în teritoriile din nordul Mării Negre în aceeași perioadă de timp – sec. IV-VI p.Chr. Unele dintre cetățile nord-pontice aflate sub controlul direct al Imperiului Roman sau în sfera sa de influență erau și centre episcopale – *Cherson*, *Bospor*, *Phanagorea*. Dintre acestea, cel de la *Cherson* este atestat în anul 381 ca sufragan al mitropoliei de la *Tomis*. Această din urmă informație

documentară constituie un indiciu în favoarea ipotezei că, în teritoriile nord-pontice, organizarea bisericească era similară celei din *Armenia Maior* și *Satrapiae*. Mai precis, deși cetățile nord-pontice nu făceau parte din niciuna dintre provinciile civile romane, în planul organizării bisericești, scaunele lor episcopale erau arondate eparhiilor din Imperiu.

Early Christian Basilica № 1 in the Late Antique city of Zaldapa – past and present researches. The new-found crypt

Georgi ATANASOV, Ioto VALERIEV

The early Christian basilica in the Late Antique city of Zaldapa, Scythia province, was excavated in 1906 by the founder of the Bulgarian archaeology Karel Škorpil. The excavations were well documented in the archive of Karel Škorpil, which is kept in the Archaeological museum in Varna and in the Archive of the Bulgarian Academy of science. In 1938–1939 the church was excavated again by team of Romanian archaeologists led by S. Lambrino and D. Popescu.

After the finding of a crypt under the sanctuary of the early Christian basilica № 3 in Zaldapa in 2015, in the next year the excavation of the Christian basilica № 1 in Zaldapa was renewed. According to the similar layout of the two churches and also their similar constructional characteristics and identical interior decoration we think that they were built in the same time and by the same people (architectures and skilled workers).

The excavation of the early Christian basilica № 1 in 2016 was concentrated in the sanctuary of the church, the inner part of the apse and the most eastern parts of the stylobates. The polychromous mosaic pavement that covered the floor of the presbyterium of the church was found totally destroyed.

A trial trench in the bema of the church was done – exactly where was the polychromous mosaic pavement that covered the floor of the presbyterium. Under the bema was excavated a rectangular pit with dimensions: 1,95 m x 1,65 m x 2,00 m. Into the middle of the southern wall of the excavated rectangular pit was fixed a structure that was probably the steps of the staircase that led into the rectangular premise. The bottom of the pit was plastered with red mortar. Only in the northwestern corner of the pit is preserved a part of a brick set above the red mortar.

Our hypothesis is that this rectangular structure under the altar space in Christian basilica № 1 was a crypt.

Inscripții fragmentare în limba greacă din colecția Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Maria BĂRBULESCU, Livia BUZOIANU

Comunicarea se referă la câteva inscripții fragmentare în limba greacă, de proveniență necunoscută, aflate în colecția Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța și încă inedite. Starea lor fragmentară conduce la aprecieri ipotetice privind caracterul și conținutul inscripțiilor sau la recunoașterea unor posibile forme onomastice. Majoritatea sunt inscripții funerare, cu termeni consacrați din domeniu; recunoaștem însă și formule de dedicații sau posibile fragmente de cataloage onomastice. Limitele cronologice generale se plasează în sec. II-III p.Chr. (datarea nu a putut fi apreciată pentru piese acum dispărute și fără vreun alt document decât descrierea din fișa de inventar). Variantele de lectură propuse lasă deschise posibilitățile de interpretare.

Păstrarea memoriei defuncților. Efectul dreptului roman asupra practicii ridicării monumentelor funerare la Dunărea de Jos. Instrucțiuni, limitări, interdicții

Ioana MUREȘAN, Lucian MUREȘAN

Încă din cele mai vechi timpuri, practica funerară romană a fost reglementată în egală măsură de cele două sfere ale dreptului roman, cea religioasă și cea civilă, sfere ale căror delimitări una față de cealaltă, adeseori, se întrepătrund până la dispariție în mentalul colectiv al lumii romane antice. În același timp, o parte însemnată a dovezilor acestei lumi ce au supraviețuit

până în prezent provin din mediul funerar, reprezentând, astfel, un teren fertil de analiză a vieții cotidiene aparținând unei civilizații azi disparate ca atare, care, însă, a supraviețuit prin elementele sale transmise altor culturi contemporane nouă.

Dacă ritul și ritualul funerar roman au constituit subiecte amplu dezbătute în literatura de specialitate, practica ridicării monumentelor funerare și incidența factorului juridic asupra acesteia suscită un interes aparte. În ciuda abordării timpurii a acestei problematici în spațiul occidental, până în prezent, teritoriul provincial roman de la Dunărea de Jos nu a fost inclus în astfel de studii, iar acest fapt reprezintă în sine motivație suficientă pentru prezenta analiză.

La o primă aplecare asupra textelor juridice ale vremii, o serie de întrebări se conturează privitoare la ceea ce însemna păstrarea vie a memoriei celui defunct, și anume: cine avea permisiunea sau obligația de a ridica monumentele funerare, care erau limitările și interdicțiile în alegerea tipului monumentului, ansamblului sepulcral sau chiar a naturii inventarului funerar acceptat, dacă există o evoluție a practicii în timp identificabilă la nivelul legislației în vigoare și dacă există discrepanțe între teoria juridică și practica efectivă. Prezentarea de față își propune, pe baza analizei textelor antice de profil juridic, coroborate cu dovezile arheologice și epigrafice provenite de la Dunărea de Jos, să ofere răspunsuri la întrebările reliefate, demersul intenționând să recreeze un instantaneu al practicii funerare romane în teritoriul provincial.

Remembering the Dead. How Roman Law Dealt with the Practice of Raising Funerary Monuments on the Lower Danube. Instructions, Limitations, Interdictions

Since the most ancient times, Roman funerary practice was equally regulated by two sides of the Roman law, the religious and the civic ones, domains between which their specific boundaries frequently overlap until they altogether disappear in the collective mentality of the ancient Roman world. At the same time, an important part of the evidence belonging to this world that survived until this day is the result of funerary practice, proving to be a fertile terrain of analysis for the everyday life of a civilization gone today, but which has endured through its elements inherited by contemporary cultures.

If Roman funerary rites and rituals have been subjects amply debated in literature, the practice of raising funerary monuments and the implication of the judicial factor may attract further interest. Despite early approaches of this issue in western research, the Roman provincial territory from the Lower Danube, until today, has yet to be included in likewise studies, and this fact constitutes into its own sufficient motivation for our present analysis.

At first glance, the legal texts of the time make way to a series of questions on what meant to keep the memory of the deceased alive, questions such as: who had the right or the obligation of raising funerary monuments, which were the limitations and interdictions in choosing the types of funerary monuments, structures or even the nature of accepted grave goods, is there an evolution in time for funerary practice that can be identified in the effective legislation of the time and if there are discrepancies between the legal theory and working practice. This paper proposes, on the basis of an analysis of ancient legal texts together with archaeological and epigraphic evidences from the Lower Danube region, to offer answers to the raised questions, the endeavor meant to recreate a somewhat complementary image of Roman funerary practice in the provincial territory.

West of the Black Sea Region: Cultural Exchanges *(1st century AD)*

Mihaela Denisia LIUȘNEA

The paper addresses a wide range of issues concerning the economic exchanges that took place within the Black Sea region, and between the Black Sea and the Mediterranean areas in 1st century AD, during the reign of Augustus, during Ovid's time consider old and new evidence in order to shed light on central aspects of the cultural relationship that existed between these two eminently important regions in Antiquity.

In Antiquity the Black Sea region was a meeting point for several different population groups with diverse cultural backgrounds. At the height of the Empire, Roman control extended over two-thirds of the Pontic shoreline. The advent of Rome brought immediate changes in administration, taxation and power relations. Over time other less tangible, but no less important

changes in lifestyle, modes of thought, self-perception and consumption patterns followed. This paper traces the cultural impact of Rome on its Pontic dominions, as well as the reaction of the indigenous population.

Aprovizionarea cu vin, ulei și produse din peşte la frontiera Dunării de Jos în secolele II – VI. Un studiu de caz, Dinogeția

Andrei OPAIȚ, Alexandru BARNEA, Bianca GRIGORAȘ

Autorii prezintă rezultatele ultimelor cercetări efectuate asupra amforelor descoperite la Dinogeția în timpul ultimilor 80 de ani. Amforele au fost împărțite în două mari categorii, vasele pentru vin și pentru ulei, după care au fost subîmpărțite în funcție de regiunile producătoare. A rezultat, astfel, o imagine foarte dinamică a principalelor linii comerciale care aprovizionau această mică fortificație de pe linia Dunării. Astfel, pentru vin, s-au putut identifica mai multe legături comerciale cu faimosele centre producătoare de vin din Egeea și Levant, aflate la concurență cu vinul nord și sud Pontic. Pentru ulei sunt dominante centrele din Egea și nordul Africii, precum și, surprinzător, câteva din Spania. Amforele destinate transportului produselor din pește sunt reduse numeric, fapt perfect explicabil având în vedere poziția geografică a acestei fortificații. Totuși, surprinde apariția unei amfore pentru *garum* importată tocmai din Portugalia, în afara câtorva amfore Pontice.

Aceste descoperiri aruncă o noua lumină asupra relațiilor comerciale extinse ale militarilor de la Dunărea de Jos. Nu în ultimul rând, acest studiu arată beneficiile aduse cercetării științifice și înțelegerii economiei antice atunci când se analizează cu acribie până și cele mai mărunte fragmente ceramice.

Poarta de Nord a castrului de la Halmyris în secolele II-III: încercare de reconstituire

Mihail ZAHARIADE

Poarta de Nord a castrului de la Halmyris este un punct crucial în structura arhitectonică și startegică a fortificației construite foarte probabil în primii ani ai secolului II, posibil între 101-107. Planul inițial al castrului indică faptul că cele două vexilații legionare din I Italica și XI Claudia Pia fidelis, care au participat exclusiv la construcție, au ridicat o incintă rectangulară în formă clasică cunoscută în această perioadă, așa-numitul „card-like" plan. Mediul ambient dominat de prezența fluviului Dunărea (brațul Sf. Gheorghe) și vărsarea acestuia în Marea Neagră, la numai 1 km distanță de actualul sit, a impus anumite servituți în construcția inițială a porții.

Considerations about Roman bricks production in Romula

Mircea NEGRU, Ionuț SĂVULESCU, Ingrid POLL

Romula is one of the relevant pottery production centres from the Roman Danubian Lower Provinces. There were discovered over 20 pottery kilns, few of them used for bricks production. The latest field research had as a scope to identify the sources of used clay for bricks production. There were collected proofs from a number of points located in the northern part of the site, inside and outside of it.

The laboratory tests determined the right plasticity argyles clay. In this scope, there were collected with a geological sonde a number of probes from different deeps. In most of there, between Teslui River and Olt high bank, there were observed consistent reserves of clay with a high concentration of plastic Cambic soil of B horizon.

The next stage of laboratory investigations had as objective to establish the elements concentration for choosing an optimal curve in complex analyses on clay proofs, using XRF spectrometry. The results indicate that there were non-calcareous argyles clay characterized by a low presence of K and Ti.

The bricks were made from mixed clay and sand burnt in special kilns, discovered, very close to the high right bank of the Olt River, inside the Northern Pottery Quartier Sector. These kilns had rectangular shapes and they were built from rectangular bricks. The bricks were used for the most

of the military, civilian and funerary structures identified until now in this Roman city, that presume an industrial local production.

Ceramic kilns in the Early Byzantine town on St. Atanas Cape

Valeri YOTOV, Alexander HARIZANOV

The little port town situated on the St. Atanas cape, near the modern day town of Byala, Varna region, was established in the second half of 4th / late 4th – early 5th c. AD and existed until the beginning of the 7th c. AD. Several large areas inside the fortified zone of the Early Byzantine settlement were uncovered during regular archaeological excavations over the last decade. The most impressive part of the town was the large Christian complex, comprising a three aisled basilica, a bishop's house and an external baptistery, located in the central Eastern part of the site. Apart from these public buildings and also within the densely built intramural area several ceramic kilns were discovered. They were all two-chambered structures with vertical draught and were found on three different locations.

1. The first two kilns were excavated immediately to the north of the external baptistery. They had a common working platform and were used for the firing of kitchenware, oil lamps and small amphorae.

2. The second pair of ceramic kilns was found near the central part of the fortified area of the settlement, next to a public bath. In contrast to the first two, these structures were not used simultaneously. The second kiln was built on top of the first one, after the latter was demolished during the erection of the above-mentioned building. The workshop they belonged to was probably involved in the production of domestic pottery and building ceramics.

The fifth kiln was found south of the bishop's house, dug near a stone walled building. It was used for the firing of domestic pottery and fishnet weights.

While most of the local domestic pottery was produced in the intramural area of the settlement, at least part of its supply of building ceramics came from a separately located production site, situated on the south end of St. Atanas bay, where a large tile kilns was in operation during the 6th c. AD.

The pottery production in the Late Antique town on Cape Sveti Atanas near Byala, Region of Varna (5th – 6th century AD)

Alexander MINCHEV, Valeri YOTOV

The authors examine the pottery production in the Late Antique/ Early Byzantine town located on Cape Sveti Atanas near Byala, Region of Varna. Five kilns of various size and function were discovered until now within the ancient town and in its immediate vicinity. They were constructed for firing of different types of ceramic production: for household pottery and weights for fishing nets, for pipes used in water-conduits and for hypocaust systems, for bricks and roof tiles.

Wastes of firing process and some finished wares were found in- and out of the excavated kilns. The available so far data proved the production of household ware of the following types: cooking pots with- and without handles; jugs; pitchers; bowls; cups; covers. There was discovered also a locally made ceramic table plate with incised inscription in Greek: "Κυριε βοηθει του δουλων..." = "God help to your slave..." , which as far as we know is an unique find in the Late Antique world. This pottery was produced in the town between the first half of 5th – and late 6th c. AD.

Where is the camp of the milites IIII Constantiani (Notitia Dignitatum, V, 86-87) in Durostorum (Silistra)

Georgi ATANASOV, Svetlana GANCHEVA

Cet article donne des preuves, archéologiques, historiques et numismatique, dans lesquelles le camp de la *milites IIII Constantiani* (*Notitia Dignitatum*, V, 86-87) est en Durostorum

et en particulier dans le petit château sur le bord du Danube. A la fin du IIIe siècle, d'après les inscriptions et les fouilles archéologiques à Silistra ces dernières années, il a été rénové la fortification de Durostorum. En plus du camp XI Légion (22 hectares), sous l'empereur Dioclétien , il a été protégé par une forteresse avec des tours le *cannabi* au nord du camp de la légion (45 hectares) et avait construit un petit château / environ 4,5 ha / sur le bord du Danube. La circulation monétaire active en espèces dans le château de la rivière commence avec 10 pièces de Dioclétien (284-305) pour accéder à Constantine I (306-337) - 51 pcs, et Constance II (337-361). - 97 pcs - 45% des toutes les pièces du château. Par conséquent, nous supposons que ici, l'empereur Constance II (337-361) installé *milites IIII Constantiani.*

Cercetări arheologice cu caracter preventiv la Callatis, Campania 2017

Mihai IONESCU, Robert CONSTANTIN, Sorin Marcel COLESNIUC, Laurenţiu RADU

Necropola romano-bizantină (str. Oituz). Cercetarea efectuată în anul 2017 a avut ca rezultat descoperirea unui număr de 70 de complexe funerare, datate în epocă romano-bizantină, de o tipologie diferită: 53, deci marea majoritate, morminte în cistă acoperite cu dale de calcar, 11 morminte în groapă simplă acoperite cu dale de calcar, dintre care un număr mare în S3, trei morminte în groapă simplă acoperite cu *tegulae,* aşezate în şarpantă, un mormânt în groapă simplă, un ring funerar şi un mormânt neprecizat. Un număr mare este reprezentat de mormintele de copii, ceea ce demonstrează faptul că, în epocă, mortalitatea infantilă era crescută. Inventarul funerar sărac este compus din câteva ulcioare cu toartă, o căniță, şase monede de bronz, catarame de fier şi bronz, o fibulă, un pieptene de os, mărgele şi un *unguentarium* de sticlă. Cercetarea arheologică aduce un aport deosebit la cunoaşterea acestei zone de margine a marii necropole callatiene din epoca romano-bizantină şi confirmă faptul că, în această perioadă, nu s-au practicat înhumări în afara limitei de SV a necropolei, stabilită de descoperirea unui zid din blochete de calcar legate cu pământ, în cercetarea din 2016.

Cetatea Callatis, str. Mărăşeşti nr. 7b. Au fost descoperite o serie de structuri urbane ale Callatidei romano-bizantine, ziduri, pavaje, canale, fiind vorba de trei faze constructive, dintre care una datată cu o monedă de la Diocleţian, de tip *Concordia militum*.

Materialele arheologice, destul de sărace, sunt reprezentate de:

- piese litice: două fragmente de de jghiaburi de piatră, un bloc de marmură ce a făcut parte dintr-un edificiu, un fragment de coloană de marmură;
- piese ceramice: ceramică romano-bizantină, opaiţ fragmentar, capace de amforă, fragmente de amfore ornamentate cu striuri mărunte, tegulae, olane. Ceramica romană e reprezentată de câteva fragmente, dintre care amintim fragment de urcior amforoidal, sec. I-II p. Chr., şi o toartă de opaiţ; ceramica elenistică descoperită în context arheologic secundar este datată în sec. IV-III a. Chr.
- sticlă: geamuri fragmentare, fund de pahar.

Prezenta cercetare aduce o contribuţie la cunoaşterea cartierului callatian în epoca romano-bizantină, sec. VI-VII p. Chr. Distrugerea acestui cartier a fost confirmată, probabil, undeva la începutul sec. VII p.Chr., în urma atacurilor avaro-slave.

Capidava de la Traian la Heraclius.
Cinci secole de apărare a frontierei romane de la Dunărea de Jos

Ioan C. OPRIȘ

Fortificația auxiliară de la Capidava este, astăzi, una dintre cetățile „iconice" pentru frontiera Dunării de Jos a Imperiului Roman de pe teritoriul României. Cunoscută în epoca modernă încă din sec. XIX, când primele epigrafe sunt publicate de către Grigore Tocilescu, și cercetată sistematic începând cu anul 1924, sitului i-au fost dedicate, de-a lungul timpului, numeroase monografii, studii și articole și rapoarte de cercetare arheologică.

Profitând de avantajul strategic al platoului înalt de calcar, care străjuia fluviul în loc de vad, cetatea a fost ridicată pe locul sau în apropierea vechiului centru de putere indigen, după cum mărturisește chiar toponimul perpetuat în epocă romană. Momentul primei construcții datează de

la începutul sec. II, odată cu *bellum Dacicum,* când Traian ia decizia fortificării depline a malului dobrogean, după episodul contraatacului din iarna lui 101-102. *Bauvexillation* poate să fi fost un corp format din legionari ai Legiunilor *V Macedonica* și *XI Claudia*.

Între începutul secolului al II-lea și cea de-a doua decadă a secolului al VII-lea, când limesul dunărean cade sub atacurile slavilor (ultima monedă de la Capidava indică domnia lui Heraclius și anul 614), patru faze constructive au putut fi identificate în cursul săpăturilor arheologice.

Fortificația traianee, după toate probabilitățile reparată temeinic după un atac sever al costobocilor, în vremea războaielor marcomanice (170), va fi distrusă de goți la mijlocul secolului al III-lea p.Chr. (faza I). Reconstrucția cetății se va petrece *a fundamentis* în vremea lui Aurelian și/sau Probus (270-275, 276-282), când aflăm și momentul de debut al fazei II. Această nouă fortificație păstrează forma și, foarte probabil, dimensiunile celei inițiale (105 x 127 m), dar dispune de ziduri mai solide (2-2.5 m grosime) și turnuri în formă de potcoavă pe laturi, rezistând în această formă până la noi evenimente nefericite datorate goților, în a doua jumătate a sec. IV. Fazele III-IV vor acoperi perioadele cuprinse până la noi momente dramatice, între a doua parte a sec. IV și partea finală a sec. V, respectiv până la începutul sec. VII, când cetatea este definitiv abandonată și pot fi eventual legate de bătălia de la Adrianopole (378) sau urmările acesteia, ori reconstrucția frontierei din vremea lui Anastasius (491-517).

Comunicarea propune tocmai prezentarea datelor arheologice relevante disponibile în stadiul prezent al cercetărilor pentru aceste faze constructive.

Noi cercetări privind *principia* de epocă romană târzie de la Capidava. Considerații preliminare

Alexandru RAȚIU, Raluca MOȚEI

În anul 2013, au fost reluate cercetările arheologice din zona edificiului mare cu absidă, cunoscut în literatură drept *principia de epocă târzie* de la Capidava. Aceste cercetări fuseseră inițiate în urmă cu 60 de ani de Gr. Florescu, atunci când a studiat distribuția bordeielor din sectorul VII, pe latura dinspre Dunăre a cetății.

Clădirea în cauză măsoară peste 24 m în lungime și 16 m în lățime și dispune de absidă pe una dintre laturile scurte. Edificiul a fost construit în sec. IV p.Chr. și a fost folosit succesiv până spre finalul secolului VI, fiind, cel mai probabil, abandonat odată cu întreaga cetate. Ulterior, în perioada medio - bizantină, în secolele IX - XI, bordeiele așezării de *stratiotai* suprapun *principia,* aflată, probabil, deja în stadiu de ruină.

În campania 2017, au fost cercetate fundațiile edificiului, care se sprijină pe zidăria unor construcții databile în secolul II p.Chr. Această distribuție cronologică și stratigrafică, între începutul și sfârșitul spațiului locuit de la Capidava - adică între sec. II-XI -, exprimă tocmai complexitatea cercetării. Fiecare dintre cele cinci niveluri de locuire cercetate aici cuprinde descoperiri (artefacte) deopotrivă interesante și esențiale pentru datarea contextelor.

Toate aceste cercetări și descoperiri, ilustrate prin mijloace moderne și spectaculoase, cum sunt modelarea 3D și fotografiile aeriene, fac parte din prezenta comunicare asupra ultimilor cinci ani de cercetări în sectorul VII de la Capidava.

Cetatea Carsium - sec. IV-V

Constantin NICOLAE

Cetatea Carsium apare, alături de celelalte fortificații dunărene, în toate documentele antichității romane și romano-bizantine. Lipsesc, însă, izvoarele epigrafice. Cu excepția inscripției de la Durostorum - pe care numele Carsium apare incomplet, fapt ce lasă loc unor interpretări -, nu avem, deocamdată, alte mărturii din această categorie. După cum indică diferite surse (arheologice sau istoriografice), cetatea Carsium a jucat un rol important în apărarea frontierei din această parte a lumii provinciale romane. Descoperirea și cercetarea a două morminte din necropola de secolul IV a cetății ne indică, cu certitudine, existența unor personaje cu atribuțiuni militare și administrative aici. Primul este un ofițer de cavalerie, după cum indică inventarul său

funerar. Celălalt este un demnitar cu funcție administrativă, trădat în atribuțiunile sale de fibula din aur. Sunt dovezi incontestabile ale consecințelor reformelor militare și administrative din epoca tetrarhică.

Descoperirea și cercetarea porții de nord aduce o lumină nouă asupra fortificației pentru secolele IV-V. Este prima mărturie arheologică a vieții fortificate antice de la Carsium. Nu cunoaștem, deocamdată, limitele sale. Cercetările preventive vor lămuri, probabil, această enigmă. După cum rezultă din sursele istorice, dar și din datele arheologice, fortificația nu a trecut mai departe de veacul al V-lea. Invazia hunilor și-a pus puternic amprenta asupra sa. În tratatul din anul 434 se menționează stăpânirea acestora asupra fortificației Karsos din Tracia - cel mai probabil cetatea Carsium. Prin identificarea porții de nord, mitul cu privire la ,,cetatea Carsium" de pe suprafața rezervată de la Dunăre este înlăturat în mod categoric. Toate descoperirile arheologice din această perioadă, puse în plan, chiar parțial, ne oferă imaginea unui puternic centru militar, administrativ, economic, mai puțin cunoscut, a cărei cercetare se impune în viitor. În același timp, sunt necesare măsuri speciale de protejare, dat fiind faptul că situl este suprapus de așezarea urbană actuală.

Roman signal stations identified in Scythia Minor

Cristian MATEI

The Roman defense system on the Danube *limes* was articulated, consistent, efficient and interrelated, including all military terestrial and naval units sharing responsibilities for the protection of Scythia Minor. In this respect the communication between the components of the defense system were essential and used all means of alert including all visual and sound signals and warnings the classical Greek and Roman antiquity invented to transmit information at distance. These signals were grouped in *sound warnings* (made with whistles, horns and drums), *visual signals* (made with coloured flags, mirrors, lamps and torches, beackon fires and smoke) and letters transmited with pigeons. The combined sound and visual warnings - mainly signal-safety lights and smoke - were transmitted from terrestrial military unit to terrestrial military unit, from naval unit to naval unit, from naval units to shore's fortifications, from shore's fortifications and settlements to naval units. After reception, the signals and warnings were retransmitted to the unavertised military units and/or settlements locations on the same shore, across the river or to the settlements inland, including farms. The experiments made in the last decade of the 20th century in Jordan proved that the Roman signal towers were linked in a relay with a reception tower as main destination of the signal, the last one beeing visible from strategic points of Roman defense system. Three constructions depicted at the beginning of the Column's stone story are watching and signaling towers, *vigillarium*, encircled by tight wooden palisades and guarded by the soldiers in arms.

The Roman signal towers were not fortifications to stand against a hard attack but replaceable constructions with a limited functions: to facilitate the surveillance, to permit the early alert of the troops in the main fortifications of the *limes* or inland, to gather the troops where they were needed and to alert the civilians to leave the area of a potentail massive attack. To the end of the 1st century A.D., the line of the Danube was permanently reinforced. The 4th century A.D. started with a new program of building stone fortifications in Scythia Minor to replace the older wooden and clay fortifications. Among these new constructions of 4th c. the ancient literary sources are including *vigillarium,* signal towers adapted to the new Roman strategical defense system. For one hundred years the researchers of the Western Roman provinces' ancient history initiated in UK, Germany, Spain, etc. programs dedicated to identify the signal towers and to decipher their real functions, now beyond our knowledge. In 1989 I had the chance to identify on the tallest hill dominating the plain near Gălbiori village, in a place with high visibility to the ancient Danube's fortifications *Capidava* and *Carsium*, the traces of a square structure made of stone (3.5 X 3.5 m.), that seems to have had the function of an observation and signal point. The ceramic fragmentary artefacts brought to light by some excavation works - conducted on the very top of the hill, exactly in the middle of the square stone structure - made to plant a topographic marker, were atributed to the 2nd to 4th century A.D.

Few kilometers South of *Carsium* (today Hârşova) I identified in 2016 two man made medium size constructions situated on the top of a tall clif which abruptly descends in a large and flat plain bordered by the Danube. One of that structures has a circular form with aprox. 10 m. in diameter and up to 3.5 m. high. At 3-400 m. North-North-East of that structure there is another big and well preserved square structure of aprox. 4m. tall. According to the photos made by drone, and to sattelite photos, both structures have many similitudes with the Roman signal towers discovered in Britain and can be included in this category. Some fragments of ceramic picked-up in the area could be dated in 2nd/3rd to 4th century A.D., as the fragmentary ceramic identified in Galbiori. We can presume that these signal towers were part of a vast 2nd to 4th cent. A.D. relay of fortifications and alert points which ensured together the strategic defense of the province and protected the civilians' lifes and goods. Starting from these discoveries we assume that it is necessary to develop a new research project aiming to improve our knowledge about an unknown aspect of the Roman military and civilian life in Scythia Minor.

Evaluări de teren în Marea Neagră, 2016 - 2017

Cătălin DOBRINESCU, Vitalie BODOLICĂ,
Tiberiu POTÂRNICHE, Mircea POPA

În perioada 2016-2017, Biroul de Arheologie Subacvatică a reușit să obțină scanări în perimetre, însumând peste 40 kmp în dreptul Constanței, zona Vadu și Mangalia. Ariile scanate se află între 1-8 km de țărm, cu adâncimi cuprinse între 5 și 50 m. Anomaliile detectate au fost verificate prin scufundări și, în majoritate, sunt elemente moderne: cabluri, saci de ciment, piese metalice. Artefacte antice și medievale au fost identificate în dreptul Cazinoului din Constanța, la adâncimi de 6-15 m și nu mai mult de 1 km de țărm. Acestea constau din bucăți de lest, fragmente de amfore și olane.

Synthèse sur le patrimoine archéologique subaquatique en Roumanie

Adina VELCESCU

La Roumanie possède un littoral long de 245 km environ, qui constitue le côté ouest de la mer Noire. Les recherches scientifiques sous-marines sur ce littoral sont très peu développées. Dans les années 1960-1970, un groupe de plongeurs militaires mené par Constantin Scarlat a mis au jour un riche patrimoine archéologique subaquatique antique. De nombreux objets, vestiges et épaves antiques ont été découverts et quelquefois remontés à la surface. Depuis leurs interventions, aucune campagne de fouilles n'a été entreprise jusqu'à nos jours. Ce qui laisse le domaine de l'archéologie subaquatique en Roumanie un champ de recherche vierge et de pionnerat. Notre étude a pour but de faire un état des lieux du domaine de l'archéologie subaquatique en Roumanie et d'étudier les collections du musée de la Marine de Constanta et du musée National d'Histoire de Roumanie de Bucharest, issues des interventions de Constantin Scarlat et de Vasile Comșa.

Synthesis on the Underwater Archaeological Patrimony in Romania

Romania possesses a 245 km coastline, on the west side of the Black Sea. The underwater scientific research is there only poorly developed. In the late sixties, a group of military divers, supervised by Constantin Scarlat, has discovered a rich archaeological patrimony of underwater antic objects. Numerous objects, vestiges and antique wrecks were thus discovered and, sometimes, raised to the surface. Since their interventions, no exploration campaign has been undertaken. This leaves great possibilities of development for the field of subaquatic archaeology in Romania.

The aim of our study is to make an inventory of this field of researches in Romania and to examine the Museum of the Navy's collections, in Constanta, as well as those of the National Museum of History in Bucharest, both constituted of objects found during the interventions of Constantin Scarlat and Vasile Comșa).

Arheologie subacvatică, potențialul arheologic submarin constănțean - elemente de ancorare

Laurențiu Marian DOBRE

Istoria strămoșilor noștri, în special a locuitorilor teritoriului dobrogean, a fost marcată semnificativ de activitatea politică, economică, comercială și militară din bazinul occidental al Mării Negre.

Viața maritimă din acest sector a încărcat spațiul subacvatic din proximitatea țărmului cu un bogat material arheologic, transformând zona costieră într-un veritabil izvor istoric. În acest sens, descoperirile submerse au pus în evidență mărturi ale trecutului, începând de la construcți hidrotehnice, așezări, porturi, până la mijloace de transport pe apă sau echipamente aferente practicării navigației.

Între vestigiile des întâlnite în peisajul submarin se află și elementele de ancorare. Ancora, indispensabilă la bordul ambarcațiunilor/corăbiilor/vaselor, este piesa care servește la frânarea, staționarea, menținerea la punct „fix" sau, în funcție de îndemnarea, experiența și cunoștiințele de marinărie ale cârmaciului/căpitanului, poate ajuta la manevrele de întoarcere, acostare sau abordaj.

Prezența ancorelor pe fundul apelor teritoriale românești confirmă și argumentează existența și continuitatea traficul naval al vremurilor apuse și, în același timp, constituie o sursă cu privire la tipul, dimensiunile, deplasamentul și epoca mijloacelor de transport cărora le-au aparținut, iar uneori, aduce date cu privire la numelui propietarului, numele navei sau locul manufacturării.

Lucrarea urmărește punerea în evidență a elementelor specifice ancorării (ancore sau componente detașate) identificate în intervalul 1989–2017 în zona litoralului constănțean, cuprinsă între intrarea în Portul Turistic Tomis, Digul de Nord al Portului Maritim Constanța, țărm și linia batimetrică de 15 m. Materialul nu poate fi considerata plenar, ar fi imposibil, scopul este cartografierea ancorelor de epocă, până în sec. XIX, cunoscute în perioada postdecembristă și prezentarea pieselor printr-o descriere tehnico-fizică, cu mențiuni specifice de arheologie și scafandrerie și cu un scurt istoric al descoperirii.

SECŢIA MEDIEVALĂ

Ceramica medievală timpurie descoperită la Capidava

Simona Maria CURSARU-HERLEA

Abordarea materialului ceramic medieval timpuriu de la Capidava deschide drumul către finalizarea unui potenţial foarte mare de muncă investit pe acest şantier. Începute în anul 1924, cercetările arheologice de la Capidava au continuat, cu scurte întreruperi, până în zilele noastre. Ele s-au concretizat într-un prim volum monografic al sitului: Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava,* I, 1958, urmat de numeroase rapoarte, articole şi studii publicate atât în ţară, cât şi în străinătate. Referindu-ne strict la ceramică, un pas important a fost realizat de Ioan I.C. Opriş, prin abordarea ceramicii romane târzii şi paleobizantine de la Capidava (Ioan I.C. Opriş, *Ceramica romană târzie şi paleobizantină de la Capidava, în contextul descoperirilor de la Dunărea de Jos – sec. IV-VI p. Chr.*). În condiţiile în care cetatea romană şi romano-bizantină de la Capidava este suprapusă de una medievală timpurie (secolele IX-XI), era necesară şi o abordare detaliată a materialului ceramic din această perioadă. Lucrarea *Ceramica medievală de la Capidava (secolele IX-XI),* care reprezintă varianta revizuită și adăugită a tezei de doctorat (susținută în anul 2010, în cadrul ULB SIBIU) este structurată pe şapte capitole, la care s-au adăugat bibliografia consultată, 29 de anexe şi 33 de planşe. Scopul urmărit pe tot parcursul demersului a fost acela de a oferi o imagine de detaliu a ceramicii din secolele IX-XI de la Capidava. Am încercat, astfel, ordonarea materialului ceramic pe tipuri bine definite, încadrarea cronologică a acestuia şi stabilirea unor analogii. Am conceput întreaga lucrare punând în prim plan cercetarea propriu-zisă a materialului ceramic, în scopul accederii spre noi concluzii, fără să pretindem că rostim adevăruri absolute.

Piese de uz casnic din os descoperite la Vlădeni-Popina Blagodeasca (jud. Ialomiţa)

Emilia CORBU

În afară de cele 70 de piese de uz casnic din os prezentate în primul volum al monografiei Vlădeni-Popina Blagodeasca, au mai fost descoperite un număr de 50 de piese, pe care le prezentăm cu această ocazie. Deşi modeste, piesele de uz casnic din os dovedesc pe lângă o prelucrare empirică a osului, o diversitate de preocupări cum ar fi: vânătoarea, prelucrarea pieilor de animale, împletitul plaselor, cusutul, petrecerea timpului liber. Au fost descoperite săgeţi şi plăcuţe pentru arc, răzuitoare şi perforatoare pentru prelucrarea pieilor de animale, ac şi igliţe pentru cusut şi împletit, lame de os, un stilus, arşice etc. Autoarea analizează piesele în discuţie în lumina analogiilor cu altele descoperite de pe teritoriul României.

Prezentarea atinge şi problematica prelucrării osului, a unor eventuale ,,ateliere" de prelucrare în contextul descoperirii pe acelaşi sit a unor gropi cu oase de animale. Se cunoaşte că meşteşugul prelucrării osului este întâlnit în aproape toate epocile istorice, atât în economia populaţiilor sedentare, cât şi nomade, în civilizaţii avansate, dar şi în culturi tradiţionale.

Întrebarea pe care o ridică autoarea în finalul prezentării este aceea dacă există un specific, o identitate a acestui meşteşug în evul mediu-timpuriu. Întrebarea este pertinentă deoarece, per ansamblu, datarea siturilor medieval-timpurii este o provocare pentru orice arheolog datorită inventarului sărac şi fragmentar. Pe de altă parte, nu toate piesele din os au fost descoperite în complexe clar încadrate cronologic. Şi, nu în ultimul rând, caracterul funcţional al acestor piese face ca aspectul acestora să rămână neschimbat de-a lungul mai multor culturi, pe areale geografice largi. Cu toate acestea, autoarea consideră că există un specific al pieselor medieval-timpurii care constă în:

a) predominarea pieselor lucrate empiric în defavoarea celor lucrate în ateliere;
b) predominarea pieselor de uz casnic în defavoarea podoabelor şi pieselor de vestimentaţie;
c) prezenţa relativ modestă a acestora în ansamblul inventarului general al siturilor.

În final, se consideră că, în secolele VIII-XI, la nordul Dunării de Jos, se poate vorbi de o prelucrare empirică a osului în vederea obţinerii unor piese de utilitate casnică, la nivel local, dar nu avem argumente cu privire la existenţa unor ateliere specializate.

Archaeological landmarks regarding the chronological framing of the early medieval settlement from Oltina (Constanta County)

Cristina PARASCHIV-TALMAŢCHI, Constantin ŞOVA

The authors try to present certain archaeological discoveries to make a chronologically precise classification of the settlement from Oltina. It is well known that ceramics is the main material found in early medieval settlements and that, in most situations, it had a longer existence over time and, as such, knowing a broader dating. However, there are some ceramic types with a lower presence or some features that allow for a stricter dating. In support of these are the data provided by clothing accessories and ornament objects, numismatic and sphragistic pieces.

Lead Models of Strap End Appliques at the 10th century from Metalwork Centers near Preslav

Stella DONCHEVA, Ivajlo BUNZELOV

The location of the lead models in the production of small plastic objects are largely clarified after the discovery and study of the first centers of art metal in the early-mediaeval Bulgaria – those in Novosel and Zlatar villages, near Bulgarian capital Preslav. It turned out that they are one large and important group among the products which bear the rich ornamentation of all article of plastics. Moreover, lead and rare bronze models and finished products are those which are casting metal objects, including precious metals produced. Lead models have several advantages – easily made of metal with low melting point, subject to further shape and heavier – easily removed from the molding sand.

Here are lead models from the territory of Northeastern Bulgaria. One thing is certain, however – their presence speak of the existence of a productive activity near their find. This activity is not necessarily focused only on those production centers. More likely there are other similar complexes or single workshops in the region that are yet to be studied.

Câteva considerații referitoare la ritualul funerar în Transilvania în secolul al X-lea: necropola de la Orăștie - Dealul Pemilor X2

Ioan Marian ȚIPLIC, Maria Emilia ȚIPLIC

Analiza ritualului funerar reprezintă una dintre direcțiile de cercetare importante pentru studierea societății medievale timpurii. În istoriografia română, deși avem numeroase cercetări arheologice în necropole medievale timpurii și s-au publicat destul de multe rapoarte de cercetare, studii și chiar lucrări de sinteză, ne lipsește o abordare sistemică a fenomenului nu doar din perspectivă pozitivist-comparativă a inventarului funerar.

Pornind de la cercetarea arheologică a necropolelor din Transilvania datate în secolul al X-lea și de la rezultatele - inedite - oferite de cercetările arheologice în necropola de la Orăștie - Dealul Pemilor X2, coroborate cu abordări metodologice oferite de istoriografia anglo-saxonă și germană, dorim să propunem un tablou a ceea ce ar putea fi caracteristica funerară într-o regiune aflată într-o altă arie culturală decât cea a zonei pontice, dar care are, totuși, legături cu spațiul cultural sud-dunărean. Aceste legături au fost mijlocite prin circulația ideilor, artefactelor din spațiul bizantin, vehiculate fiind prin intermediul statului bulgar.

Analiza ritualului funerar poate da indicii cu privire la modul în care s-a petrecut fenomenul „creștinării morții" în primele decenii ale generalizării creștinismului, acțiune petrecută mai ales după a doua jumătate a secolului al X-lea în spațiul transilvan.

Un pandantiv din lapis-lazuli descoperit la Dinogetia

Ioana PARASCHIV-GRIGORE

În anul 2013, în timpul demontării unui martor stratigrafic dintre două foste sectoare ale cetății, a fost descoperit – în stratul gros de cenușă ce a acoperit, la un moment dat, întreaga cetate - un mic pandantiv din lapis-lazuli. Piesa este unicat între descoperirile de la Dinogeția.

Având în vedere localizarea surselor de lapis-lazuli din spațiul euro-asiatic, se va analiza proveniența piesei, punând în context și alte descoperiri arheologice din aceeași perioadă de la Dinogeția.

The Byzantine Empire in Old Norse Sagas, Literary Sources

Costel COROBAN

This paper aims to shed some light on how the Byzantine Empire was depicted in sources such as *Veraldar saga* (an Icelandic saga detailing universal history), *Morkinskinna* (a collection of Kings' sagas which tells the story of Norwegian King Harald hardradi and his sojourn at the court of Byzantine Emperor George Maniakes), the *Saga of Edward the Confessor* (which recollects the sojourn of English mercenaries at the Byzantine court after 1066, fighting in the service of Emperior Alexios Comnenos, or, as he appears in the saga literature, "King Kirjalax"). The *Saga of Eirikr Vidforli* from the *Flateyjarbok* collection tells the story of a hero who travels East in search of Paradise and receives baptism in Constantinople ("Miklagard"). The Byzantine Emperor appears in a very interesting hypostases of "doctor" and "didaskalos" here, who teaches the Norse prince in many philosophical aspects related to Christianity.

The *Saga of Charlemagne* recounts a fictional tale of how Charlemagne went on crusade in support of the Byzantine Empire and, being successful, was even asked by the Emperor to take the Imperial throne, an offer which the fictional Charlemagne humbly refused. Other sources that shall be used in this literary analysis include the *Stjorn* (a Biblical commentary), Snorri Sturluson's *Edda* (which describes the magnificence of Constantinople), *Knytlinga saga*, *Heidarviga saga* and *Brennu-Njals saga* (sagas in which Byzantine Emperor are depicted as gift-givers or mentioned as hiring Norse warriors /Varangians/, in their service).

Problema relațiilor regiunii Gurilor Dunării cu Imperiul Bizantin în vremea lui Mihail VIII Paleologul

Alexandru MADGEARU

Plecând de la menţiunea din discursul retorului Manuel Holobolos (rostit în 1273) despre revenirea „insulelor paristriene" sub autoritatea împăratului de la Constantinopol, autorul încearcă o reconstituire a situaţiei geopolitice a regiunii Gurilor Dunării în perioada de declin a celui de-al doilea ţarat bulgar. Teritoriile enumerate în discurs descriu ambiţiile lui Mihail VIII de refacere a unui Commonwealth bizantin, prin recuceriri şi alianţe, în anii următori recuperării capitalei (1261). Propaganda contemporană îl proslăvea ca pe noul Constantin cel Mare. Expresia „insulele paristriene" trimite la ideea de teritoriu dintre ape, cel denumit „Mesopotamia Occidentală" în vremea lui Ioan Tzimiskes. O simplă insulă, ori ostroavele din Deltă, nu ar fi fost alăturate în discurs unor ţări sau popoare întregi. Se aduce în discuţie posibila desprindere a nordului Dobrogei din ţaratul condus de Constantin Asan în jurul anului 1257, când au început mişcări separatiste (la Preslav se constituise un apanaj al boierului Mičo). Pentru apărarea acestui teritoriu din nordul Dobrogei a fost trimis, în 1264 sau 1265, un grup de turci selgiucizi refugiat în imperiu. Ţarul Constantin Asan a reuşit însă răsturnarea situaţiei, prin încheierea unei alianţe cu tătarii. Aceştia au declanşat un atac masiv asupra Thraciei, în iarna 1264/1265. În acest context, s-a putut petrece, cel mai probabil, revenirea de partea Bulgariei a populaţiei din „insulele paristriene". În 1273, ei s-au supus, din nou, lui Mihail VIII, când acesta a reuşit formarea unei noi coaliţii contra Bulgariei, cu Hoarda de Aur şi Ungaria. Pe fondul acestei apropieri de Bizanţ şi de Hoarda de Aur, se explică şi ascensiunea, deopotrivă economică şi religioasă, a Vicinei, unde mitropolia a fost înfiinţată cu ceva vreme înainte de prima ei atestare, din 1285.

Proprietățile Ordinului Teuton în secolul al XIII-lea și contractele de tip emfiteotic

Erich Noris SZAKÁCS

În sensul colaborării dintre ordin și populațiile locale, în funcție de regiunea despre care vorbim, există o serie de izvoare, care au o natură contractuală și care înregistrează intențiile,

angajamentul și obligațiile fiecăreia dintre părțile contractante. Aceste izvoare se numesc emfiteoze și apar, odată cu secolul al XIII-lea, în tradiția ordinelor de monahi cavaleri. Ele prezintă o parte contractantă, care subliniază nu numai proprietățile pe care le dețin cu statutul de emfiteoți, ci și obligațiile pe care le au către cealaltă parte, care reprezintă adevăratul proprietar. Printre obligații, amintim censul, adică o sumă de bani sau bunuri care au o valoare simbolică de obicei și nu reprezintă un efort economic real pentru emfiteoți. De asemenea, amintim și serviciile pe care trebuie să le asigure către proprietarul patrimoniului și care poate consta în asistență în cadrul sistemului de apărare a proprietăților, cultivarea și valorificarea pământului, construirea unor cetăți sau întărituri etc.

Atât în spațiul sicilian, cât și în aria Țării Bârsei, ordinul teuton a fost nevoit să își adapteze modul de funcționare în teritoriu, în concordanță cu particularitățile regionale. În plus, pe lângă relațiile de colaborare sau disensiune cu autoritățile laice, ordinul a fost nevoit să găsească un *modus vivendi* alături de populația locală. Ori, la începutul secolului al XIII-lea, ordinul deținea un număr redus de frați cu care încerca construirea și gestionarea unui patrimoniu relativ extins. Pentru a reuși acestea, mai ales că, în Țara Bârsei, frații încercau întreruperea expedițiilor de jaf din partea cumanilor prin fixarea unui sistem defensiv de cetăți sau întărituri. Aceste puncte de observație semnalau organizarea teritoriului fost-*deșert*, în speranța introducerii sale în Christianitas, devenind astfel un teritoriu administrat.

Mărturii documentare ale dominaţiei primilor Basarabi asupra Deltei Dunării şi Dobrogei de Nord

Radu-Ştefan VERGATTI

O problemă deosebită a fost şi este aceea a întinderii Ţării Româneşti în timpul primilor Basarabi. Încă din perioada lui Basarab I Întemeietorul, domnul Ţării Româneşti a reuşit ca, în estul statului, să se întindă asupra Deltei Dunării şi Dobrogei de nord. Am mai demonstrat în alte articole că Balica, Dobrotici şi Ivanco au stăpânit exclusiv mica Ţară a Cavarnei, aflată în sudul Dobrogei. În acelaşi timp, documentele scrise permit să se demonstreze că stăpânirea asupra Deltei Dunării şi asupra Dobrogei de nord a fost a primilor Basarabi. Este o întărire a celor ştiute anterior prin aducerea la lumină a unor acte privindu-i pe mongoli. Ele atestă atât bunele relaţii dintre domnul Ţării Româneşti şi hanii de la Sarai-batu, pe de altă parte, cât și acceptul acestora ca statul român să preia controlul asupra nordului Dobrogei şi a Deltei Dunării. În această situaţie, se poate conchide că, încă din timpul lui Basarab I Întemeietorul, Ţara Românească se întindea de la Banatul Severinului până în nordul Dobrogei, deci, Mircea cel Mare a moştenit această întinsă Ţară Românească, la care a adăugat Cavarna.

Data about fishing from medieval sites of Bulgaria Black Sea coast

Preslav PEEV

During the excavations on the medieval castles and settlements of Bulgarian Black Sea coast are known finds which bear the signs of information concerning fishing activities and utilization of marine resources by the local population. Here are presented several sites which a located in different location along the coast and chronologically belonged to whole Medieval period. This evidenced the using of marine fauna in everyday life of the people at the time. The marine resources were a very important source of food with great economic potential. Data from these sites show that the medieval population in the Black Sea practiced intensive fishing and shellfish harvesting.

Când au început plățile Țării Moldovei către Hanatul Crimeei?

Eugen CERNENCHI

Comunicarea noastră vine doar să pună în discuţie problema enunţată în titlu şi anume: când Ţara Moldovei a început să exercite obligaţii financiare şi materiale faţă de hanii din Crimeea? Din documentele accesibile nouă, prima menţiune sigură despre pretenţiile hanilor de a primi bunuri de la domni, datează din anul 1537, când Sahib Giray (1532-1551) cere de la Petru Rareş o

„hazna mare" (*казна большая*, *ulug hazine*). Tot în acest document, se spune că domnul i-ar fi răspuns hanului că e gata să-i trimită cadouri (*поминки*), la fel cum au fost trimise cadouri lui Mengli Giray (1466, 1469-1475, 1478-1514) şi lui Muhamed Giray (1515-1523), în schimbul eliberării solilor săi. Deci, actul în cauză, sugerează că Moldova ar fi exercitat anumite plăţi în Crimeea şi înainte de 1537, adică încă în perioada domniei lui Mengli Giray.

Între anii 1492 şi 1509, Ţara Moldovei şi Hanatul Crimeei au fost aliate (contra Poloniei). Impunerea Moldovei la plata unor contribuţii putea fi făcută în urma deteriorării grave a relaţiilor moldo-tătare. Analiza perioadei anilor 1510-1537 arată că aceste relaţii au atins tensiune maximă în anii 1510-1514, când Ţara Moldovei s-a aflat în epicentrul luptelor pentru succesiune la tronul Imperiului Otoman, duse între Bayezid al II-lea şi fiii săi, în special cu viitorul sultan Selim I. Aliatul principal al lui Selim a fost hanul Mengli Giray, iar baza teritorială pe care se sprijinea era Crimeea şi cetăţile Chilia şi Cetatea Albă.

Deoarece, la începutul conflictului de succesiune, Bogdan al III-lea s-a aflat de partea lui Bayezid al II-lea, în anii 1510-1511, teritoriul Moldovei a fost invadat de mai multe ori de tătari şi armatele lui Selim. Bogdan al III-lea a respins detaşamentele tătare, iar un fiu al lui Mengli Giray chiar s-a înecat în Nistru. Totodată, domnul a încercat să-l determine pe regele polon Sigismund I să-l elibereze pe hanul Hoardei Mari, Şeyih Ahmed, ca acesta din urmă, în postură de vasal al Moldovei şi Poloniei, să fie pus în fruntea unei noi hoarde (creată în spaţiul dintre Nipru şi Nistru), ca să lupte împotriva Hanatului Crimeei. De asemenea, domnul a urmărit rămăşiţele armatei lui Selim, zdrobită în bătălia de la Ograsköi.

Toate aceste acţiuni, îndreptate împotriva prinţului otoman şi hanului de la Bahcisaray, au dus la plasarea lui Bogdan al III-lea în rândul celor mai însemnaţi duşmani ai lui Mangli Giray şi Selim. Situaţia s-a schimbat în aprilie 1512, când Bogdan a fost nevoit să ducă tratative cu Selim şi cu tătarii. Asupra importanţei anului 1512 în evoluţia relaţiilor moldo-otomane s-a atras atenţie în istoriografie (începând cu Dimitrie Cantemir; de asemenea, Manole Neagoe şi Gheorghe Gonţa). Însă, izvoarele poloneze arată că Bogdan al III-lea, tot atunci, a încheiat un armistiţiu/pace şi cu Mengli Giray.

Din cele expuse mai sus, înclinăm să credem că anume în cadrul acestor tratative moldo-otomano-tătare s-a stabilit şi obligaţia Ţării Moldovei de a efectua anumite plăţi Hanatului Crimeii. Ele, deci, erau încasate de hanii tătari cu consimţământul Porţii.

Aspecte privind locuirea otomană în teritoriul Cetăţii Noviodunum

Aurel STĂNICĂ, Niculina DINU

La sfârşitul sec. al XIV-lea, otomanii au ajuns pe linia Dunării, ameninţând direct Ţările Române. În aceeași perioadă, teritoriul dintre Dunăre și „Marea cea Mare" – Dobruca-eli, „Țara Dobrogei" – parte a statului medieval Țara Românească, ar fi fost ocupat de otomani în urma campaniei din 819 după Hegira (23 martie 1416–17 februarie 1417). Potrivit unui alt punct de vedere, otomanii reușesc să-și extindă dominația efectivă asupra Dobrogei abia în timpul domniei lui Mihail, urmașul lui Mircea cel Bătrân, în anul 1419 sau primăvara anului 1420, frontiera imperiului fiind stabilită pe linia formată de cetățile Enisala (Yeni-Sale) și Isaccea (Isakci), care devin serhat-uri (cetăți de margine).

Cercetarea arheologică a suplinit lipsa informațiilor documentare, având rezultate notabile în ceea ce privește structurile de habitat, necropolele, monumentele religioase, precum și unele preocupări punctuale pentru anumite categorii de materiale arheologice (pipe, ceramică otomană, elemente de centură, podoabe etc.). Rezultatele sunt departe de a oferi o imagine detaliată despre așezările și comunitățile din Dobrogea otomană.

Datorită poziţiei sale geografice, cetatea de la Noviodunum a avut un important rol strategic şi economic înaintea venirii romanilor, care s-a accentuat în perioada romană, romano-bizantină şi medio-bizantină. Cercetările arheologice de teren efectuate de colectivul de cercetare al Șantierului arheologic Cetatea Noviodunum, au condus la descoperirea de fragmente ceramice de factură otomană, a fragmentelor de porțelan din Extremul Orient - China –, dar și monede, care ne indică o locuire foarte intensă din perioada cuprinsă între secolele XVI-XIX. Investigațiile realizate oferă o imagine de ansamblu asupra peisajului medieval în teritoriul anticei cetăți.

Descoperiri arheologice de la Biserica armenească Sf. Simion (Turnu Roşu) din Suceava

Ion MAREŞ

După o inscripţie modernă, Biserica armenească *Sfântul Simion* din Suceava, cunoscută şi cu numele de *Turnu Roşu*, a fost zidită în 1513, de către armeanul Donig, cu adaosuri de la sfârşitul sec. al XVI-lea. În anul 2012, au fost efectuate săpături arheologice (de către Florin Hău şi Ion Mareş) în interiorul bisericii, fiind descoperită o elevaţie de la un zid de piatră, cu rezervarea deschiderii pentru uşa de la intrare, amplasată între naos şi pronaos. Elevaţia indică perimetrul primei biserici, cea de la 1513, mărită la începutul secolului al XVI-lea, prin adăugarea pronaosului. Arheologic, s-a confirmat faptul că au existat cel puţin două etape în construcţia bisericii actuale, care, după arhitectură, este încadrată cronologic la începutul veacului al XVII-lea, aproximativ între anii 1600-1606. În vederea derulării proiectului *Consolidarea, reabilitarea, protejarea și valorificarea durabilă a monumentelor de secol XVII și XVI aflate în patrimoniul național și cunoscute sub numele de Turnul clopotniță și Biserica Sfântul Simion din Suceava*, au fost efectuate săpături arheologice preventive în perimetrul cimitirului medieval și modern.

O descoperire importantă este o monedă de cupru, un groş datat 1400-1409, de la Alexandru cel Bun, domnul Moldovei (1400-1432). Moneda a fost găsită în Secțiunea II, Mormântul 42, C 4, -0,80 m, pe pieptul unui schelet de adult, orientat E-V, păstrat parţial. Mormântul datează din prima jumătate a secolului al XV-lea, ceea ce presupune că cele mai vechi înmormântări au fost făcute în jurul unei biserici, probabil de lemn, posibil primul locaș de cult armean din Suceava.

La Biserica *Sfântul Simion* din Suceava, pe suprafeţele investigate arheologic (Punct Info, Chioşc şi Alei pietonale), au fost descoperite 154 de morminte din secolele XV-XVIII, din perioada primei biserici din prima jumătate a secolului al XV-lea, a lăcaşului de cult de la 1513 şi a bisericii actuale, datată circa 1600-1608. Anterior folosirii locului ca necropolă, au existat urme de locuire din secolele XV-XVI. Mormintele au deranjat depuneri arheologice din secolele XV-XVI, în morminte fiind descoperite fragmente ceramice, fragmente de cahle, piese de metal şi oase de animale. Între morminte au fost cercetate două gropi menajere din secolul al XVIII-lea, care au deranjat înhumările. În acestea, au fost găsite materiale ceramice şi oase de animale.

Osmân al II-lea (1618-1622). Lupte dinastice, rebeliuni și conflicte militare

Roxana GÂSCĂ

După moartea sultanului Ahmed I, cauzată de îmbolnăvirea de tifos, în 1617, în mod tradițional, la tron trebuia să urce fiul său cel mare, Osmân, care, la momentul respectiv, avea numai 14 ani. Pentru că ceea ce s-a numit în literatura de specialitate și în istoriografie *kadınlar saltanatı („*sultanatul femeilor", perioadă istorică cuprinsă între ultimele decenii ale secolului al XVI-lea și prima jumătate a secolului al XVII-lea) se implica în politică, rezultatul a fost marcat de lupta acerbă pentru putere, dată între mamele celor doi pretendenți la tron, respectiv Mâhfirûz Hatice - mama lui Osmân și preferata sultanului, care urma la moartea acestuia să devină *vâlide sultan (*mamă de sultan) - și Mâhpeyker Kösem - care susținea preluarea tronului de către Mustafa, fiul sultanului Mehmed al III-lea Adli, pe care l-ar fi putut manipula și așa să asigure tronul fiului ei Murad (viitorul sultan Murad al IV-lea, care a urcat la tron în 1623) -. După mai multe eforturi depuse de Kösem, Mustafa a urcat la tronul Imperiului Otoman, însă numai pentru câteva luni, urmând să fie detronat pe baza *fetvâ*-lei dată de șeyh-ül Islâm Esad Efendi, în care se menționa că, potrivit legii, cei care suferă de boli mintale nu puteau să aibă în mâinile lor conducerea statului

Domnia lui Osmân al II-lea, deși a durat numai patru ani, a fost destul de marcată de evenimente, atât interne, dinastice, economice, cât și militare, și, probabil, cel care a avut cel mare ecou a fost implicarea directă a tânărului sultan la expediția împotriva Poloniei. Relațiile polono-otomane suferiseră destul de mult în ultima perioadă a secolului al XVI-lea, mai ales pe fondul incursiunilor tătarilor crimeeni (vasali Imperiului Otoman), care se desfășurau frecvent pe teritoriul Poloniei, și celor ale cazacilor zaporojeni, stabiliți pe teritoriile Uniunii polono-lituaniene, care, încă din secolul al XVI-lea, începuseră jaful regulat al teritoriilor otomane. Întorcându-se la Constantinopol după campania militară inițiată împotriva Poloniei, a început să pună bazele unui plan de dizolvare a corpului de ieniceri și să recruteze noi unități militare în Anatolia, Siria și Egipt.

Navigaţie şi comerţ la gurile Dunării: vectori ai migraţiei între Orient şi Occident

Bogdan RUSU

Lucrarea de faţă îşi propune să analizeze caracteristicile navigaţiei dunărene de la sfârşitul secolului XVII până în secolul XVIII, urmărind modul în care otomanii îşi impun monopolul şi manipulează navigaţia pe Dunărea maritimă şi impactul asupra Ţărilor Române, precum şi tipurile de nave care ajungeau în porturile Dunării maritime, în această perioadă. Un punct important al cercetării îl reprezintă statutul porturilor dunărene şi al navigaţiei pentru perioada amintită şi urmăreşte să evidenţieze situaţia porturilor şi a şantierelor navale de la Dunărea de Jos, accentul fiind pus pe ceea ce se întâmplă la Galaţi şi Brăila, unde se manifesta monopolul otoman, iar destinaţia navelor construite aici era Istanbulul, legătura dintre spațiul otoman şi cel occidental prin intermediul schimburilor comerciale.

Cercetarea porneşte de la relatările de călătorie din secolele XVI-XVIII, informaţii care sunt completate cu date din arhive. Instaurarea monopolului comercial otoman în secolul XVI şi interdicţiile impuse navigaţiei au afectat, în mod considerabil, activitatea comercială la Dunăre şi Marea Neagră. Aceste noi realităţi au fost resimţite negativ în plan economic de către Ţările Române. Secolul al XVII-lea marchează începutul declinului otoman, în contradicţie cu secolul anterior, considerat ca fiind o perioadă de maximă expansiune teritorială şi politică. Cucerirea otomană va stagna, semn al unui declin, pentru ca, mai târziu, să se retragă din Bazinul Carpatic. Eşecul turcesc în faţa Vienei din anul 1683 deschidea calea afirmării unor noi pretendenţi la supremaţie în Estul Europei: Imperiul Habsburgic şi Imperiul Rus.

Un punct central al lucrării îl reprezintă evoluţia şantierelor navale de la Brăila şi Galaţi, unde sunt construite nave care suscită un viu interes în rândul călătorilor străini. Relatările aparţin atât unor consuli sau ambasadori din Ţările Române, cât şi unor personaje aflate în trecere prin spaţiul românesc. Instaurarea monopolului comercial otoman în secolul XVII şi interdicţiile impuse navigaţiei au afectat, în mod considerabil, activitatea comercială la Dunăre şi Marea Neagră. Aceste noi realităţi au fost resimţite negativ în plan economic de către Ţările Române. Secolul al XVII-lea marchează începutul declinului otoman, dar, la Gurile Dunării, reprezentanţii otomani reuşesc, prin manipulare, să menţină controlul atât asupra navigaţiei, cât şi asupra comerţului. O parte a tipurilor de nave ce frecventau zona dunăreană erau coga, caravela, galera.

O altă parte importantă a lucrării urmăreşte comerţul derulat la Dunărea de Jos, volumul mărfurilor comercializate, tipul şi valoarea acestora. O altă direcţie de cercetare este situaţia politică a Ţărilor Române în contextul disputei politico-economice dintre Imperiul Otoman, Rusia şi Austria, urmărind repercursiunile acestei dispute asupra spaţiului românesc.

La graniţa imperiilor. Punctul vamal al cetăţii Rákóczi de la Ghimeş-Făget (jud. Bacău)

Dimitrie - Ovidiu BOLDUR

Construit la sfârşitul secolului al XVIII-lea, edificiul este situat în localitatea Ghimeş-Făget, la limita dintre Munţii Tarcăului şi cei ai Ciucului. A jucat rol de punct de control vamal şi de carantină. Monumentul istoric a deţinut şi funcţia de punct de observaţie şi supraveghere a Văii Trotuşului. Alături de cetatea ridicată de principele Gábor Bethlen şi consolidată de Gheorghe Rákóczi II, punctul vamal se află într-o stare avansată de degradare, ambele meritând să fie restaurate şi conservate, mai ales în scop turistic.

Ceramica de Milet în date cronologice

Niculina DINU

Ceramica de Milet este datată pentru Anatolia, în general, de la sfârșitul secolului al XIV-lea și în secolul al XV-lea, cu toate că nu i s-a atribuit un centru de producție și nici nu a fost stabilită o cronologie a produselor. Ceea ce s-a putut observa în spațiul pontic a fost concentrarea ei în Peninsula Crimeea, în regiunea Dunării și în capitalele statelor românești extracarpatice. În cazul Sucevei, prezența ceramicii s-a observat din a doua jumătate a secolului al XV-lea, ca urmare a comerțului pe importanta rută comercială moldovenească. Cum cantitatea și calitatea produselor

de Milet diferă în zona Dunării comparativ cu Suceava, dar toate având analogii atât printre descoperirile din Anatolia, dar, mai ales, printre cele din Crimeea, se pune întrebările: când pot fi datate cele mai multe dintre descoperiri, înainte ca Imperiul Otoman să ajungă la Dunăre sau după și care este data la care acestea dispar din uz, începutul secolului al XVI–lea sau jumătatea lui ?

SECŢIA NUMISMATICĂ

Tezaurul de dioboli din Apollonia Pontica şi Mesembria descoperit la Constanţa în anul 1911

Emanuel PETAC, Aurel VÎLCU

Autorii pornesc de la menţionarea de către C. Moisil a achiziţionării unui număr de două piese de argint (un diobol din Apollonia Pontica şi unul din Mesembria) de la I. Papazian, în anul 1937. Piesele făcuseră parte dintr-un tezaur de 30-40 monede similare, găsit, la o dată neprecizată, la Constanţa. Investigaţia documentară întreprinsă a dus la descoperirea locului exact al descoperirii, în inima vechiului Tomis, ca şi la cunoaşterea locaţiei constănţene a lui I. Papazian. Se constată totodată faptul că tezaurul a fost, de fapt, găsit în anul 1911, piesele recuperate în 1937 fiind doar restul lotului găsit cu un sfert de veac înainte. Mai mult decât atât, în colecţia Sutzu există un important lot de dioboli de Apollonia Pontica şi Mesembria, achiziţionat în anul 1919, alte câteva piese aflându-se în colecţiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan" din Bucureşti (fostul Muzeu Naţional de Antichităţi). Cea mai mare parte a tezaurului este, astfel, refăcută.

Ţinând cont de cronologia monedelor, autorii consideră ca foarte probabilă ascunderea tezaurului în contextul războiului dintre Filip II al Macedoniei şi regele scit Ateas, din anul 339, care a afectat, probabil direct, emporionul tomitan şi spaţiul dobrogean. Descoperirea se integrează orizontului de tezaure similare, alcătuite din acelaşi tip de monede, descoperite în partea estică şi nord-estică a Bulgariei, şi ar putea fi pusă în relaţie şi cu tezaurul de darici atribuit zonei Argamum şi ascuns, în aceeaşi vreme şi în acelaşi context. Menţionăm că de la L. Papazian, dar din Bucureşti, C. Moisil achiziţionase, la finalul deceniului trei din secolul trecut, câţiva darici provenind dintr-un tezaur descoperit la Atena. Reconstituim, astfel şi o pagină de istorie culturală, reflectând activitatea unei importante familii de anticari din perioada interbelică – Papazian –, activând la Constanţa şi Bucureşti.

O piesă de plumb inedită de la Callatis

Steluţa MARIN

În încercarea de a scrie despre anumite monede grecești pontice, noi am găsit printre notițele păstrate, fotografiile și datele incomplete ale unei piese de plumb dintr-o colecție privată. Una din informațiile care îl însoțesc este aceea că piesa ar proveni din regiunea dobrogeană, fapt pe care îl considerăm cât se poate de important. Din acest motiv, noi am considerat că este necesară descrierea și identificarea sa în contextul circulației monetare din zona litoralului vest-pontic.

Tipul monetar Aninoasa-Dobrești și posibilele evoluții politice din spațiul sud-carpatic

Silviu PURECE

Unul dintre cele mai interesante tipuri monetare dacice este cel supranumit Aninoasa-Dobrești. Acest tip monetar a fost utilizat de la jumătatea secolului II î.Hr. și până la jumătatea secolului I î.Hr. Aproape toate descoperirile aparținând acestui tip se concentrează între văile râurilor Olt și Jiu. Apariția tipului Aninoasa-Dobrești coincide cu nașterea așezării dacice Buridava, fiind foarte posibil ca aceste monede să fi fost emise de către buridavensi. S-a presupus că teritoriul în care este prezentă majoritatea acestor monede coincide cu cel al formațiunii politice cu centrul la Buridava. Concentrarea descoperirilor monetare aparținând tipului Aninoasa-Dobrești de-a lungul văilor celor două râuri este determinată de existența aici a celor mai importante rute comerciale și așezări din spațiul de est al Olteniei. Cursul Oltului devine un important obiectiv strategic pentru buridavensi în contextul intensificării exploatării zăcămintelor salinifere de la Ocnele Mari.

Nașterea emisiunilor Aninoasa-Dobrești este strâns legată de evoluția tipului Larissa-Apollo Amphipolis, putându-se observa, în mod foarte clar, legături directe între iconografia monedelor din fazele târzii ale tipului Larissa-Apollo Amphipolis și iconografia tipului Aninoasa-Dobrești. Monedele de tip Larissa fac parte dintr-un capitol extrem de important din istoria monedei în spațiul dacic. Ele circulă într-o perioadă în care elementele celtice își fac puternic simțită prezența în spațiul nord-dunărean, stimulând, printre altele, nașterea monetăriei daco-getice.

Monedele de tip Larissa par a ilustra această legătură economică și politică dintre teritoriile sud-dunărene controlate de celți și cele nord-dunărene aparținând populației locale. Nașterea tipului Aninoasa-Dobrești pare a fi legată de pătrunderea unor grupuri venite dinspre zona Clisurii Dunării către regiunea de nord-est a Olteniei. Se pare că această pătrundere a avut loc într-un spațiu controlat de emitenții unor serii monetare distincte. Specifice acestui grup sunt emisiunile „cu cap ianiform" și, mai târziu, cele de tip Prundu-Jiblea.

A hoard of ancient coins found in the area of Brănești-Fundulea

Delia MOISIL

The aim of this paper is a first presentation of a hoard of about 600 coins that have been found in 1966 in a forest near Fundulea (according to the person who have brought them to the museum). A few over 200 coins are presearved in the National Museum of History in Bucharest, the others being, as far as we know, lost.

The structure of this group of recovered coins includs imitations of Adâncata-Mănăstirea, Vârteju and Comana types, many of them produced with the same pairs of dies; based on this fact there is no doubt the group is part of a hoard.

Descoperirile monetare de la Histria-sector Sud, campanile 2011-2016

Theodor ISVORANU, Mircea DĂBÂCA

Sunt prezentate monedele provenite din campaniile de cercetări arheologice întreprinse, după 2010, în sectorul Sud al sitului Histria, având ca principal obiectiv, atât din punct de vedere ştiinţific cât şi muzeistic, oraşul roman timpuriu de la Histria, mai puţin cunoscut şi investigat arheologic. Din totalul de 116 monede antice și protobizantine recoltate până în anul 2016, au putut fi identificate 91 (78 %). Acestea au fost recoltate din secţiunile efectuate pentru: stabilirea stratigrafiei generale a zonei cuprinse între limita sudică a sitului şi basilica extra muros; identificarea în teren a limitelor de sud şi vest a zonei de necropolă din imediata vecinătate a basilicii extra muros; identificarea spre nord a zonei de înnisipare din sudul sitului arheologic Histria. Majoritatea lor provine din zona unui edificiu roman timpuriu, probabil distrus într-un incendiu, precum indică starea monedelor, în mare parte afectate de ardere.

Monedele secolelor I-III şi cele din primul sfert al veacului IV p.Chr. deţin ponderea în cadrul lotului menţionat, care mai conţine câteva emisiuni din epoca preromană, respectiv din epoca bizantină timpurie. Astfel, statistica consemnează: 12 monede din epoca autonomiei orașului, în cea mai mare parte fiind vorba de emisiuni ale atelierului istrian din secolul III a.Chr.; 53 emisiuni ale epocii Principatului, dintre care 22 monede provinciale – cele mai multe bătute la Istros, dar și emisiuni de la Tomis, Callatis, Marcianopolis, Nicopolis ad Istrum și Nicaea; 24 monede romane târzii; 3 monede din secolul VI p.Chr. Monedele cu urme de ardere şi topire se concentrează între şi în jurul ruinelor edificiului de epocă romană şi par legate de destinul acestuia. Este plauzibil ca acestea să fi fost surprinse şi afectate de incendiile care au distrus clădirea, porţiunile topite datorându-se contactul cu grinzi arzând sau diferite obiecte metalice incandescente. Materialul monetar confirmă o ipotetică ridicare a edificiului, probabil de utilitate publică, cândva în epoca primilor Severi, o potențială distrugere în vremea războaielor scitice și un final legat de un eveniment necunoscut ce ar fi avut loc posibil în vremea diarhiei Constantin-Licinius.

Limes-ul danubian de la Beroe la Halmyris în sec. I-III: evidenţa numismatică

Mihaela IACOB

În acest studiu sunt analizate descoperirile monetare de pe *limes*-ul danubian cuprins între cetăţile Beroe şi Halmyris, atât publicate cât şi inedite, atât cât ne-au fost accesibile, din colecțiile muzeelor din Tulcea, Constanţa și Galaţ, un lot de 677 piese - monede de bronz și argint din 21 de situri, lot ce se pretează unor analize statistice.

Cele mai multe piese vin din situri cunoscute în literatura de specialitate - *Noviodunum* – principalul sediu al flotei romane – *Classis Flavia Moesica* - și *municipium* din perioada Severilor; de la *Troesmis* – sediu al *Legio V Macedonica* din timpul lui Traianus până în anul 167 și *municipium* din vremea lui Marcus Aurelius; *Arrubium; Dinogetia; Aegyssus; Salsovia; Halmyris* – fortificații romane bine cunoscute, dar și din alte puncte – mai puțin cunoscute prin vestigii de epocă romană.

Materialul numismatic a fost analizat prin distribuirea pe etape cronologice și prin raportarea numărului de piese la numărul de ani ai etapei (coeficient monede/an etapă). Am ales să urmăm modelul Vertan în ceea ce privește stabilirea etapelor funcție de domnii, reforme monetare, evenimente politice și militare din cadrul provinciei. Se observă faptul că numai câteva dintre situri furnizează monede la nivelul tuturor – sau aproape tuturor – etapelor: Salsovia, Aegyssus, Noviodunum acoperă toate etapele, în timp ce din lotul Troesmis lipsesc piesele pentru etapa a IX-a, iar de la Halmyris cele din perioada Traianus-Hadrianus.

Dincolo de importanța militară și puterea economică a câtorva dintre situri – precum Troesmis și Noviodunum, faptul că se desfășoară – ori s-au desfășurat – cercetări arheologice este de luat în seamă, Noviodunum-ul fiind, încă odată, privilegiat. Sunt și câteva cazuri în care avem de-a face cu descoperiri fortuite, ca, de exemplu, la Văcăreni, Revărsarea, Somova, Malcoci, descoperirile de aici arătând frecventarea zonei de către romani în perioada luată în studiu de noi.

Pentru o analiză ceva mai aprofundată, au fost selectate cinci eșantioane care cuprind peste 50 de monede fiecare: Troesmis, Noviodunum, Aegyssus, Salsovia şi Halmyris.

Despre un tezaur de silicve descoperit probabil în Dobrogea

Gabriel TALMAŢCHI, Claudiu MUNTEANU

În colecția numismatică veche a Muzeului Național Brukenthal se află un tezaur de silicve format din 28 de piese. Ca și alte tezaure sau loturi cu origine dobrogeană, și acesta a ajuns, probabil în decursul secolului al XIX-lea, în colecția muzeului, prin intermediul unor călători transilvăneni sau pe calea unor schimburi între colecționari. Lotul este important deoarece în Dobrogea a fost descoperit, până acum, un număr redus de tezaure cu astfel de piese.

Monede cu particularități din tezaurul de epocă romană târzie de la Straja (jud. Constanța)

Dan VASILESCU

Descoperit în anul 1980 pe teritoriul satului Straja (com. Cumpăna), astăzi dispărut, tezaurul a fost publicat șapte ani mai târziu (A. Vertan, R. Ocheșeanu, Pontica, 20, 1987, pp. 147-179) și este alcătuit exclusiv din monede romane târzii de bronz din sec. IV p.Chr. (749 ex.), cu cele mai recente emisiuni datate în perioada 364-378 p.Chr. Verificarea acestuia, în contextul unui studiu comparativ, ne-a oferit prilejul de a constata existența a 20 de piese cu particularități diverse, nesesizate în articolul amintit. Astfel, am putut identifica șase monede care prezintă erori de gravare, nouă monede cu defecte de batere și cinci monede surfrapate. Considerăm că semnalarea lor merită atenția specialiștilor, mai ales dacă avem în vedere frecvența aparent redusă a acestora, cel puțin în cazul Dobrogei.

Prima categorie cuprinde greșeli de ortografie observate deopotrivă în cazul ștanțelor de avers ori revers, lucrate în monetăriile de la Roma (1 ex.), Antiochia (3 ex.) și Alexandria (2 ex.). În ceea ce privește defectele de batere, sunt prezente piese cu dublă frapă (2 ex.), iar altele, mai greu identificabile, au urme specifice situației în care baterea s-a produs fără pastilă (7 ex.), elemente din ștanța aversului (de obicei, doar o porțiune mică din bust) fiind imprimate în negativ,

adâncite, pe ștanța reversului (rezultă, astfel, o zonă incusă pe reversul monedei). Din primul grup, un exemplar se remarcă prin faptul că pastila a fost răsucită după prima batere (caz în care aversul primește impresiunea reversului și invers), în timp ce pentru al doilea grup am înregistrat de două ori eroarea cu dublă frapă fără pastilă.

Monedele surfrapate se împart în emisiuni oficiale (4 ex.) și neoficiale (1 ex.). Primele se datează în vremea lui Valens și sunt surfrapate peste monede mai timpurii din anii 353/354-358 p.Chr., toate de tip FEL TEMP REPARATIO (călăreț căzut). În cazul a două dintre ele, piesa mai veche aparține aceluiași atelier în care s-a produs surfraparea: Thessalonica, respectiv Alexandria. Moneda neoficială reprezintă o imitație barbarizată, realizată după tipul FEL TEMP REPARATIO (călăreț căzut) imprimată peste o emisiune oficială de tip VOT XX MVLT XXX, datată în anii 341-348 p.Chr.

Particular coins from the Late Roman hoard found at Straja (Constanța County)

Discovered in 1980 on Straja village territory (Cumpăna Commune), now extinct, the hoard was published 7 years later (A. Vertan, R. Ocheșeanu, Pontica, 20, 1987, pp. 147-179) and tis composed exclusively of Late Roman bronze coins from 4th century AD (749 pieces), ending with issues from 364-378 AD. Whilst working on a comparative study, we came across 20 coins with various particularities, that went unreported in the mentioned article. Hence, we managed to identify 6 coins which have engraving errors, 9 with striking errors and 5 overstruck coins. This may be of interest for scholars, especially if we have in mind the apparent reduced frequency, at least in Dobruja's case.

The first category contains orthographic mistakes observed both in the case of obverse and reverse die, made in the mints of Rome (1 piece), Antioch (3 pieces) and Alexandria (2 pieces). As for the striking errors, there are double struck specimens (2 pieces), and others, more difficult to identify, have traces of clashed dies, a situation when the reverse die received a negative impression of the obverse die, usually only a small part of the bust (this results in an incuse area on the reverse). We emphasize the presence of a coin in the first group which was fliped after the first strike (the obverse received the impression of the reverse and vice versa) and for the second group we record two cases where the dies were hammered together twice without a coin blank between them.

Overstruck coins are divided into official (4 pieces) and unofficial (1 piece). The first dates from Valens' reign and they were overstruck on older coins from 353/354-358 AD, all being FEL TEMP REPARATIO (fallen horseman) type. In two cases, the older coin belongs to the same mint in which the overstruck was produced: Thessalonica, respectively Alexandria. The unofficial coin is a barbarous imitation made after the FEL TEMP REPARATIO (fallen horseman) type overstruck on an official issue of VOT XX MVLT XXX type, dated between 341 and 348 AD

Sigilii cu monograme descoperite în sudul Dobrogei

Eugen PARASCHIV-GRIGORE

Sigiliile romano-bizantine cu monogramă au fost descoperite, de-a lungul timpului, atât în urma unor cercetări arheologice sistematice, dar, mai ales, întâmplător. Cele mai multe astfel de sigilii romano-bizantine provin de la Tomis și Durostorum, însă nu trebuie neglijate cele descoperite la Izvoarele (Sucidava) și Fântâna Mare (Beștepe). La acestea se adaugă sigiliile descoperite în Dobrogea, fără loc precis. Realizate din plumb, sigiliile romano-bizantine cu monograme sunt foarte răspândite în zona balcanică și sunt folosite atât pentru sigilarea produselor, cât și pentru sigilarea și autentificarea actelor oficiale. Dacă la început acestea erau realizate mai neglijent, o dată cu trecerea timpului, confecționarea acestui tip de artefacte se realizează mai îngrijit, cu mai multe detalii. Monogramele ascund, în general, numele emitenților și demnitatea pe care o dețineau la momentul baterii sigiliului. Monogramele sunt, în exclusivitate, scrise în limba greacă cu caractere grecești.

Sigiliile din plumb cu monogramă sunt specifice lumii romano-bizantine și sunt emise concomitent cu sigiliile ce prezintă legende metrice. Sigiliile monogramate dispar spre sfârșitul secolului al VII-lea, aceste fapt contribuind la o datare mult mai precisă a acestora.

Un aspect foarte interesant este acela că se cunosc mai multe piese identice emise de același emitent, însă descoperite în situri diferite. Un exemplu elocvent sunt cele două sigilii emise de un anume Ioannes, descoperite la Fântâna Mare și la Tomis.

Tezaurul Cociulia și importanța acestuia pentru cunoașterea sistemului monetar moldovenesc de pe timpul lui Alexandru cel Bun

Lilia DERGACIOVA

În comunicarea de față, va fi prezentat unul dintre cele mai spectaculoase și importante tezaure de monedă moldovenească, atribuită lui Alexandru I cel Bun. Lotul cuprinde 77 de monede, emise în prima parte de domnie a acestuia. Ele se deosebesc prin elemente, ce apar pe fața cu scutul despicat, fiind marcate de două flori de crin din cartierul II al scutului (tipul I), de un coif (tipul II) și un sturion (tipul cu atribuție mai puțin clară) deasupra scutului.

În baza pieselor din acest depozit, vor fi propuse modificări necesare în tipologia existentă a monedelor lui Alexandru I și discutată terminologia acestor nominaluri.

Noi capsule de teriac descoperite în Dobrogea

Gabriel CUSTUREA

Autorul prezintă o capsulă originală a farmaciei venețiene Testa d'Oro și una falsă. Prezența acestor capace probează legăturile provinciei cu Veneția, dar și existența unor centre pentru falsificarea produsului teriac, foarte căutat la vremea aceea. Cele două capsule se adaugă altor descoperiri, unele din perioada interbelică, altele mai recente, publicate în revistele de specialitate.

SECȚIA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ

România, Bulgaria și dosarul dobrogean în primul an al Marelui Război

George UNGUREANU

Apărută, oficial, în urma Tratatelor de la San Stefano și Berlin (1878) și acutizată după Pacea de la București (1913), problema frontierei terestre din Dobrogea între statele naționale moderne român și bulgar a dominat relațiile bilaterale preț de câteva decenii.

Comunicarea de față se axează pe perioada august 1914 - august 1915, când ambele state sud-est europene amintite se aflau în stare de neutralitate față de Marele Război, situație care a favorizat vehicularea a numeroase propuneri, proiecte și scenarii referitoare la relațiile româno-bulgare și, implicit, la soarta ținuturilor dobrogene.

Demersul nostru comportă trei niveluri: pozițiile Marilor Puteri beligerante, relațiile acestora cu Bucureștiul și Sofia, respectiv, raporturile directe între cele două state danubiano-pontice. Cronologic, perioada abordată este divizată în câteva etape, jalonate de intrarea în război a Imperiului Otoman (1 noiembrie 1914), blocajul negocierilor Bulgariei cu Antanta (martie 1915), ieșirea Italiei din neutralitate (23 mai 1915) și începutul discuțiilor decisive pentru ralierea Bulgariei la Puterile Centrale. Astfel, primele trei luni de război stau sub semnul șocului inerent izbucnirii unei conflagrații generale, în timp ce perioada noiembrie 1914 - martie 1915 marchează apogeul eforturilor politico-diplomatice ale Antantei în sensul coagulării unui bloc balcanic sub egida sa, îndreptat contra Imperiilor Austro-Ungar și Otoman, prin ralierea României, Bulgariei și Greciei de partea Serbiei și Muntenegrului. O serie de evenimente sângeroase din cosmopolita și mult disputata Macedonie, în contextul mai larg al eșecului operațiunilor Antantei în Dardanele, au pus capăt acestei etape de maximă efervescență diplomatică, conducerea de la Sofia îndreptându-se tot mai transparent spre alianța cu Puterile Centrale, cu speranța dobândirii întregii Dobroge, fapt pe care, însă, Berlinul și Viena s-au eschivat să-l promită, nefiind nici pe placul Turciei.

Dintre sursele cele mai relevante, citățm Arhivele Militare Române, contribuțiile cercetătorilor români Hadrian Gorun, Constantin Iordan și Daniel Cain, respectiv sintezele istoricilor bulgari Georgi Markov, Ivan Ilcev și Zeko Popov.

Pe urmele General-Feldmareșalului August von Mackensen în România (1916-1918)

Radu CORNESCU

Comunicarea va fi sub formă de expunere proiectată pe ecran și se bazează pe o multitudine de imagini scanate după cărți poștale, fotografii, hărți, publicații - aflate în colecția proprie.

Tema se referă la Primul Război Mondial, în speță la General-Feldmareșalul August von Mackensen, care a condus ostilitățile din partea Puterilor Centrale în Dobrogea, Muntenia si Moldova. Sunt prezentate, în aceasta comunicare, zeci de imagini, texte și hărți din acțiunile întreprinse de general pentru ocuparea Dobrogei (imagini din Turtucaia, Topraisar, Constanța, Babadag, Tulcea etc.), de la înaintarea în Muntenia, ocuparea Bucureștiului și a Ploieștului, înaintarea spre Moldova (Buzău, Râmnicul Sărat, Odobești etc.), culminând cu Mărășești, Mărăști, Oituz.

Sunt surprinse scene de război, de luare de prizonieri, viața sub ocupație, defilare de trupe, vizita Keizarului Wilhelm al II-lea etc.

Dobrogea în vâltoarea „războiului secret" 1916-1918

Ioan-Codruț LUCINESCU

Studiul își propune să prezinte spațiul dobrogean în perioada participării României la prima conflagrație mondială (1916-1918) din perspectiva confruntării între serviciile de informații românești și cele ale Puterilor Centrale (în special cele germane). Eșecul dezastruos al campaniei din august-decembrie 1916 va duce la ocuparea a 2/3 din teritoriul țării, inclusiv a celei mai mari

părți din Dobrogea. Odată cu stabilizarea liniei frontului (ianuarie 1917) va crește exponențial rolul strategic al Gurilor Dunării și Deltei, deoarece era un spațiu care permitea serviciilor de informații românești (datorită particularităților geografice) posibilități superioare de penetrare informativă a teritoriului aflat sub control inamic.

De aceea, conducerea Armatei Române și cea a Ministerului de Interne vor lua decizia creării în zona Tulcea, în primăvara lui 1917, a *Serviciului de Siguranță al Deltei,* o structură informativă formată din specialiști în domeniu, buni cunoscători ai zonei, condusă de un reputat funcţionar al Siguranţei Generale a Statului, Mihail Moruzov.

Succesele înregistrate în activitatea de spionaj și contraspionaj vor fi apreciate de Marele Cartier General, căruia i se va asigura un flux informativ continuu şi de calitate necesar luării deciziilor. Foarte important, menționăm că rețelele informative ale serviciilor secrete românești aveau un avantaj considerabil față de inamic, utilizând pe post de agenți/informatori atât pescari lipoveni, cât şi alţi locuitori ai Dobrogei (români, dar și de alte naționalități), cu largi posibilități de culegere a informațiilor și de mișcare, chiar și în condițiile dure ale războiului.

Acest Serviciu de Siguranță (apare în documente și sub denumirea de Echipă sau Brigadă de Siguranță) va juca un rol foarte important în 1918, alături de alte structuri de informații interne (civile și militare) în zădărnicirea planurilor autorităților bolșevice (preluaseră puterea în Rusia în octombrie/noiembrie 1917) de a răsturna ordinea constituțională a României. Importanța Dobrogei pentru securitatea națională va continua și în perioada interbelică, deoarece atât Rusia Sovietică, cât și Bulgaria, două state revizioniste, vor urmări să-și creeze puternice rețele de spionaj în zonă. Și, bineînțeles, serviciilor de informații românești le va reveni sarcina de a le anihila.

Acțiunile flotei de operațiuni a României în campania anului 1917

Marian MOȘNEAGU

În semestrul I 1917, Flota de Operațiuni a constituit o rezervă simbolică pentru forţele ruse, pe care, în planurile lor inițiale, au ignorat-o frecvent. Profitând de faptul că, la 9 iulie 1917, portul Ismail - care servea ca bază de aprovizionare a armatei ruse de pe frontul Siretului - a fost bombardat de bateriile de la Tulcea, comandorul Vasile Scodrea a obținut acordul amiralului Nenicov de a angaja monitoarele proprii în luptă. Acţiunea eficace întreprinse au confirmat capabilitățile monitoarelor românești, determinându-i pe strategii ruși să le acorde întâietate marinarilor români. Ca urmare, în urma defecţiunilor din armata rusă, în luna decembrie 1917, Marele Cartier General i-a încredințat comandorului Scodrea comanda superioară a Deltei Dunării, decizie care se va dovedi benefică pentru acțiunile ulterioare ale Marinei Române.

Mărturii inedite despre participarea militarilor dobrogeni la bătălia de la Mărăşeşti

Leonida MOISE

Împlinirea a 100 de ani de la celebrele lupte de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, oferă istoricilor români, în general, şi istoricilor militari, în special, oportunitatea să prezinte momentele dramatice din vara anului 1917, de care au depins viitorul nostru, ca stat naţional, întrucât Germania era hotărâtă ca, printr-o puternică ofensivă, să rupă apărarea română şi să cucerească Moldova. Faptul că autorităţile politice şi militare au celebrat, în acest an, într-un mod cu totul special, marile sacrificii ale ostaşilor români în bătăliile respective este un semnal pozitiv pentru istoria noastră recentă, întrucât, prin aceste victorii, s-a netezit drumul către Marea Unire, de la 1 decembrie 1918. În acelaşi timp, trebuie respectat adevărul istoric şi anume că cea mai importantă dintre cele trei bătălii a fost cea de la Mărăşeşti, fără a diminua importanţa celorlalte două bătălii, de la Mărăşti şi Oituz.

Pentru noi dobrogenii, marea confruntare de la Mărăşeşti are o semnificaţie aparte, deoarece militarii care au apărat satul şi gara Mărăşeşti erau din Divizia a 9-a infanterie, dislocată în timp de pace în Constanţa. S-au scris tomuri întregi despre aceste evenimente, astfel încât, personal, consider că ar fi interesant să redăm, secvenţial, mărturii ale participanţilor la această bătălie.

Cu ani în urmă, am identificat în Fonoteca Muzeului Militar Naţional, o înregistrare pe bandă de magnetofon a memoriilor generalului George Mihail. În vara anului 1917, avea gradul de maior

şi comanda Batalionul 2 din Regimentul 34 Infanterie. Acesta a relatat întreaga sa carieră militară, care a avut loc în contextul unor evenimente ce au marcat profund istoria noastră naţională, într-o perioadă tensionată, marcată de abdicarea regelui Carol al II-lea şi venirea la putere a generalului Ion Antonescu, precum şi de schimbările care au avut loc la 23 August 1944. Împreună cu doi reputaţi istorici militari - Nicolae Moghior şi colonelul Ion Danilă, şefi de secţie la Muzeul Naţional Militar -, am aşternut pe hârtie confesiunile generalului Gheorghe Mihail, care s-au materializat, într-o lucrare, sugestiv intitulată, *Generalul Gheorghe Mihail, Cuvânt pentru viitorime*. Ajuns general, Gheorghe Mihail a îndeplinit funcţii importante în statul român şi armata ţării, printre altele şef al Marelui Stat Major în două rânduri, în aceeaşi lună şi zi, dar în an diferiţi, respectiv la 23 august 1940 şi la 23 august 1944.

Sumară schiță de portret al unui tulcean din armata română: ofițerul - arhitect Stelian Boiangiu

Iulian Stelian BOȚOGHINĂ

În mai puțin de o jumătate de veac după alipirea pământurilor strămoșești dintre Dunăre și Mare, asemenea tuturor cetățenilor Vechiului Regat, dobrogenii au fost chemați să-și aducă jertfa în nu mai puțin de două războaie, întru înfăptuirea României moderne și împlinirea idealului național de unire a tuturor românilor.

Printre cei care au răspuns acestei chemări s-a aflat și Stelian Boiangiu, unul dintre ofițerii de geniu români care, până în august 1916, a lucrat ca arhitect pentru progresul și dezvoltarea economică a țării.

Născut în comuna Niculițel, arhitectul Stelian Boiangiu a fost ofițer activ al armatei române, clasat invalid pe frontul din Moldova, ceea ce nu l-a împiedicat să continue a da măsura priceperii sale până în aprilie 1940, când, cu gradul de locotenent-colonel, a fost trecut în retragere.

Destin pe care autorul prezentului articol își propune să-l reconstituie pe seama documentelor de arhivă inedite într-o schiță de portret a celui care a fost arhitectul tulcean Stelian Boiangiu.

Participarea preotului Ilie Roşoga la ceremonia de reînhumare a Ecaterinei Teodoroiu

Valentin-Dumitru PĂTRAȘCU

Preotul Ilie Roșoga, participant ca preot militar în al doilea Război Balcanic, în Primul Război Mondial și în campania armatei române în Ungaria, a luat parte la ceremonia de reînhumare a rămășițelor Ecaterinei Teodoriu la Târgu Jiu, pe 9 iunie 1921. Acesta a avut numeroase inițiative de a-i cinsti pe eroii țării și de a-i educa pe români în spiritul respectării înaintașilor lor.

Bucureşti sub ocupaţie - informaţii oficiale din presa ocupanţilor publicată în capitală

Iulia-Cristina BULACU

În timpul ocupaţiei germane, oraşul Bucureşti pierde statutul oficial de capitală a României, care se mută la Iaşi. Cu toate acestea, rămâne oraşul-capitală din punct de vedere economic. Ocupaţia germano-bulgară are impact negativ asupra vieţii cotidiene cetăţenilor români. Cele mai grave consecinţe apar în domeniul alimentar, urmat de restricţionarea anumitor drepturi şi libertăţi. Despre ocupaţia din perioada 1916-1918 avem informaţii atât din amintiri, arhive, ziare româneşti, cât și din ziarul german oficial - prin care populaţia lua la cunoştinţă de schimbările impuse de noile autorităţi -, la care mă voi opri.

Banca Națională în sprijinul activității Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române în timpul Primului Război Mondial

Mioara IONIȚĂ

Proaspăt înființata Societate Ortodoxă Națională a Femeilor Române a desfăşurat, în timpul Primului Război Mondial, o activitate intensă atât in teritoriul ocupat de armata germană şi aliaţii

lor bulgari, cât şi în Moldova rămasă neocupată. Această activitate consta, mai ales, în îngrijirea militarilor răniți sau bolnavi de tifos exantematic şi febră recurentă, în spitalele proprii sau în cele ale Crucii Roşii din România. Membrele Societății s-au implicat şi în greaua întreprindere a îngrijirii soldaților şi ofițerilor aflați în lagărele de prizonieri din Capitală, ocupându-se şi de aprovizionarea lor cu alimente, cu îmbrăcăminte, cu lemne, în timpul iernilor grele 1917 şi 1918. Fiind o societate nesubvenționată de stat, se putea baza doar pe cotizațiile membrelor, pe chetele făcute către civili - de sărbătorile religioase, mai ales - şi pe donațiile şi ajutoarele băneşti primite de la bănci și persoane particulare. Principalul ei sponsor, am spune astăzi cu un termen larg uzitat, i-a fost Banca Națională. Aceasta a finanțat aproape în totalitate Spitalul nr. 113 al Societății, întreținând, lunar, 350 de bolnavi, un medic, trei surori elveţiene şi o parte din celelalte surori. Tot Banca Națională a fost cea care a sprijinit S.O.N.F.R. în operațiunea de ajutorare a populației sinistrate, refugiată în Moldova din teritoriul ocupat, iar, după război, a sprijinit material S.O.N.F.R. în opera de edificare a Mausoleului de la Mărăşeşti.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române în anii 1916-1918: exil și asistență socială

Anemari Monica NEGRU

În anii 1916-1918, în teritoriile libere ale României, multe membre ale Societății Ortodoxe Naționale ale Femeilor Române - unele refugiate din București, dar și liderele din Moldova - au contribuit la organizarea şi întreținerea de spitale, cantine, școli la Iași, Bacău, Dorohoi, Bârlad, Vaslui. Soldaţilor răniţi li s-au asigurat asistenţă medical, servicii religioase, diverse ajutoare și cadouri. Refugiatele din București, Maria I. Glogoveanu, Maria Timuş, Elena M. Seulescu, precum și moldovencele Olga Sturdza, Elena Meissner, Ella Negruzzi, Calypso Botez şi alte activiste feministe au susținut activitatea Crucii Roșii, s-au implicat direct ca asistente medicale în spitalele de pe front, au organizat chete și școli pentru copii celor mobilizați.

Lupta invalizilor, orfanilor și văduvelor din campania 1916-1919 cu birocrația și reaua credință a autorităților

Remus MACOVEI

În campania 1916-1919, un număr de 2151 de militari constănţeni şi-au pierdut viaţa, alţi 509 fiind declaraţi invalizi de război. Conducătorii României, în frunte cu regele Ferdinand, au promis că aceştia se vor bucura veşnic de recunoştinţa urmaşilor. Promisiunea aceasta nu a fost respectată, dovadă fiind sutele de memorii, petiţii şi reclamaţii, descoperite în arhivele constănţene, prin care invalizii, orfanii şi văduvele de război solicitau autorităţilor acordarea drepturilor legal cuvenite.

Revistele „Arhiva Dobrogei" și „Analele Dobrogei". Contribuţii la istoriografia Războiului pentru Întregire Naţională

Angela POP

Impactul, de dimensiuni fără precedent, avut de Primul Război Mondial asupra vieţii a milioane de oameni a dus la apariţia unei bogate istoriografii. Încercarea de a găsi explicaţii pentru tot răul produs, căutarea unui nou sens al existenţei în perioada postbelică, au determinat apariţia unui număr impresionant de memorii, jurnale de front, serii de documente.

Intrarea ţării noastre în război (august 1916) a creat, în interiorul frontierelor sale, aceleaşi drame petrecute şi pe alte teatre de operaţii militare. Aşa se explică apariţia şi în istoriografia română a unui mare număr de lucrări dedicate evenimentului amintit.

Orice persoană interesată de cunoaşterea elementelor specifice frontului dobrogean între anii 1916-1918 nu poate face abstracţie de două reviste cu valoare istorică şi istoriografică de excepţie: „Arhiva Dobrogei" (1916-1919) şi „Analele Dobrogei (1920-1938).

Contribuţia ambelor reviste la îmbogăţirea istoriografiei Primului Război Mondial s-a realizat prin numărul apreciabil de articole şi studii referitoare la situaţia complexă a Dobrogei între anii 1916-1920: perioada ocupaţiei străine, lupta pentru apărarea statutului politico-teritorial al

României pe plan extern, paleta largă de mijloace folosite pentru a demonstra apartenenţa seculară a provinciei transdanubiene la arealul românesc. Toate acestea au fost posibile prin prezenţa unor colaboratori de prestigiu, precum profesorii Constantin Moisil, Oreste Tafrali, Constantin Brătescu, I.N. Roman, dr. I. M. Sadoveanu, toţi grupaţi în jurul marelui istoric Nicolae Iorga şi ziarului „Neamul Românesc".

Vicisitudini ale memoriei publice și ale istoriografiei Marii Uniri

Alexandru PORȚEANU

Manifestările memoriei Marii Uniri în viața publică a societății românești au fost afectate de evoluțiile politice negative din România în perioada 1940-1989 (mutilările teritoriale din 1940, instaurarea dominației sovietice, a regimului și ideologiei comuniste). Basarabia și Bucovina erau interzise; Transilvania, interzisă inițial, a fost, apoi, menționată parțial. Memoria Marii Uniri în conștiința poporului român a trebuit să se interiorizeze, să se retragă din spațiul public. O evoluție similară a cunoscut și istoriografia Marii Uniri. Începuturile acesteia datează din anul 1968, când regimul Ceaușescu a folosit prilejul semicentenarului Unirii în scopuri proprii. Propaganda ideologică a politizat, în bună măsură, publicistica istorică, fără a putea însă altera valoarea științifică a studiilor monografice și a sintezelor academice ale domeniului. Abolirea regimului comunist în 1989 nu a condus la ameliorarea semnificativă a acestor neajunsuri. Centenarul Marii Uniri ne solicită să restabilim memoria operei înaintașilor și rolul istoriografiei în conștiința publică și în știința românească, la nivelul superior al zilelor noastre.

Steuerpächter in Tulcea Sandschak in den Siebzigsten jahren des XIX Jahrhunderts

Todorov NICOLAY

The present article aims to review the problem with tax farming in the Ottoman Empire in the 70's of XIX century. Recently in the Bulgarian historiography the interest in tax farming and mainly the participation of Bulgarians in these economic operations found a serious place in the researches of Sv. Yaneva and Evgeniya Davidova. The current research's target is to complete the overall picture of functioning of this type of fiscal practices on the territory of the Tulcea Sandzhak, which covers the whole Northern Dobrudzha.

The article is based on unpublished Ottoman defter for tax farming of the tithe in Tulcea Sandzhak for the fiscal 1289/1290. (1872/1873), kept in the Oriental department of the National Library. The overall number of tax farmers totals 110 people divided in religious indication as follows: Muslims – 75, non-Muslims – 35, of which a Jew and four. The total amount of the tithe is 6 129 554, 5 grosh.

The researched defter outlines a significant range of representatives of the local business elite. They are mainly persons with a considerable financial abilities, often occupying or occupied administrative positions. The accumulated funds from the tax farmers allows them to better integrate in the Ottoman managerial system. Often they become in intermediaries between the local society and the government or even take part in the local managerial bodies.

What is notable in the present document is that a significant part of the kefils in specific periods are members of the created after the vilayet reform local administrative councils and judiciaries. Commitment is observed between the authorities and the financial abilities of the tax farmers and their guarantors. The researched document indicates one local variation of the practical functioning of the system for tax farming and demonstrates a sampling of the local business elite.

Oameni şi locuri din Dobrogea anilor 1877-1878 în relatările unor martori străini

Daniela BUȘĂ

Aristocraţi, militari, diplomaţi, literaţi, medici, profesori, artişti plastici, reporteri fotografi şi corespondenţi de presă, artişti ai scenei, „simpli turişti" au fost interesaţi de declaraţia de independenţă a României şi de războiul ce se prefigura între Rusia şi Imperiul Otoman. Prezenţi în

miezul evenimentelor, aceştia ne-au lăsat mărturii scrise despre realităţile întâlnite pe teritoriul României, luptele de la Dunăre şi informaţii privind ultimele zile ale administraţiei şi stăpânirii otomane în Dobrogea, trecerea provinciei sub administraţia rusă, abuzurile şi jafurile başbuzucilor şi circazienilor asupra populaţiei creştine.

The Stock Exchange of Constanţa (Late 19th Century - Early 20th Century)

Cristian CONSTANTIN

This study is dominated by the explanation of the phenomenon represented by the introduction of the stock exchange in the economic exchanges and the offering of a general view of the Romanian commercial internal organization after the 1883. After obtaining political independence in 1878, Romania also aimed to strengthen its economic presence on the international markets. The new commercial orientation of the country towards Austria-Hungary, through the provisions of the Customs Convention of 1875, had visible results on the overall trade of Romania during the period of commercial war (1886-1892) against the Dual Monarchy. Profound changes in the structure of the Danubian ports of Brăila and Galaţi were introduced in 1883. The free port regime was abolished, and the liberal government in Bucharest started to impose its intention of constructing warehouses at Brăila and Galaţi. Another important measure was the emergence of stock exchanges in the two outlets. This paper aims to present the grain trade carried through the bourses of Brăila and Galaţi, the most representative such institutions from the Danubian hinterland. It aims to show how the flow of information arrived from the European deposit ports and world markets via telegraph, telephone, and media influenced the transactions on the stock exchanges of Brăila, Galaţi and Constanţa.

The stock exchange of Constanţa was established in 1898 with the aim of encouraging the maritime trade of Romania. Up to the outbreak of the First World War, these institutions became an instrument of modernity in the trade of the ports of Brăila, Galaţi and Constanţa, but their late emergence proves the economic gap between Romania and its foreign economic partners.

The main objective of a study on economic history is to understand economic change, within a specific territory and time frame, from the perspective of societal transformation, by analysing the changes made at the macroeconomic level in comparison to those triggered at the microeconomic level or through the historical perspective of the economic area seen through the *centre–periphery* paradigm. From a methodological perspective, a study on economic history is very different from strictly economic analyses from three points of view: a) the approach (the historical ones are mostly inductive); b) the result of the study (the purpose is to obtain a plausible description and not just to formulate an explanation); c) the purpose/the objective (the main objective of the research is to check whether a theoretical hypothesis issued previously is correct, not to question the already existing theoretical hypotheses).

Zone portuare adiacente Dunării. Evoluție urbanistică în timpul reglementărilor Comisiei Europene a Dunării

Ana-Maria PETRESCU

Lucrare de față este o componentă majoră a tezei de doctorat *Orașele port sub influența Comisiei Europene a Dunării. 1856-1948*.

Teza are ca obiectiv principal analiza influenței urbanistice, arhitecturale, economice și administrative a activității Comisiei Europene a Dunării (C.E.D.) asupra teritoriului românesc și, cu precădere, a sectorului maritim al Dunării.

În mod particular, cercetarea analizează dezvoltarea orașelor-port din sectorul Brăila-Sulina, în perioada 1856-1948; de asemenea, se urmărește studiul urbanistic al porturilor, în calitatea lor de zone funcționale urbane. În același timp, sunt cercetate efectele și implicațiile pe care acțiunile Comisiei le-au avut asupra navigației, dezvoltării teritoriului și a orașelor portuare, conturării spațiale a porturilor și asupra administrației locale. Toate acestea sunt corelate cu contextul internațional al perioadei, în care tipurilor de lucrări portuare și hidro-tehnice pe care

C.E.D. le efectuează pe cursul Dunării nu au caracter de unicat, aceste tipuri de lucrări având, în acea perioadă, un caracter de repetitivitate la nivel mondial.

Zonele portuare dezvoltate în orașele din lungul Dunării maritime au cunoscut o dezvoltare majoră în perioada modernă. Dezvoltarea acestora a fost accelerată, începând cu jumătatea secolului XIX, și de înființarea C.E.D.

Cercetarea se limitează la studiul principalelor porturilor adiacente Dunării maritime: Brăila, Galați, Tulcea, Isaccea și Sulina. Acestea sunt orașe în care zonele portuare au jucat rol de piloni de dezvoltare a orașului și a teritoriului învecinat și de dezvoltare economică a regiunii. De asemenea, limitele spațiale ale cercetării sunt date de faptul că, în aceste orașe, C.E.D. a investit în dezvoltarea infrastructurii portuare.

Zonele portuare au cunoscut o evoluție spațială continuă, care a influențat major modul de dezvoltare orașelor în termeni de dezvoltare urbanistică, extindere a fondului construit, creștere economică și demografică și dezvoltare socială.

Extinderea treptată a zonelor portuare pe segmente succesive ale malurilor Dunării a permis realizarea unei radiografii a acestor areale și de stabilire a unor etape evolutive.

În același timp, existența zonele portuare, în calitate de noduri comerciale au avut un rol semnificativ în dezvoltarea la scară largă a teritoriului adiacent cursului inferior al Dunării: dezvoltarea, concomitent cu activitățile portuare, a căilor de circulații rutiere si feroviare, a căilor de comunicații și dezvoltarea activităților comerciale printre altele.

Etape de evoluție ale porturilor pot fi puse în corelare, în primul rând, cu reglementările și proiectele realizate de C.E.D. și cu evoluția urbanistică a orașelor, și, în plan secund, cu diverse elemente de context istoric, politic, economic, demografic și social.

În concluzie, o radiografie a evoluției porturilor prin prisma lucrărilor efectuate de C.E.D. contribuie la conturarea unei imagini de ansamblu a impactului major avut de existența acestei instituții internaționale.

Viața portuară la Constanţa de la independență la Primul Război Mondial

Paul DOMINTE

Portul oraşului Constanţa a jucat un rol esenţial în istorie oraşului încă de la constituirea acestuia. Sub administraţie românească, pe măsură ce lucrările de amenajre şi modernizare au avansat, importanţa Portului Constanţa pentru economia naţională a crescut permanent, astfel încât, în preajma Primului Război Mondial, apelativul de „*fereastra României spre lume*" avea să devină obişnuit pentru oraşul de la malul mării. Totodată, agitaţia portură, specifică unei întreprinderi cu activitate febrilă, s-a diversificat datorită apariţiei unor noi meserii, pe măsură ce modernizarea generată de Revoluţia Industrială s-a impus şi aici. Hamalilior şi antreprenorilor li s-au adăugat acum ingineri, tehnicieni, fochişti şi mecanici de locomotivă, macaragii etc., fapt de natură să amplifice senzaţia de mozaic ocupaţional, alături de cel etnic deja specific oraşului.

Proiecte de organizare a Marinei Militare Române în viziunea Inspectoratului General al Marinei (1918-1932)

Dan-Dragoș SICHIGEA

Primul Război Mondial a reprezentat un eveniment major al istoriei secolului al XX-lea, având influențe profunde asupra vieții omenești, influențe care se simt și astăzi. România a participat la această confruntare având obiective clare de realizat: unitatea națională și aducerea tuturor provinciilor românești sub același stat.

Dintre toate categoriile de arme ale armatei române, Marina a reprezentat categoria cea mai mică din punctul de vedere al dimensiunii efectivelor, dar importanța ei era covârșitoare. Lecțiile acumulate în cei trei ani de confruntări navale, predominant pe Dunăre, au fost asimilate de către structurile de comandă ale Marinei. Cea mai importantă dintre acestea a fost reprezentantă de Inspectoratul General al Marinei, care a avut atribuțiunile centrale de comandament și administrație a forțelor navale. Dintre toate categoriile de arme, Marina a beneficiat de cea mai spectaculoasă transformare și dezvoltare în perioada interbelică, atât la

nivelul dotării, cât și la cel al organizării. Unul dintre motivele pentru îmbunătățirea situației Marinei a fost existența unui corp de ofițeri cu inițiativă, care au realizat studii de analiză a performanțelor marinei militare în decursul Primului Război Mondial. Pe durata anilor interbelici, forurile conducătoare ale Marinei au propus diferite planuri de organizare și înzestrare a Marinei. Acest studiu își propune să prezinte rațiunile care au stat la baza proiectelor de organizare a acestei arme, precum și realizările și eșecurile care au marcat evoluția ei.

Perioada interbelică a fost, astfel, una dintre cele mai prolifice etape din istoria marinei militare a României, iar perspectiva unui nou conflict global care se va contura la sfârșitul acestei perioade a făcut ca această armă să beneficieze de o atenție sporită din partea autorităților în ceea ce privește organizarea și, mai ales, înzestrarea cu nave moderne.

Ioan N. Roman - avocat al familiei Nicolae Iorga

Lavinia DUMITRAȘCU

Numele lui Nicolae Iorga se leagă direct de Dobrogea și prin două nume de referință ale societății românești dintre Dunăre și Mare: Dimitrie D. Chirescu – ginerele său, combatant în Primul Război Mondial - și avocatul Ioan N. Roman.

În comunicarea de față, mă opresc asupra procesului intentat de Haim (Carol) Schwartz, în 1918, Ministerului de Război, lui Nicolae Iorga – în calitate de director al ziarului „Neamul Românesc" - și Ecaterinei Iorga – proprietară a imprimeriei unde era tipărit periodicul -. Obiectul procesului l-a constituit tipografia – ce fusese rechiziționată în 1917 – la care era imprimată *„foaia"*. Avocatul *„cu procură de substituire"* al familiei Iorga a fost Ioan N. Roman, personalitate de marcă a orașului Constanța. Drept sursă sunt folosite documente originale, aflate în Fondul „I.N.Roman" al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța.

Publicistica lui Ion Marin Sadoveanu la Constanța

Corina APOSTOLEANU

Ion Marin Sadoveanu a absolvit școala primară și gimnaziul „Mircea cel Bătrân" la Constanța, unde tatăl său lucra ca medic chirurg, de pe la 1890. După absolvirea studiilor superioare la București, Ion Marin Sadoveanu revine la Constanța, unde participă intens la viața culturală. În calitate de publicist, Ion Marin Sadoveanu semnează la prestigioasa revistă „Analele Dobrogei", unde publică literatură originală, precum și la „Cronica literară" și „Revista dobrogeană". S-a vorbit, în istoria literaturii, mai cu seamă despre literatura sa de inspirație marină, în timp ce publicistica din perioada constănțeană este prea puțin studiată.

1940. Primul plan urbanistic al orașului Constanța

Constantin CHERAMIDOGLU

Primul plan urbanistic al oraşului Constanţa a fost întocmit în anul 1940 de ing. T. Rădulescu şi arhitectul I. Bedeus. Prezentăm, în continuare, câteva idei interesante din acest document.

Având în vedere o extindere a oraşului atât în sud spre Agigea, cât şi în nord - în legătură cu portul nou ce începuse să se construiască pe lacul Taşaul -, cei doi autori ai planului de sistematizare au prevăzut, în plan, ca terenurile din acele zone limitrofe oraşului Constanţa, *„să fie trecute sub influenţa oraşului"*, astfel încât *„orice schimbare a stării actuale şi orice lucrări noi s-ar face în viitor, să aibă asentimentul oraşului Constanţa"*. Aici intra o zonă de 200 m. lărgime în jurul lacului Siut Ghiol, precum şi o alta, înspre Agigea, pe marginile căii ferate.

Oraşul a fost împărţit în zone de clădiri, militare şi industriale, despărţite între ele de plantaţii masive, iar, fiecare cartier al oraşului, era *„prevăzut a fi străbătut de fâşii plantate"*.

Interesant este că unităţile militare se dorea a fi scoase din oraş, lucru care s-a mai repetat şi altă dată, dar, acum, ele se află înconjurate de cartiere dens locuite, şcoli, universităţi, biblioteci etc. Iată însă concepţia celor doi autori la acea vreme: *„pentru a se lua orice caracter militar spre a deveni un port şi un oraş pur comercial, fără a fi periclitat de bombardamente în caz de război, s-a*

prevăzut în afara oraşului, dincolo de zona împădurită, o zonă militară, aşezată lângă calea ferată, lângă o şosea importantă care leagă nordul cu sudul Dobrogei şi lângă o şosea care merge direct în centrul oraşului". Aici urmau a fi construite cazărmi noi (cele din oraş având deja o jumătate de secol), dar şi locuinţe pentru ofiţeri, înconjurate la rândul lor de o zonă verde.

Pe de altă parte, oraşul avea să posede o zonă rurală în cartierul Viile Noi, destinată construcţiilor de ferme şi având parte de o infrastructură redusă, apoi o zonă suburbană locuită de populaţia mai săracă a oraşului, dar care îşi putea îngriji o gospodărie, precum şi mai multe zone rezidenţiale, cuprinzând atât locuinţe muncitoreşti, cât şi locuinţe burgheze.

Planul de dezvoltare a oraşului avea în vedere şi atragerea activităţilor industriale la Constanţa, prin rezervarea unor terenuri aproape de căile ferate şi de şoselele importante, dar la care să ajungă uşor şi muncitorii de la locuinţele lor.

Se estima că, în anul 1960, Constanţa avea să ajungă la 130.000 de locuitori, iar planurile de dezvoltare urmau să le asigure acestora condiţii favorabile de viaţă şi de lucru. Astfel, la vest de lacul Tăbăcăriei, se preconiza împădurirea a câteva sute de hectare, pentru irigarea cărora urma să se ridice un turn rezervor de apă, la cota de 60 m deasupra mării; poziţia sa avea să-l transforma într-un punct de interes turistic, de acolo putându-se admira priveliştea întregului oraş şi a lacurilor din zonă. Adăugăm doar autostrăzile cu patru benzi pe sens ce aveau să lege oraşul de Mangalia şi spre Bucureşti şi vedem că acest plan urbanistic oferea Constanţei şansa unei evoluţii rapide, pe care doar declanşarea războiului avea să i-o răpească.

Inginerul Ion Stănculescu. Consolidarea falezei Constanța (1955-1961)

Gheorghe Radu STĂNCULESCU

Falezele sudică și nordică ale peninsulei orașului Constanța au fost afectate de grave alunecări de teren încă de la sfârșitul secolului XIX.

Inginerul Ion Stănculescu, împreună cu mentorul său, prof. ing. Aurel Beleș, au conceput ample lucrări geotehnice de consolidare a acestor faleze în anii 1955-1961, salvând importante zone ale orașului Constanța de la distrugere datorate prăbușirii falezelor. Soluțiile tehnice adoptate la aceste ample lucrări au fost judicioase și inovatoare, astfel încât și astăzi falezele rezistă în bune condiții. Aceste lucrări subterane, chiar dacă nu le mai remarcă azi mulți dintre cei ce se plimbă la malul mării, au fost lucrări inginerești esențiale pentru orașul și portul Constanța. Prin activitatea acestui inginer de înaltă ținută, trei generații sucesive ale aceleiași familii și-au legat numele, cu cinste, de Constanța: dr. A. I. Bolton - primul medic modern al orașului -, generalul Ion Stănculescu - ginerele lui, comandantul Diviziei a 9-a infanterie dobrogene -, și fiul acestuia, prof. ing. Ion Stănculescu - fost președinte al Societății Române de Geotehnică și Fundații -.

De la Şcoala Flotilei, la Academia Navală „Mircea cel Bătrân"

Mariana PĂVĂLOIU

În urmă cu 145 de ani, în urma Deciziei Ministeriale nr. 5 (17 nov.1872), se înfiinţa, la Galaţi, prima şcoală de învăţământ militar de marină.

Necesitatea formării cadrelor pentru Corpul Flotilei în ţară devenise stringentă, specificul armei cerea ani de zile de pregătire a unui tânăr ofiţer venit din altă armă, iar numărul celor trimişi la şcolile navale din Franţa, Imperiul Austro-Ungar, Germania, Italia, era tot mai mic, dat fiind şi faptul că fondurile alocate fuseseră şi ele diminuate.

Creşterea parcului naval necesita cadre specializate nu numai în navigaţia pe Dunăre şi Mare, dar şi în unităţile de luptă de la bordul navei. *„Numai navele cu pânze pot forma adevăraţii marinari",* spune amiralul Sebastian Eustaţiu. În vara anului 1882, venea, din Anglia, bricul *Mircea, „...un simbol. O afirmare a suveranităţii noastre pe apă".* La sfârşitul secolului al XIX-lea, a luat naştere Şcoala de Aplicaţie, mutată, la scurt timp, la Constanţa, tot de la Galaţi, şcoală atât de necesară în desăvârşirea tinerilor ofiţeri ca specialişti.

Învăţământul militar românesc de marină a fost unul de bună calitate, absolvenţii care au concurat, mai apoi, la prestigioase şcoli superioare de marină din străinătate, au fost bine cotaţi.

Cadre militare de marină au devenit primii comandanţi ai navelor serviciilor de navigaţie fluvială şi maritimă româneşti, începând cu anii 1890, respectiv SMR, 1895.

Şcoala Navală „Mircea cel Bătrân", înfiinţată în anul 1920, la Constanţa, a fost, decenii întregi, emblema oraşului. Despre ea şi parcursul său istoric dorim să prezentăm în cadrul acestei sesiuni jubiliare.

Și clădirile vorbesc...

Ligia DIMA

În anul 2018, dobrogenii vor sărbătorii două evenimente deosebit de importante pentru români: împlinirea a 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România și Centenarul Marii Uniri.

În orașul de la porțile Deltei au rezistat, de-a lungul istoriei, clădiri importante-monumente istorice ce fac parte din patrimoniul cultural național, cu un trecut istoric deosebit și o vechime de peste 140 ani, monumente ce trebuie protejate și conservate pentru generațiile viitoare. Dacă cele două evenimente atât de semnificative pentru poporul român trebuie aniversate cu fast de către românii de pretutindeni, cu mândrie și orgoliul, tot așa ar trebui să fie celebrate clădirile supraviețuitoare celor două momente istorice care și-au pus amprenta asupra devenirii orașului și oamenilor lui.

Din fericire, în ultima vreme, se constată un interes deosebit al tulcenilor față de clădirile istorice ale orașului, unele dintre ele dispărute, altele refăcute și altele în așteptare. În așteptarea restaurării sau a morții lor. În acest context, autorul își propune să prezinte un inventar urbanistic al Tulcei, cu ce s-a păstrat, ce se poate transmite moștenire generațiilor viitoare, ce se poate promova și, nu în ultimul rând, să tragă un semnal de alarmă pentru cei ce trebuie să audă și să ia atitudine. O călătorie pe străzile principale ale orașului Tulcea, cu stații de oprire în fața clădirilor ce abia așteaptă să își spună povestea…

Primarii Medgidiei în perioada comunistă

Adrian ILIE

În perioada comunistă, Medgidia a cunoscut o dezvoltare deosebită, ca urmare a investiţiilor care au fost realizate de statul român şi de noile autorităţi. Au fost construite două mari întreprinderi: Fabrica de Ciment „Avântul Păcii" şi Întreprinderea de Maşini Unelte Medgidia (I.M.U.). Prima dintre ele asigura cimentul, tuburile şi plăcile de azbociment pentru construcţiile începute după 1950, iar, cea de-a doua, reparaţia utilajelor ce erau folosite la lucrările Canalului Dunăre-Marea Neagră. Datorită acestui proces de industrializare şi a lucrărilor la canal, populaţia a crescut considerabil. În anul 1948, se înregistrau 6916 locuitori, iar, în 1988, 49673 locuitori. Printre cei mai activi primari ai acestei perioade îi amintim pe Iftimie Ilisei şi Gheorghe Călin. Cele mai importante investiţii edilitar-urbanistice datează din vremea acestor edili.

Condicile de intrare a hârtiilor în Cancelaria Epitropiei Sfântului Mormânt din Moldova pe anii 1862, 1863

Mariana MOMCIU

Epitropia Sfântului Mormânt, cu sediul într-un metoc al Patriarhiei Ierusalimului din Constantinopol, deţinea condici. Foarte puţine dintre acestea mai sunt astăzi în arhivele româneşti deoarece, înainte de secularizare, mulţi egumeni greci au luat aceste documente şi le-au dus în mănăstirile de unde proveneau, fie din Athos, fie din Ierusalim. Ei considerau că secularizarea este un proces care nu va dura prea mult şi documentele vor putea întoarce în ţară, spre a-şi revendica averile mănăstirilor pe care le administraseră, având ca suport juridic şi administrativ condicile. Acestea cuprind documente referitoare la situaţia juridică a averilor care aparţineau Epitropiei Sfântului Mormânt, consemnându-se în ele procesele în urma cărora se delimitau moşiile şi conflictele care au stat la baza acestor procese, tranzacţii comerciale în care se arată plăţile efectuate de moşieri, răzeşi sau arendaşi către Epitropia Sfântului Mormânt. La Arhivele Naţionale

ale României, Direcţia Generală a Arhivelor Statului și Arhivele Istorice, am descoperit *Condicile Epitropiei Sfântului Mormânt.* Manuscrisele care privesc Mănăstirile închinate Sfântului Mormânt sunt numerotate de la 610 până la 626.

Apostol Mărgărit, „apostolul" românilor balcanici care s-a trădat pe sine?

Robert STĂNCIUGEL

Nici o altă personalitate nu a marcat, prin activitatea sa, mişcarea naţională aromânească din a doua jumătate a secolului XIX în măsura în care a făcut-o Apostol Mărgărit. A fost, de fapt, o figură emblematică în istoria aromânilor dinainte de anul 1900. Viaţa şi opera sa au făcut subiectul multor discuţii, unele aprobatoare şi pline de admiraţie, altele pline de învinuiri şi reproşuri. Credem că nu se poate scrie istoria problemei aromâneşti din spaţiul balcanic în epoca modernă fără să se pomenească numele său, indisolubil legat de cea de a doua renaştere naţională.

Apostol Mărgărit a făcut din chestiunea şcolară aromânească o chestiune politică, urmărind, aşa cum declara: *„emanciparea românilor şi albanezilor de sub jugul moral şi material al patriarhiei şi de sub monopolul limbii greceşti"*.

De la Moscopole la Budapesta. Problema Fundației Gojdu

Alexandru GHIȘA

După distrugerea orașului Moscopole din Imperiul Otoman (sec. XVIII), populația aromână/macedoromână s-a refugiat în Europa Centrală, în principal în Imperiul Habsburgic.

Colonii aromâne/macedoromâne au fost întemeiate la Viena, Buda și Pesta, Mișkolc (Miscolț), Oradea și Arad. Mulți dintre aromâni/macedoromâni s-au îndreptat spre profesii liberale, au practicat negustoria, ajungând la averi considerabile. Impunându-se în viața economică a Imperiului, mulți membri ai comunității aromâne/macedoromâne din familiile Sina, Grabovsky, Derra, Naco, Arghir, Pometa, Mocioni, Dumba, Gojdu, Șaguna etc. au ocupat importante funcții în aparatul de stat. Pentru loialitate față de împărat (ideologia epocii habsburgice), unii dintre ei au primit titluri de baroni, conți, consilieri intimi ai Casei de Habsburg.

O carieră aparte a realizat Emanoil Gojdu (născut la Oradea în 1802, decedat la Pesta, 1869), avocat, membru al Casei Magnaților, un adevărat mecena pentru comunitatea românilor de religie ortodoxă din Imperiul Habsburgic. A avut o relație de prietenie cu Andrei Șaguna, cleric orthodox, care a scos parohiile românești din Imperiu de sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Sârbe și a pus bazele Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei. În 1868, după compromisul dualist austro-ungar, Emanoil Gojdu, prin testament, a pus bazele Fundației care-i poartă numele și care a avut ca obiect de activitate *„sprijinirea educației tinerilor români de religie ortodoxă"*. Primul președinte al Fundației Gojdu a fost desemnat prietenul lui, Andrei Șaguna, devenit mitropolit al Transilvaniei. Prin bursele acordate, Fundația Gojdu a contribuit la formarea elitelor intelectuale la românii din Imperiul Austro-Ungar, elite care au pregătit și realizat Unirea Transilvaniei la România, prin actul de la 1 Decembrie 1918. După Pacea de la Trianon (4 iunie 1920) întreg patrimonial Fundației Gojdu a rămas în Ungaria, iar, după al Doilea Război Mondial, acestea au fost naționalizate de regimul comunist ungar. Astăzi, patrimoniul Fundației Gojdu este o problemă în litigiu, în relațiile bilaterale, între România și Ungaria.

Pictorul N. Grant (1868-1950) - vlăstar al neamului Goleștilor

Cristina BOȚOGHINĂ

Effingham Grant, prin căsătoria cu Zoe Racoviță, a intrat în rândurile înaltei societăți bucureștene și a fost cel care a întemeiat prima familie aristocratică engleză din principatul muntean, îndeaproape înrudită - prin alianță - cu vestitul neam al boierilor din Golești.

Ultimul copil al soților Zoe și Effingham Grant, Nicolae s-a născut la 21 aprilie/9 mai 1868, în conacul Belvedere din București, care a aparținut străbunicului său din partea maternă, marele logofăt Constantin (Dinicu) Golescu.

De-a lungul întregii sale cariere artistice, pictorul N. Grant a participat la peste 40 de expoziții individuale și colective și a pictat mai mult de 1000 de tablouri (desene, acuarele, guașe, tempere și uleiuri).

Eroi ai mișcării de rezistență anticomunistă din județul Botoșani, în arhiva C.N.S.A.S.

Sorin-Marcel COLESNIUC

În ziua de 17 martie 1949 a început, la Tribunalul Militar Iași, procesul penal împotriva a 24 de membri ai mișcării de rezistență anticomunistă din județul Botoșani, iar, peste 4 zile, în Ședința publică, același tribunal a emis Sentința nr. 351, în Dosarul nr. 237/1949. Sentințele au fost date cu unanimitate de voturi, pentru toți cei 24 de acuzați. Erau învinuiți de activitate subversivă împotriva noii ordini sociale din Republica Populară Română, deoarece se considera că urmăreau provocarea unei insurecții, în favoarea unui stat fascist de tip legionar. Și, scriu documentele, în caz de conflict armat între U.R.S.S. și anglo-americani, cei acuzați urmau să treacă imediat la acte de teroare și să ajute trupele de invazie anglo-americane să pătrundă pe teritoriul țării. Au fost învinuiți de: crimă de uneltire contra ordinei sociale, delict de uneltire contra ordinei sociale, delictul de apologia infracțiunilor, delictul de deținere ilegală de publicațiuni interzise și delictul de înlesnirea infracțiunilor contra liniștei publice. Cei 24 de inculpați au fost condamnați la câte zece ani de închisoare și zece ani degradare civică.

Considerații asupra mișcării de rezistență anticomunistă în Dobrogea: Lotul Tofan-Tomoșoiu în Arhivele Securității

Delia-Roxana CORNEA

Rezistența anticomunistă este o parte a istoriei comunismului în România, un fenomen ce s-a întins pe o perioadă ce depășește un deceniu: din 1946/1947 și până în 1958/1959. Cercetarea acestui fenomen de rezistență populară națională, căruia și Dobrogea i s-a circumscris, suscită și în prezent numeroase semne de întrebare, iar amploarea sa poate fi dedusă chiar din dosarele Securității. Astfel, într-un raport ce cuprinde un tablou sinoptic al arestărilor și condamnărilor efectuate între anii 1949-1951 în Dobrogea, sunt menționate nu mai puțin de 12 loturi de rezistență anticomunistă. (*ACNSAS, Fond Documentar,* D 16.694, f. 40-67)

Dintre aceste numeroase loturi, comunicarea de față se oprește asupra lotului condus de Tofan Gheorghe și Tomoșoiu Gheorghe**,** ce a fost compus din 29 de persoane. Membrii grupării au fost condamnați, prin Sentința nr. 557/ 24 octombrie 1949 a Tribunalului Militar Constanța, la ani grei de închisoare, recursul fiind respins în 1950. La data pronunțării recursurilor, 13 deținuți din Lotul Tofan erau deja asasinați, crimele având loc în data de 9/10 martie 1950 în zona Lugoj. Studiul de față, bazat pe dosarele lotului aflate în Arhiva CNSAS, urmărește să contureze rolul și locul jucat de această grupare în cadrul mișcării de rezistență anticomunistă din Dobrogea.

Lupta pentru privilegiul minciunii: Ion Popescu-Puțuri versus Miron Constantinescu sau metehnele „intelectualilor de partid”

Cosmin POPA

Numirea lui Miron Constantinescu în fruntea A.S.S.P. a însemnat și apogeul influenței sale în aparatul ideologic. Formarea unui adevărat centru de resurse științifice sub egida C.C. al P.C.R. a dus la apariția unei dualități în aparatul științifico-propagandistic al partidului. Miron Constantinescu, președintele A.S.S.P., și Ion Popescu-Puțuri, directorul I.S.I.S.P., înțelegeau foarte bine miza controlului unor instituții cu un rol politic atât de important. Ceaușescu își dorea să dea comunismului românesc o nouă formă, care să șteargă din memoria colectivă perioada Dej, iar cel care reușea să orchestreze mai credibil acest spectacol, avea să intre în grațiile sale.

Din istoricul instituțiilor de artă românești – cazul Pinacotecii Municipale București

Delia MARINESCU

Prezentarea își dorește să aducă la lumină date din istoricul Pinacotecii municipale bucureștene din perioada 1950-1989. Perioada este foarte puțin studiată, dar foarte agitată pentru istoricul instituției.

Pinacoteca orașului București a purtat, în perioada comunismului, diferite titulaturi: *Bucureștiul în arta plastică* (1950-1959), apoi, *Bucureștiul în arta plastică și Muzeul Simu* (1960-1967)*, Muzeul de artă al capitalei „Atanasie Simu"* (1968-1977) și, în final, din 1984, Pinacoteca municipală s-a reunit cu Muzeul de Istorie Municipal, devenind *Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București* (M.I.A.M.B). Ce au denotat toate aceste schimbări? Pentru că nu vorbim doar despre schimbări de titulatură, ci și de statut, dar și adresă.

Prezentarea dorește, prin lumina documentelor de arhivă a instituției, să recreeze un traseu instituțional în marele cadru de schimări instituționale ce au afectat România în toată perioada aleasă pentru studiu.

Includerea în arealul Uniunii Europene a Canalulului Dunăre–Marea Neagră -Rhin-Main

Claudia ILIE

Canalul Dunăre-Marea Neagră este un tronson al Canalului Rhin-Main-Dunăre ce asigură legătura cu Marea Neagră. Se încearcă integrarea canalului în sistemul de canale navigabile care să asigure legătura cu vestul continentului european. Ideea unei politici comune europene privind transporturile a fost discutată, încă din 1957, în cadrul Tratatului de la Roma, care punea bazele „Pieţei Comune". Prin proiectul „Marco Polo", lansat în anul 2003, se propuneau soluţii alternative de transport, cel pe apă având prioritate în faţa celui rutier şi feroviar. Peste trei ani, în 2006, se lansează a doua variantă a proiectului „Marco Polo", ce avea în vedere traficul intermodal, cu scopul îmbunătăţirii performanţelor de mediu ale sistemului de transport.

Turcia după 15 iulie 2016

Ionuț COJOCARU

Turcia sărbătorește peste un an de democrație. Peste un an alături de președintele Erdogan, de guvernul său, de oamenii săi. De la evenimentele din 15 iulie 2016, prin care tentativa de lovitură de stat a schimbat din temelii Turcia, ne propunem să facem o incursiune în ultimul an, un an cât zece, ca evenimente. Nu vom intra în evenimentele zilei de 15 iulie, chiar dacă a trecut un an, părerile sunt împărțite, iar documentele, la fel ca și la noi în 1989, lipsesc. Ce știm cu siguranță este că acea tentativă de lovitură de stat a fost ca o gură de oxigen pentru președintele Erdoğan, i-a folosit și îi folosește enorm din punct de vedere politic. Tot așa știm că acel eveniment este o pată aproape insuportabilă pentru adepții mișcării Gülen. Știm, de asemenea, că aderarea la Uniunea Europeană a rămas istorie, în aceste condiții.

Adevărata lovitură de stat în opinia multor analiști a avut loc pe 20 iulie, când s-a instaurat starea de urgență. De atunci până azi, cu starea de urgență activată, regimul Erdoğan și-a putut pune în aplicare planul de a rămâne la putere pe o perioadă nedefinită. A folosit cât de mult s-a putut naționalismul, „ura" împotriva statului, centrarea pe un sistem altfel „turcesc". Trecutul istoric, centrul universului, pentru turcii simpli, în ecuația internațională să fie și să rămână Istanbulul. A reușit să taie relațiile cu Rusia, să le înghețe cu Israelul și după terminarea alternativelor, președintele turc și-a cerut scuze, a reluat „prietenia" cu aceste state, după care a anunțat proiecte îndrăznețe.

Turcia, în acest an, s-a schimbat enorm. A dispărut presa critică, au dispărut școli, universități. Au fost arestați generali, judecători, procurori, profesori universitari, profesori, ingineri, polițiști, jandarmi etc.

Dacă am face un clasament al celor mai uzați termeni din acest an, *democrație* este de departe cel mai folosit. În numele acestui termen s-au făcut arestări, concedieri, închis redacții mass-media, preluat firme etc.

Românii de pretutindeni în programa școlară

Mihai NICOLAE

Necesitatea predării în școală a situației românilor de pretutindeni, redactarea unui manual care să abordeze aspectele istorice ale locuirii acestor categorii de români în spații geografice diferite, unitatea lingvistică, culturală și spiritual, prezentarea marilor personalități născute în mijlocul lor și contribuția pe care au avut-o la dezvoltarea poporului român.

SECȚIUNEA
Exilul și migrația: de la poetul Ovidius la Europa secolului XXI

Tipologia exilului in cultura europeană

Adriana CÎTEIA

Articolul îşi propune să definească ipostazele politice și religioase ale exilului, în contextul Antichităţii greco-latine și al Evului Mediu european, în strânsă legătură cu explorarea sinelui şi a lumii. Tema exilului a avut, în literatura antică şi medievală, cel puţin două direcţii fundamentale: exilul ca formă de căutare a Paradisului subiectiv sau colectiv și exilul ca înstrăinare impusă, ca pedeapsă politică sau religioasă.

În gnosticism, retragerea individului în *anoikeion* - o antilume a libertăţii - se face prin înstrăinarea de lume (*apollotrioustha*i), izolare, delimitare de realităţile imediate (*choristenai*), şi ieşirea din lume (*diexodos*) - sinonimă cu moartea -. În vocabularul gnostic, sentimentul de inadecvare, de incoerenţă dintre individ şi lume este exprimat de termenii *allogenia* (înstrăinare), *adiaphoria* (indiferenţă), existenţa în lume fiind un exil (*paroikesis*).

În creştinism, înstrăinarea prin *peregrinatio in stabilitate* a dus la apariţia unei fenomenologii experimentale a interiorităţii umane. Asceza interioară este, din perspectiva Răsăritului Ortodox, „*o imensă psihanaliză, urmată de psihosinteza sufletului uman universal”*.

Înstrăinarea, cu cele două forme ale sale - pelerinajul în lume şi retragerea într-un spaţiu închis, riguros delimitat a permis pregătirea personalităţii umane pentru întâlnirea cu divinul prin introiecţie – coborârea în abisul smereniei a tuturor elementelor pervertite ale fiinţei, dar şi prin proiectarea, obiectivarea lor pe ecranul unei conştiinţe metamorfozate. Retragerea în chilie echivalează cu retragerea într-o dimensiune eternă a fiinţei, sugerată de afirmaţia biblică *Eu sunt cel ce sunt.*

Din vocabularul exilului, am ales spre analiză termenii: *parepidemia, aparnesis, metairesis, apollotriousis, xeniteea.* Tipologia exilatului, a străinului (gr. *xenos, allotrios, allogenes, lat. alius, alienus, extraneus)* implică analiza unor tipare identitare politice şi religioase aflate într-o continuă metamorfoză.

Deportările în Transnistria – tipologie şi legătură cu politica de populaţie a guvernului Antonescu

Viorel ACHIM

Guvernul condus de mareşalul Ion Antonescu a deportat în Transnistria - teritoriul sovietic dintre Nistru şi Bug aflat, între anii 1941-1944, sub ocupaţie românească - mai multe categorii de cetăţeni români: evreii din Basarabia şi Bucovina; evreii comunişti, sionişti şi alte categorii de evrei din restul ţării; „ţiganii-problemă”; inochentiştii; adepţi ai altor „secte” religioase; unele categorii de infractori etc. Transnistria a devenit un fel de „groapă de gunoi”, unde erau plasaţi sau urmau să fie plasaţi „indezirabilii” din România. Comunicarea va face o tipologie a deportărilor operate de guvernul român în Transnistria şi va arată contextul în care a fost introdusă această practică nouă în administraţia şi politica românească. Se va insista asupra deportărilor de evrei şi romi şi va fi evidenţiată legătura care a existat între aceste deportări şi politica de populaţie a guvernului Antonescu, ce urmărea transformarea României într-o ţară omogenă sub aspect etnic.

Emigrarea evreilor din URSS în Israel în perioada 1989-1991. Implicarea autorităţilor din România. Mărturii şi documente inedite (studiu de caz)

Florin C. STAN

Problematica emigrării evreilor din URSS în Israel în perioada ultimilor ani ai regimului comunist impune o amplă cercetare în arhivele contemporane. Accesul limitat la fondurile de

interes, conform legislaţiei arhivistice în vigoare, împiedică aprofundarea temei de către cercetătorii care abordează această problemă.

Apelând la unele surse recent declasificate din Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, dorim să conturăm stadiul implicării autorităţilor române faţă de această realitate.

Locul Bucureştiului în contextul problematicii în cauză este relevat de vizita oficială în România a prim-ministrului israelian Yitzhak Shamir, în perioada 17-20 august 1987. La 18 august, ziarul ,,Le Monde" din Paris a publicat o corespondenţă sub titlul *Israel: voiajul primului-ministru în România. Domnul Shamir mizează pe Bucureşti pentru a lărgi dialogul cu Moscova*, afirmându-se că, *,,în ultimii douăzeci de ani România joacă un rol de <<intermediar>> nu numai cu URSS, ci şi cu ţările arabe"*. Pe acest fundal, la 24 noiembrie 1987, la Bucureşti, s-a perfectat un aranjament de principiu româno-israelian, conform căruia evreii urmau să tranziteze pe ruta Moscova-Bucureşti cu compania AEROFLOT, iar pe relaţia Bucureşti-Tel Aviv cu aeronave TAROM. Într-un raport din 20 august 1988 al Serviciilor de Informaţii româneşti privind tranzitul prin România al evreilor sovietici, se arăta că *,,reprezentanţii arabo-palestineni apreciază că emigrarea masivă a evreilor din URSS va avea ca efect întărirea Statului Israel, ceea ce este de natură să afecteze securitatea ţărilor arabe vecine şi să pună în pericol asigurarea drepturilor legitime ale poporului palestinian"*.

Influenţa evreiască la Moscova a devenit însă repede dominantă, inclusiv cu sprijinul unui *lobby* venit dinspre Bucureşti. În perioada 28 aprilie-7 mai 1989, o delegaţia rabinică internaţională a vizitat URSS sub conducerea Şef-Rabinului român Moses Rosen. În cursul întrevederii cu T. H. Mentetaşvili, secretarul Sovietului Suprem al URSS, M. Rosen a rugat să fie transmisă preşedintelui Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, M. S. Gorbaciov, ,,*gratitudinea delegaţiei pentru faptul că se dă posibilitatea evreilor sovietici care doresc să facă Alia şi să participe la reclădirea Ţării Sfinte, Israelul"*.

Implicarea Israelului faţă de bunul mers al emigrării a crescut imediat după Revoluţia din Decembrie 1989. În cursul unei audienţe la ministrul român al Afacerilor Externe, Sergiu Celac, din 30 decembrie 1989, ambasadorul israelian Zvi Mazel a solicitat sprijinul părţii române în problema prioritară a *,,asigurării tranzitului prin România a evreilor din URSS care emigrează în Israel"*. Poziţia României postdecembriste în problema emigrării evreilor a fost comunicată oficiilor diplomatice printr-o circulară din 5 februarie 1990. Documentul sublinia, între altele, că tranzitul prin România este liber, fiind deschis tuturor cetăţenilor străini, iar problema emigrării evreilor din URSS şi statele est-europene *,,nu priveşte România"*. De asemenea, se arăta că România nu are acorduri încheiate cu statul sovietic sau cu Israelul, în privinţa tranzitului emigranţilor. Atitudinea autorităţilor române a fost net însă în favoarea sprijinirii acestei emigraţii, fapt dovedit, între altele, inclusiv de aprobarea deschiderii la Bucureşti a unui birou al Agenţiei Evreieşti pentru Israel, în toamna anului 1990, organism cu largă reprezentare internaţională, care dispunea de fonduri importante în sprijinul emigrării evreilor.

Exilați chilieni în România după 1973

Răzvan Victor PANTELIMON

În perioada 1970-1973, s-au dezvoltat destul de mult relațiile dintre România comunistă și Republica Chile, care alesese, pentru prima oară în istorie, un președinte socialist. După lovitura de stat de la 11 septembrie 1973, Chile va cunoaște un important fenomen de exil al politicienilor de stânga, al membrilor partidelor care sprijiniseră guvernul lui Salvador Allende, al unei părți a elitei culturale și artistice etc. O parte din acești exilați vor ajunge în România, care îi va primi și le va oferi azil. Acest articol își propune să prezinte situația acestor exilați, modul în care au receptat ei regimul politic de la București, opiniile asupra modelului de „socialism real" pus în practică în România etc. Ipoteza noastră este că imaginea pe care o aveau ei despre regimul comunist se va schimba odată ce vor intra în contact cu „binefacerile comunismului", aceasta explicând și faptul că mulți dintre ei vor pleca destul de repede în alte state, precum Suedia, Franța sau Spania. În analiza noastră, vom utiliza documente existente în arhivele CNSAS și în arhiva MAE, scrieri ale unor exilați, interviuri cu chilieni care au fost în România și cu persoane care i-au cunoscut bine în aceea perioadă.

Emigrarea musulmanilor din România în Turcia (1918-1940). Perspective ale autorităților de la Ankara

Metin OMER

Unul dintre cele mai importante fenomene care au caracterizat viața comunității musulmane din Dobrogea și au influențat relațiile româno-turce în perioada interbelică a fost emigrarea turcilor și tătarilor. Acesta a fost un proces care a debutat odată cu intrarea teritoriului dintre Dunăre și Mare în granițele românești, în urma Războiului ruso-otoman din 1877-1878, și a avut profunde implicații de ordin politic, al relațiilor internaționale și demografic. Cauzele acestui fenomen au fost diverse. De la caz la caz, musulmanii din România au plecat din motive economice, politice sau culturale.

În perioada interbelică, emigrarea a căpătat noi dimensiuni, oficialii de la Ankara încercând chiar să promoveze o politică de atragere a populațiilor turcice și musulmane din Balcani. Aceasta s-a suprapus cu dorința oficialilor români de a coloniza în Dobrogea etnici români din Vechiul Regat și aromâni. Totuși, din cauza impedimentelor politice și economice, Turcia nu a reușit să încurajeze un proces de emigrare coordonat, fiind nevoită chiar, uneori, să încerce stoparea temporară a acestui fenomen. La lipsa unui program coerent în privința emigrării turcilor și tătarilor din Dobrogea au contribuit și unele disensiuni ivite între politicienii de la București și cei de la Ankara. Acestea s-au datorat, în principal, dezacordului în ceea ce privește cauzele emigrării și stabilirii unor clauze în baza cărora turcii și tătarii din România să poată emigra.

În această prezentare, apelând la documente din arhivele turcești și românești, dar și la presa din cele două țări, vom încerca să identificăm principalele obiective ale Turciei în ceea ce privește emigrarea și metodele prin care a încercat să le atingă și să analizăm rezultatele acestor demersuri.

Publius Ovidius Naso în memorialistica și propaganda Primului Război Mondial

Daniel CITIRIGĂ

Intrarea României în Primul Război Mondial, urmată de ocuparea capitalei, București, de trupele Puterilor Centrale în toamna lui 1916, a provocat retragerea guvernului și a Casei Regale la Iași. În același timp, ocuparea Dobrogei între 1916 și 1918 a dus la un exod al populației românești din această regiune. În acest sens, memoriile de război, dar și cele câteva publicații românești, contemporane evenimentelor, reproduc viața cotidiană a refugiaților, ajutându-ne să creionăm o imagine a pribegiei. În cotidianul „România”, oficiosul armatei române, publicau scriitori precum Mihail Sadoveanu, Corneliu Moldoveanu și George Duma, care, pornind de la modelul poetului latin Publius Ovidius Naso, exilat la Tomis în perioada Imperiului Roman, făceau o paralelă cu destinul refugiaților din Dobrogea. Însă, nu doar exilul era ceea ce doreau să promoveze acești scriitori. Prezența, încă din antichitate a lui Publius Ovidius Naso la Pontul Euxin, se dorea un argument istoric al apartenenței Dobrogei la civilizația latină, subiect sensibil în perspectiva în care Bulgaria revendica apartenența aceleiași regiuni. Cum a devenit Ovidius subiect al propagandei de război pentru români în Marea Conflagrație Mondială este o temă neabordată, dar importantă pentru a înțelege mentalitatea epocii.

Constantin I. Niculescu (clasicul, 1897-1965), un traducător ialomițean al lui Ovidiu din Pont

Adrian SCĂRLĂTESCU

Profesorul, poetul şi traducătorul Constantin I. Niculescu (Clasicul, 1897-1965) a fost absolvent al Colegiului Național „Sfântul Sava” din București şi licenţiat în Filozofia clasică (greacă şi latină) a Facultăţii de Litere şi Filozofie de la Bucureşti. A studiat în Franţa, la Sorbona, din anul 1927.

Începând cu anul 1921, Constantin Niculescu a publicat poezii originale şi traduceri sub pseudonimul Dinu Gioglovan, la revistele „Adevărul literar şi artistic„, „Facla literară”, „Neamul

românesc" şi „Revista fundaţiilor". A fost profesor la liceele „Sfântul Sava" şi „Gheorghe Şincai" din Bucureşti și funcționar la Biblioteca Academiei Române (1925-1927).

Între 1933–1956, a reuşit să traducă cea mai mare parte din opera lui Horaţiu, precum și din scrierile lui Ovidiu. Nu a putut publica însă decât volumul *Poezii alese* din Horaţiu (1936). Rodul muncii sale a rămas în manuscris - aproape 15 volume -, între care: Horaţiu - operă completă (ode, epistole, satire, epode) tradusă în metru antic, *Fastele* lui Ovidiu şi *Arta iubirii* a aceluiaşi autor, *Agricola* de Tacit şi altele.

Românii din Kazahstan: o perspectivă prin prisma expedițiilor memoriei

Octavian ŢÎCU

Programul național pentru tineret *Expedițiile Memoriei* are menirea organizării unor expediţii, pe timp de vară, ale tinerilor, care să se deplaseze, organizat, pe locurile deportărilor sovietice ale românilor, ceea ce ar oferi posibilitatea implicării tinerei generaţii în cunoaşterea istoriei românilor, în recuperarea mormintelor acelor deportaţi, a localităţilor unde au fost deplasaţi, a identificării românilor/moldovenilor rămaşi acolo, pentru redarea unei dimensiuni de conştientizare a trecutului nostru istoric prin prisma unor experienţe personale. Din mai multe puncte de vedere, s-a considerat ca oportună realizarea primelor expediţii în Kazahstan, acolo unde există localităţi şi comunităţi ale românilor, care pot constitui un bun prilej pentru redimensionarea acestor expediţii spre Siberia şi regiunile îndepărtate ale Federaţiei Ruse.

În perioada 20-27 octombrie 2013, un grup de 9 persoane - din care au făcut parte studenţi de la Facultățile de Istorie ale Universităţii de Stat din Moldova, Universității Pedagogice de Stat şi Universității Libere Internaţionale, cercetători de la Institutul de Istorie a Academiei de Ştiinţe şi jurnalişti de la postul de televiziune „TVM Moldova 1" - a efectuat prima expediţie din cadrul proiectului în regiunea Karaganda (Kazahstan). În anul următor, între 12-23 noiembrie 2014, un grup de 11 persoane - din care au făcut parte studenţi de la Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat, Universitatea „Al. I. Cuza" Iași - România, și Universitatea din București – România, cercetători de la Institutul de Istorie a Academiei de Ştiinţe din Moldova, jurnalişti de la postul de televiziune „TVM Moldova 1" și TVR Iași, România – a efectuat a doua expediţie din cadrul proiectului, de această dată în regiunea Almaty și Karaganda (Kazahstan). Rezultatele acestor expediții sunt prezentate în cadrul conferinței

Efectele *Primăverii Arabe* în Europa: refugiaţi, solidaritate şi islamofobie

Ana-Maria GAJDO

Europa şi-a îndreptat atenţia către ţările cuprinse de revoluţiile denumite, generic, *Primăvara Arabă* mai ales după venirea primelor valuri de refugiaţi. Deşi *Primăvara Arabă* a fost ca o aspiraţie spre libertate şi democraţie, a adus şi instabilitate şi catastrofe umanitare în ţările afectate.

Înainte de *Primăvara Arabă*, în Orientul Mijlociu şi Nordul Africii (*eng*. MENA – Middle East and North Africa) predominau *regimurile nedemocratice*. Preşedinţii Tunisiei, Egiptului, Libiei şi Yemenului au fost îndepărtaţi de la putere în urma revoluţiilor din 2011. Monarhiile din regiune au adoptat anumite reforme cerute de cetăţeni (în Maroc, Iordania, EAU, Arabia Saudită), în timp ce alţi lideri au decis să reprime violent revoluţiile (în Yemen, Siria şi Bahrain). O situaţie specială a fost creată în Siria: Bashar al-Assad este încă la putere după 6 ani de război civil, în timp ce 4,8 milioane de sirieni au devenit refugiaţi şi alte 8,7 milioane s-au mutat în alte zone din ţară, potrivit Agenţiei Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi – UNHCR.

Migranţii/refugiaţii constituie o provocare la adresa statelor din MENA şi din Europa, obligând guvernele să mobilizeze resurse materiale şi umane pentru a găsi măsuri adecvate de răspuns, fie de salvare, preluare şi integrare a acestora, fie de stopare a valului de migraţiune. Răspunsul Europei în faţa valului de migraţiune a fost puternic influenţat şi de valul de atentate revendicate de Statul Islamic (ISIS, ISIL sau DAESH), începând cu 2014.

Lucrarea de faţă îşi propune să analizeze câteva aspecte privind actualul val de migraţiune dinspre MENA spre Europa şi răspunsurile formulate atât de UE, cât şi de unele state europene, cu

sublinierea faptului că venirea ***refugiaţilor*** a fost unul din efectele *Primăverii Arabe*, dar ***migraţiile*** din ţări sărace către ţări bogate sunt fenomene constante în istoria omenirii.

„Musafiri" sirieni în Turcia: între excludere și asimilare

Iulia-Alexandra OPREA

Criza siriană a transformat Turcia în țara cu cea mai mare populație de refugiați din lume. Cu toate acestea, imigranților sirieni nu li se recunoaște statutul de refugiați, aceștia fiind numiți simbolic „musafiri", beneficiind de un „statut de protecție temporară". Problemele economice, sociale și culturale legate de numărul mare de sirieni au declanșat reacții mixte, în mare parte negative, în Turcia, transformând noii veniți într-o alteritate nedorită și excluzându-i din societate. Cu toate acestea, promisiunea lui Erdoğan de a acorda cetățenie turcă imigranților sirieni ne amintește de soarta *Muhacirilor* – imigranților musulmani din Balcani, Caucaz, Rusia și Orientul Mijlociu -, care au fost asimilați în cultura turcă în urmă cu un secol. Având în vedere că Islamul sunnit este unul dintre pilonii fundamentali ai identității turce, iar marea majoritate a refugiaților sunt musulmani sunniți, există posibilitatea ca „musafirii" sirieni să devină *Muhacirii* secolului al XXI-lea, cu condiția ca aceștia să depășească barierele lingvistice și să fie asimilați pe piața muncii. Lucrarea analizează implicațiile politice și sociale a prezenței sirienilor în Turcia.

Ovidius- reîntoarcerea la Roma

Constanţiu MARA

În placheta de versuri este imaginată această întoarcere la Roma sub semnul „înstrăinării", care se întâmplă celor din exil pentru care „acasă" nu mai este doar un loc, ci şi un timp.

Sub cuvântul *găsite,* respectiv *trovate,* din subtitlul explicativ, se ascunde libertatea interpretării acestei reveniri. Întoarcerea înseamnă şi o suită de monologuri şi întâlniri în care sunt respectate, chiar puse în evidenţă, obiceiurile şi tradiţiile romane.

Exil interior, disidenţă, nostalgie. Dinspre John Neubauer spre Svetlana Boym

Dumitru-Mircea BUDA

The article discusses the concepts of interior exile, disidence and nostalgia starting from the ideas of John Neubauer, attempting to draw similarities and typologies in the larger picture of 20th century European political and cultural immigration. The cases of Central-East European writers such as Thomas Mann, Frank Thiess, Imre Kertesz or Ferenc Fejto or the Russians Victor Şklovsky and Joseph Brodsky (offered as examples by Svetlana Boym) are considered relevant.

Un episod din istoria comunităților ortodoxe române din America: alegerea arhiepiscopului Victorin Ursache în 1966

Gabriel Stelian MANEA

De la momentul înființării primei parohii ortodoxe române pe pământ american, în 1907, organizarea instituțională a ortodoxiei românești din Statele Unite ale Americii a evoluat organic prin înființarea unui protopopiat, în 1913, apoi, prin alegerea unui episcop, Policarp Morușca, în 1935. De mai bine de jumătate de veac însă, în Statele Unite ale Americii funcționează două eparhii ortodoxe române. Este vorba de Episcopia Ortodoxă Română din America, sub jurisdicția canonică a Bisericii Ortodoxe din America, și Mitropolia Ortodoxă Română a celor Două Americi, dependentă canonic de Patriarhia Română. Anul 1966 a fost unul foarte important pentru comunitatea românii ortodocși din Statele Unite ale Americii pentru că, după trei ani de incertitudine, de neînțelegeri interne, de imixtiuni politice, de vacanță a scaunului arhiepiscopal, Mitropolia (pe atunci având doar rangul de Arhiepiscopie) și-a ales un nou ierarh, în persoana lui Victorin Ursache. Momentul este unul dens ca desfășurare și implicații din cel puțin trei motive. În primul rând, restabilirea ierarhiei canonice a fost un rezultat al eforturilor depuse în ultimii ani de Bartolomeu Anania, pe atunci arhidiaconul Bartolomeu Anania, el însuși un posibil candidat pentru

a primi cârja episcopală. În al doilea rând, sub aspect politic, puterea comunistă de la București, prin Departamentul Cultelor, a supravegheat permanent întregul proces electiv, respingându-i pe unii candidați sau dându-și acordul pentru alții. În sfârșit, cu acest prilej a ieșit, din nou, la iveală adversitatea care exista între cele două eparhii românești din Statele Unite, Episcopia Ortodoxă Română din America, cea cunoscută drept Episcopia de la Vatra și condusă la momentul respectiv de episcopul Valerian Trifa, fiind acuzată în documentele Departamentului Cultelor de numeroase șicane sau intenții cel puțin nepotrivite cu oficiul eclezial. De altfel, chiar relatările arhidiaconului Bartolomeu Anania descriu o relație tensionată, un dialog anevoios și o atmosferă greu respirabilă între cele două entități bisericești.

În exil, pe frontul Războiului Rece: experiența americană a lui Frederic C. Nanu

Emanuel PLOPEANU

Recunoaşterea lui Frederic C. Nanu drept diplomat de carieră şi autor al unor lucrări de specialitate dedicate politicii externe interbelice a României este pe deplin acceptată în mediul academic românesc şi nu numai. Chiar dacă numele său este legat, cu precădere, de faimosul episod Stockholm, al nu mai puţin faimoasei telegrame de acceptare a unor presupuse condiţii de armistiţiu.

Comunicarea de faţă îşi propune să reliefeze începuturile exilului american al lui Frederic C. Nanu, activitatea sa în cadrul Library of Congress şi CIA şi, în cadrul primei instituţii amintite, implicarea în redactarea unei serii de publicaţii a Congresului Statelor Unite, la începutul anilor '50, cu un titlu sugestiv pentru atmosfera ideologică şi pentru speranţele/iluziile în eventuale explozii interne. Seria se numea „Tension within Soviet Captive States", iar Frederic C. Nanu s-a implicat în redactarea volumului dedicat României.

Ipostaze şi motivaţii ale exilului politic în/din România comunistă

Silviu B. MOLDOVAN

Unul din cele mai disputate fenomene ale perioadei comuniste din istoria României a fost exilul, respectiv emigrarea (legală şi ilegală, deopotrivă) *din* România către ţările occidentale, în special. Mai puţin abordat a fost fenomenul invers, al imigrării *în* România comunistă. La ora actuală însă, există un imens număr de documente referitoare la acest fenomen, la care se adaugă un număr crescând de mărturii memorialistice. Şi prin demersul nostru prezent, încercăm să pledăm pentru o tratare în paralel cel puţin, dacă pentru una comparativă ar fi încă prematură. Chiar în cadrul exilului românesc au existat valuri foarte diferite între ele, prin componenţă şi prin motivaţii (termenul de exil devine, la rându-i, impropriu după încheierea perioadei represiunii politice masive). În cadrul luării noastre la cuvânt, intenționăm să prezentăm, alături de semnificația unor episoade de notorietate (precum atacul asupra Legației României de la Berna sau formarea primelor organizații militante ale exilului), o serie de ipostaze mai puțin cunoscute ale emigrației românești în prima decadă după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial.

Astfel, dacă unele operațiuni (spectaculoase, dar controversate) de răpire a câtorva persoane din cadrul exilului sunt relativ cunoscute, despre detaliile operațiunilor speciale, în special trimiterea de curieri și lansarea unor echipe de parașutiști voluntari din avioane militare americane fără semne distinctive (în perioada 1951-1953), se știu extrem de puține și persistă în continuare un mare număr de confuzii. La fel de interesantă este, în opinia noastră, și supravegherea informativă „la cald" a lagărelor de refugiați, inclusiv anchetele informative care se efectuau după repatrierea în România, dar și, aproape ca „în oglindă", la stabilitea emigranților în centrele de internare din Italia și Austria. Nu ne propunem să descriem România anilor 1945-1969 doar ca o țară de emigrație, ci și ca una de destinație pentru imigrație. Prima categorie de persoane transferate este cea a românilor repatriați. Până în prezent, s-a insistat mai mult pe activitatea Comitetului Român de Repatriere (for guvernamental care dispunea și de un organ de presă propagandistic) și mult mai puțin pe fenomenul de repatriere în sine, care a fost unul constant și în anii `50.

Cea de a doua categorie prezentată va fi cea a emigranților politici (comuniști) din țările vecine, care, în perioada de referință, s-au stabilit în număr mare pe teritoriul României, generând importante disensiuni atât cu țările de origine, cât și în cadrul propriei diaspore. Cele mai importante valuri migratorii către România, cu excepţia celor formate din cetăţeni români, au provenit din Iugoslavia (foşti titoişti prosovietici) şi Grecia (foşti partizani comunişti, copii ai acestora), apoi, de dimensiuni mai mici, cea din Chile. Pentru descrierea tuturor aspectelor de mai sus, ne propunem să utilizăm masiv documente recent declasificate în arhivele românești, în special cele create de fosta Securitate.

Refugiații iugoslavi din România în anchetele Securității (1948-1951). Documente inedite din Arhiva CNSAS

Daniel LAZĂR

Problema refugiaților iugoslavi din România (presupuși adversari ideologici ai lui Tito și adepți ai lui Stalin) suscită, în continuare, un interes deosebit.

Începînd din vara anului 1948, valul de acuzații aduse de comuniștii de la București regimului din Iugoslavia vecină urmărea și inducerea unei stări de alertă în societate. Propaganda a lucrat insidios, dorind să demonstreze nevoia acută de „vigilență revoluționară", de care regimul nu se putea lipsi la scurtă vreme de la preluarea totală a puterii.

Se aplică, și în România, teoria privitoare la mitul „cetății asediate", existent în societățile abia trecute la comunism; activarea mitului presupune existența (sau inventarea) unui dușman ideologic nu doar *extra muros,* ci și *intra muros,* printre membrii „cetății" (comunitățile de sârbi și români trăitoare în proximitatea graniței cu Iugoslavia). Nevoia imperioasă de „inamic" justifică, odată în plus, represiunea asupra populației.

Comunicarea noastră, bazată pe cercetarea unui fond recent pus la dispoziție de CNSAS, dorește să aducă la lumină chestiuni inedite privitoare la supravegherea pe care Securitatea a desfășurat-o în legătură cu cei care au părăsit Iugoslavia din cauza „represiunii titoiste" și care credeau că vor găsi în România stalinistă o „nouă patrie".

Regimul plecărilor din Republica Socialistă România la finalul anilor '60

Cristina PREUTU

Controlul mobilității cetățenilor, atât în interiorul, cât, mai ales, în exteriorul statului reprezintă una dintre caracteristicile regimului comunist. În acest sens, era construit un cadru legislativ care să reglementeze mișcarea cetățenilor, iar Securitatea își dezvolta și perfecționa servicii și metode de supraveghere a respectării acestor proceduri.

În anii '60, s-a dat startul unor serii de reforme interne, România comunistă demarând o reconectare la realitățile sociale și culturale ale Occidentului, în dorința de a se îndepărta tot mai mult de centrul decizional de la Moscova. Această deschidere s-a resimțit și în regimul plecărilor în străinătate. Astfel că, în anul 1968, s-au stabilit noi reglementări în acest sens, tot mai mulți cetățeni primind vize de plecare în străinătate, atât în interiorul blocului comunist, cât și în afara lui, în țări precum: SUA, Franța, Austria, Italia, Turcia ș.a. De asemenea, o parte din cei care obțineau vize de călătorie se foloseau de această ocazie pentru a cere azil politic în Occident, mărind numărul românilor din exil.

Prin urmare, în prezentarea propusă ne propunem să identificăm modalitățile de plecare ale cetățenilor români în străinătate la finalul anilor '60, motivațiile și interesele acestora (cătătorii în scop turistic, în interes de serviciu ș.a.) și felul în care puterile statului se raportau la aceste plecări, cât de mult le încurajau sau care erau limitele deschiderii, cum erau verificați și controlați cei care plecau ș.a.

Pentru realizarea acestei cercetări vom face apel, în primul rând, la documente provenite din fondul Documentar al Arhivei CNSAS.